

לקוטי תורה • שיר השירים • מאמר 5

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים וגו'

”שחורה אני ונאווה, בנות ירושלים”

האש השחורה של התורה שעל גבי האש הלבנה מתארת כיצד גם אור אין סוף, גדול מכדי להיות מושג, מתכסה ומצטמצם בתוך ”אותיות” כדי שיוכל להתגלות; ההסתר עצמו הוא מקור היופי. בנפש, ה”שחורות” של האהבה הנסתרת, המכוסה ומוסתרת על ידי הנפש הבהמית, מושרשת באש הלבנה ויכולה להתגלות ולהשתנות.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/likkutei-torah/shir-hashirim/5/

הנקודה

האש השחורה של התורה שעל גבי האש הלבנה מתארת כיצד גם אור אין סוף, גדול מכדי להיות מושג, מתכסה ומצטמצם בתוך "אותיות" כדי שיוכל להתגלות; ההסתר עצמו הוא מקור היופי. בנפש, ה"שחרות" של האהבה הנסתרת, המכוסה ומוסתרת על ידי הנפש הבהמית, מושרשת באש הלבנה ויכולה להתגלות ולהשתנות.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר פותח בדימוי של חז"ל לתורה כאש שחורה על גבי אש לבנה, ומחיל אותו על היו"ד שבה נברא העולם הבא. העולם הבא הוא תענוג אינסופי, ואף על פי כן הוא נובע מאות אחת. בעזרת הנפש כדוגמה, מראה אדמו"ר הזקן שהאותיות הן לבושים ששורשם בעצם הנפש. כך גם למעלה: תענוג הנשמות נובע מאותיות אלוקיות, ואילו אור אין סוף עצמו, שלמעלה מהשגה, הוא האש הלבנה; כל מדרגה גלויה, אפילו כתר, היא אש שחורה ביחס אליו. מלמטה, מה שאינו מושג הוא חושך; מלמעלה, מה שמתגלה הוא חושך. האור הוסתר ("טוב לגנוז") באמצעות היו"ד של הצמצום, בדומה לחריטה ואחר כך לכתיבה בדיו על קלף, כדי שיוכל להתגלות. כך מתבארים דברי השרפים "קדוש" ודברי האופנים "ברוך". באדם, אהבה גלויה נמשכת מאהבה נסתרת, שהיא שחורה בכפליים: למעלה מן השכל, ומלוכשת בנפש הבהמית. ואף על פי כן שורשה באש הלבנה, ולכן השחרות עושה אותה לנאה. המאמר חותם ב"מהודו ועד כוש" ובקבלת התורה מחדש בפורים.

מבנה

1	אש שחורה על גבי אש לבנה והיו"ד	¶1-3
התורה ניתנה כאש שחורה על גבי אש לבנה, והעולם הבא, שהוא תענוג אינסופי, נברא ביו"ד. האותיות שבנפש הן לבושים, אך שורשן בעצם הנפש.		
2	אור וחושך למעלה	¶4-5
התענוג שבגן עדן נובע מאותיות אלוקיות; אור אין סוף עצמו אינו מושג. מלמטה הוא חושך, מלמעלה הוא האש הלבנה, וכל המדרגות הגלויות הן שחורות. האור הוסתר באמצעות היו"ד כדי שתתאפשר התגלות.		
3	חריטה, דיו וקלף	¶6-7
כתר דומה לחריטה, המאוחדת עם האבן אך מחשיכה אותה מעט; חכמה דומה לדיו על קלף. באמצעות היו"ד הוצערה מתגלה אור אין סוף עצמו, ולכן העולם הבא הוא תענוג בה' עצמו.		
4	קדוש וברוך	¶8-14
השרפים שבבריאה אומרים "קדוש" והם בבחינת חושך; האופנים שביצירה אומרים "ברוך" והם בבחינת אור. יחד הם אש לבנה ואש שחורה, כבלשון "הקדוש ברוך הוא".		
5	אהבה נסתרת ואהבה גלויה	¶14-15
האהבה הגלויה של האדם מתעוררת באמצעות התכוננות, מתוך אהבה נסתרת המושרשת בעצם הנפש. התפילה עוברת מרעש לאש ומשם לקול דממה דקה. האהבה הנסתרת שחורה בכפליים, אך לעולם אינה אוכדת, והיא משתנה באמצעות תשובה.		

6 שחורה ונאה

השחרות מייפה את האש הלבנה, כמו דיו על קלף; אוהלי קדר שחורים מבחוץ, ובפנים הם כאוהלי שלמה. האור הסובב משווה את החושך והאור, ואהרן ומשה מייצגים את העלייה ואת ההמשכה למטה.

7 מהודו ועד כוש

ה' מולך מהזוהר הנעלה ביותר ועד החושך הנמוך ביותר. כוש עשויה גם לבטא לובן מסנוור, שורש האהבה הנסתרת של ישראל, בניו האהובים. המחלוקת בתלמוד על הודו וכוש וקבלת התורה מחדש בפורים משלימות את הנושא.

מושגים

אש שחורה על גבי אש לבנה אש שחורה על גבי אש לבנה דימוי חז"ל לתורה כאותיות שחורות על רקע לבן, כששתיהן אש. כאן האש הלבנה היא אור אין סוף שלמעלה מהשגה, והאש השחורה היא כל מדרגה גלויה, עד לאותיות עצמן.

היוד של העולם הבא הי"ד נברא העוה"ב העולם הבא נברא באמצעות האות הקטנה ביותר. הי"ד מייצגת צמצום, נקודה זעירה שדרכה האין-סוף יכול להתגלות ולהיות מושג.

אותיות כלבושים אותיות לבושים בנפש, המחשבה והדיבור הם לבושים לשכל, אך כוחם מושרש בעצם הנפש. למעלה, האותיות האלוניות הן לבושים לאור אין סוף.

חושך מלמטה ומלמעלה מלמטה למעלה ומלמעלה למטה מלמטה, מה שאינו ניתן להשגה נקרא חושך; מלמעלה, מה שנמוך יותר ומתגלה יותר נקרא חושך. המאמר משתמש בשתי המשמעויות לאורך דבריו.

חריטה וכתובה חקיקה וכתובה

אותיות חקוקות מאוחדות עם החומר שלהן, ואילו הדיו נוסף מבחוץ. כתר דומה לחריטה וחכמה לכתובה.

קדוש וברוך קדוש וברוך

"קדוש" של השרפים מבטא את נבדלותו של ה'; "ברוך" של האופנים מבטא את המשכתו למלכות. יחד הם יוצרים את הכינוי "הקדוש ברוך הוא".

אהבה נסתרת אהבה נסתרת

האהבה הטבעית לה' שבכל נפש יהודית, המושרשת למעלה מהשכל. היא "שחורה" מפני שהיא נסתרת ומכוסה על ידי הנפש הבהמית, וההתבוננות מגלה אותה.

אור סובב ואור ממלא סובב כל עלמין וממלא כל עלמין

האור הממלא את העולמות מתפשט לפי סדר המדרגות שלהם, ואילו לגבי האור הסובב החושך והאור שווים; משום כך אפשר להפוך מקצה אחד לקצהו האחר.

קטע 1 • 11-3

אש שחורה על גבי אש לבנה והיו"ד

1 שחורה אני ונאווה¹ בנות ירושלים וגו'. אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש² וגו'.

"שחורה אני ונאווה, בנות ירושלים" וכו'. "אל תראוני שאני שחרחרת, ששזפתני השמש" וכו'.

המאמר פותח בדברי כנסת ישראל בשיר השירים: היא "שחורה" אך "נאווה", והשמש השחירה אותה. המאמר כולו יסביר מה משמעותם של השחרות והיופי בשורשם הרוחני.

ויוכן ע"פ מארז"ל שהתורה נתנה באש שחורה על גבי אש לבנה³ כמבואר בש"י רבה ס"פ ראשו כתם פז^{4,5,6} ובזח"ג נשא קלי"ב^{7,8} א' (ועיין עוד ברע"מ שופטים ער"ה^{9,10} א')

הדבר יוכן לאור מאמר חז"ל, שהתורה ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה, כמבואר בשיר השירים רבה, בסוף הקטע "ראשו כתם פז", ובזהר חלק ג, נשא, קלי"ב ע"א (ועיין עוד ברע"א מהימנא, שופטים, ער"ה ע"א).

חז"ל מתארים את התורה ככתובה באש שחורה על גבי אש לבנה: אותיות שחורות על רקע לבן, ושניהם אש. אדמו"ר הזקן מצטט את המדרש על שיר השירים ואת הזוהר, הקושר בין האש הלבנה והאש השחורה לשתי דרגות אלוניות שונות.

והנה כשם שכל התורה ניתנה כך כמ"כ מה שארז"ל ביו"ד נברא העוה"ב^{11,12} כו' הוא ג"כ בבחי' אש שחורה ע"ג אש לבנה.

והנה, כשם שכל התורה ניתנה כך, כך גם מה שאמרו חז"ל: "ביו"ד נברא העולם הבא" וכו', הוא גם כן בבחינת אש שחורה על גבי אש לבנה.

הגמרא מלמדת שהעולם הזה נברא בה"א והעולם הבא ביו"ד. אדמו"ר הזקן מציע שגם ביו"ד זו יש מבנה של שחור על גבי לבן, כמו באותיות התורה.

וביאור הדבר הוא הנה צריך להבין כי הנה בחי' העוה"ב ג"ע העליון הוא תענוג הנשמות מהשגת אלקות תענוג נפלא עד אין קץ ואין תכלית בלי שיעור וגבול

וביאור הדבר: יש להבין שהעולם הבא, גן עדן העליון, הוא תענוג הנשמות מהשגת אלקות — תענוג נפלא עד אין קץ ואין תכלית, בלי שיעור וגבול.

העולם הבא כאן הוא גן עדן העליון, שבו הנשמות מתענגות מהשגת אלקות. התענוג מתואר כחסר גבול ממש, דבר שיהיה חשוב בהמשך הדיון.

ולכן אמרו על אלישע אחר מוטב דלידייניה¹³ וליתי לעלמא דאתי כי כדאי כל יסורי גיהנם

ולכן אמרו על אלישע אחר: "מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא", כי כדאי כל ייסורי גיהנום

אלישע בן אבויה, שכונה אחר, היה החכם שפרש מן התורה. הגמרא מספרת שהוחלט שיידון וייענש, ולא יאבד לחלוטין את חלקו בעולם הבא.

י"ב חדש בכדי לקבל אחי"כ קורי רוח ותענוג העה"כ לפי שתענוג הזה אין לו קץ וגבול ואין לשער ולערוך נגדו כל יסורי גיהנם

שנים-עשר חודש, כדי לקבל אחר כך קורת רוח ותענוג בעולם הבא, כי לתענוג הזה אין קץ וגבול, ואין לשער ולהשוות אליו את כל יסורי גיהנום.

שנים-עשר חודש הם תקופת הזיכור המרבית בגיהנום. ההגיון הוא שתענוג חסר גבול עולה על כל סבל מוגבל, ולכן כדאי לעבור את הסבל כדי להגיע אליו.

כי אלו היה איזה שיעור וגבול לתענוג הזה היה שייך איזה משקל ופלט לחשוב כמה יסורים נגד התענוג.

שכן אילו היה לתענוג הזה שיעור וגבול, היה מקום לשקול ולאזן ולחשב כמה יסורים עומדים כנגד התענוג.

אילו היה לתענוג גבול, היה אפשר לשקול אותו מול הסבל ולשאול אם הוא כדאי. אדמו"ר הזקן מבהיר את ההגיון שבדברי הגמרא

משא"כ באמת הוא בלי שיעור וגבול לכן אין ערוך אליו כלל ומוטב דלידייניה כוי.

אבל באמת הוא בלי שיעור וגבול, ולכן אין דבר שמשווה אליו כלל, ומוטב שיידון וכו'.

מכיוון שהתענוג אכן אינ"סופי, שום כמות של סבל אינה משתווה אליו. בכך מתבסס שהעולם הבא הוא תענוג אינ"סופי, ומתעוררת השאלה כיצד אות אחת, הי"ד, יכולה להיות מקורו.

2 וא"כ צריך להבין מהו בחי' היוד¹⁴ שממנו נברא עולם התענוג הגדול הזה. ולהבין זה מבשרי אחזה אלוה¹⁵

אם כן, יש להבין מהי בחינת הי"ד, שממנה נברא עולם התענוג הגדול הזה. כדי להבין זאת, [ננישם את הפסוק] "מבשרי אחזה אלוה".

לאחר שהראה שהעולם הבא הוא תענוג אינ"סופי, שואל אדמו"ר הזקן מהי הי"ד, אם עולם כזה נברא ממנה. תשובתו נשענת על העיקרון שבספר איוב, "מבשרי אחזה אלוה": לומדים על האלוהות ממבנה הנפש האנושית.

כמו עד"מ שאנו רואים בחוש באדם הגשמי שגילוי אותיות ההברה הוא במחשבה ודיבור אבל בשכל עדיין אין שם בחי' אותיות כלל

על דרך משל, אנו רואים בחוש באדם הגשמי שגילוי אותיות הדיבור הוא במחשבה ודיבור, אבל בשכל עצמו עדיין אין כלל בחינת אותיות.

באדם, אותיות — יחידות הלשון — מופיעות רק במחשבה ודיבור. בשכל הטהור, ברעיון עצמו, עדיין אין אותיות או מילים.

אלא שכאשר הוא מחשב ומהרהר בהן אזי נולדו בחי' אותיות (עמ"ש מזה בד"ה מי מנה בפי בלק)¹⁶

אלא כאשר הוא חושב ומהרהר בהן, אז נולדות בחינות האותיות (ראו מה שנתבאר בזה במאמר "מי מנה", בפרשת בלק).

כשאדם מהרהר ברעיון, מתחילות להתגבש מילים; זו "הולדת" האותיות. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר בפרשת בלק העוסק באותו נושא.

ונתגלו בהעלם במחשבתו ובא לידי גילוי יותר כשמדבר לזולתו והם בחיי לכושין להשכל שמתלבש באותיות המחשבה והדיבור

והן מתגלות בהעלם במחשבתו, ומגיעות לגילוי רב יותר כשהוא מדבר עם זולתו. הן לכושים לשכל, שמתלבש באותיות המחשבה והדיבור,

במחשבה האותיות מתגלות אך עדיין נסתרות מאחרים; בדיבור הן מתגלות לגמרי לזולת. בכל מקרה הן לכושים בלבד, העוטפים את הרעיון ומעבירים אותו.

אבל אינן עצמותו ומהותו שהרי בעצמות השכל עדיין אין ניכר ונרגש שום הברת האותיות (ועמ"ש בביאור ע"פ ועשית ציץ גבי ופתחת עליו פתוחי חותם)

אך אינן עצמותו ומהותו, שהרי בעצמות השכל אין עדיין ניכרת או מורגשת שום הגייה של אותיות (ראו מה שנתבאר בביאור על הפסוק "ועשית ציץ", בעניין "ופתחת עליו פתוחי חותם")

האותיות אינן הרעיון עצמו, משום שבעומק הרעיון אין כלל צליל של אותיות. כאן מופנית הפניה לביאור הציץ, לוח הזהב של הכהן הגדול שעליו נחרתו אותיות.

ומ"מ גילוי אותיות אלו אף שאינן נרגשים במבטא בדיבור אלא בה' מוצאות הפה אין שם התחלתם והתהוותם מאין ליש (כמ"ש באריכות ע"פ ויעש דוד שם)¹⁷

ובכל זאת, גילוי האותיות הללו — אף שהן מורגשות כצלילים רק בדיבור, באמצעות חמשת מוצאות הפה — אינו מתחיל ואינו מתהווה שם מאין ליש (כמבואר באריכות על הפסוק "ויעש דוד שם")

חמשת מוצאות הפה הם הגרון, החך, הלשון, השיניים והשפתיים, המעצבים את צלילי הדיבור. אף שהאותיות נשמעות לראשונה בדיבור, שם אין מקורן; הן אינן נוצרות שם מאין.

וכן אותיות המחשבה אין התהוותם מבחי' השכל המושג המאיר במחשבה אלא ההתהוות להיות כח האותיות במחשבה ובדיבור הוא קבוע במהות הנפש עצמה שהנפש

וכן אותיות המחשבה אינן מתהוות מבחינת השכל המושג שמאיר במחשבה. מקור היווצרותו של כוח האותיות במחשבה ובדיבור קבוע במהות הנפש עצמה, שכן הנפש

גם אותיות המחשבה אינן נובעות מן הרעיון שמאיר במחשבה. הכוח לאותיות טבוע בעצם הנפש, למעלה מן השכל.

מליאה אותיות והם בחיי כחות להיות המשכות שבירידתם מטה מטה עד בחיי המחשבה יצטיירו בבחי' הברת אותיות ממש כי גם במחשבה מצטיירי האותיות ע"ד הברתן

מלאה אותיות. הן כוחות להמשכות, שבירידתן מטה מטה, עד בחינת המחשבה, הן מצטיירות כאותיות ממש; שהרי גם במחשבה האותיות מצטיירות בדומה להגייתן,

הנפש מכילה כוחות של אותיות, שמקבלים צורה של אותיות ממש כשהם יורדים אל המחשבה. גם מחשבה שקטה מעוצבת בדמותן של מילים מדוברות.

כמו שמוציאים בפה (ועדי"ז אמרו בגמ' שתי רוחות מספרות¹⁸ זו עם זו שהדיבור והסיפור שלהם הם אותיות דקים ורוחניים כמו אותיות המחשבה שאצלנו¹⁹ והמחשבה שלהם דקה עוד יותר וכמ"ש במ"א)²⁰ אלא שהוא בהעלם.

כמו שמוציאים בפה. ועל דרך זה אמרו בגמרא: "שתי רוחות מספרות זו עם זו" — הדיבור והשיחה שלהן הם אותיות דקות ורוחניות, כמו אותיות המחשבה אצלנו, והמחשבה שלהן דקה עוד יותר, כמבואר במקום אחר — אלא שהדבר בהעלם

הגמרא מספרת על שתי רוחות המשוחרות זו עם זו; אדמו"ר הזקן מסביר שדיבור מורכב מאותיות מעודנות כמו מחשבותינו, ומחשבתן מעודנת עוד יותר. המחשבה, לעומת זאת, נותרת נסתרת, ואילו הדיבור מגלה

משא"כ הדבור הוא מגלה ממש לזולתו ומקורם למעלה מבחי' השכל דהיינו מבחי' הנפש עצמה (ועמ"ש מזה בביאור ע"פ אם בחקתי תלכו)²¹ ולא שהאותיות הם מהות הנפש ועצמותה ממש

לעומת זאת, הדיבור מגלה אותן ממש לזולת. מקורן למעלה מבחינת השכל, כלומר מבחינת הנפש עצמה (ראו מה שנתבאר בביאור על הפסוק "אם בחוקתי תלכו"). אין פירוש הדבר שהאותיות הן ממש מהות הנפש ועצמותה

הדיבור מגלה את האותיות לגמרי לזולת, אך מקורן למעלה מן השכל, בנפש עצמה. אין פירוש הדבר שהאותיות הן עצם הנפש

כי מהות הנפש שכל ומדות כו' (רי"ל שהוא מקור השכל והמדות כמ"ש בביאור ע"פ ולא תשכית²² מלח וכד"ה הן עם אחד²³ וכד"ה פתח אליהו)²⁴

כי מהות הנפש היא שכל ומדות וכו' — כלומר, היא מקור השכל והמדות, כמבואר בביאור על הפסוק "ולא תשכית מלח", — במאמר "הן עם אחד" ובמאמר "פתח אליהו"

מהות הנפש כוללת שכל ורגשות, כלומר היא מקורם. מובאים כמה מאמרים שבהם הדבר מוסבר

אלא שהנפש עצמה ג"כ כלולה מכחות האותיות להיות נמשך ממנה בבחי' המחשבה בדרך התפשטות הארה בלבד ועמ"ש בד"ה כה תברכו²⁵ מענין שהנפש מלאה אותיות:²⁶

אלא שהנפש עצמה כוללת גם את כוחות האותיות, כדי שתמשך ממנה למחשבה בדרך של התפשטות הארה בלבד. ראו מה שנתבאר במאמר "כה תברכו" בענין שהנפש מלאה אותיות

הנפש כוללת גם את כוחות האותיות, אך הם נמשכים ממנה למחשבה כהארה בלבד. הדבר מכין את המשל ליו"ד: אותיות ששורשן בעצמות, אך אינן אלא קרן ממנה

3 קיצור. ענין שהתורה ניתנה באש שחורה ע"ג אש לבנה וכן עדי"ז היו"ד שבו נברא העוה"ב ויש להקדים

ענין אותיות המחשבה ודיבור שהם לבושים לבד להנפש ולהשכל ומ"מ שרש האותיות בהנפש עצמה:

תקציר: ענין נתינת התורה באש שחורה על גבי אש לבנה, וכך גם היו"ד שבה נברא העולם הבא. יש להקדים ולבאר את ענין אותיות המחשבה והדיבור, שהן לבושים בלבד לנפש ולשכל, ואף על פי כן שורש האותיות הוא בנפש עצמה

התקציר חוזר על פתיחת המאמר: התורה כאש שחורה על גבי אש לבנה, היו"ד של העולם הבא, והנקודה המקדימה שהאותיות הן לבושים בלבד לנפש, אך שורשן בנפש עצמה

אור וחושך למעלה

4 ב והנה ככל המשל הזה הוא למעלה באור א"ס ב"ה כי הנה גילוי השגת הנשמות באלקות ולהתענג על ה' אף שהוא תענוג נפלא עכ"ז הוא רק מבחי' אותיו

ב. והנה, המשל הזה מתאים גם למעלה, באור אין סוף ברוך הוא. שכן גילוי השגת הנשמות באלקות ותענוג בה', אף שהוא תענוג נפלא, הוא בכל זאת רק מבחינת אותיות

משל אותיות הנפש מיושם כעת ביחס לקב"ה. תענוג הנשמות בגן עדן, נפלא ככל שיהיה, נובע רק מן "האותיות" האלוניות, לבושיו של אור. אין סוף, ולא מאור אין סוף עצמו.

(וע' בדי"ה ועתה יגדל נא²⁷ גבי כאשר דברת לאמר שמלכות דאצילות שהיא אותיות הדבור דאצ"י נעשה עתיק דבריא' שהוא מקור ושרש ג"ע העליון כו' ועמ"ש בדי"ה את שבתותי תשמרו²⁸ גבי בורא קדושים ישתבח שמך כו')

ראו במאמר "ועתה יגדל נא", בעניין "כאשר דיברת לאמר", שמלכות דאצילות, שהיא אותיות הדיבור דאצילות, נעשית עתיק דבריא', שהוא המקור והשרש של גן עדן העליון וכו'; וראו גם במאמר "את שבתותי תשמרו", בעניין "בורא קדושים ישתבח (שמך) וכו'".

ההערה מפנה למאמרים המראים שמלכות דאצילות, הדיבור האלוני, נעשית הדרגה העליונה, עתיק, בעולם הבריאה, ומקורו של גן עדן העליון. נמצא שתענוג גן עדן מושרש באותיות האלוניות.

ג"ע העליון הוא אותיות המחשבה וג"ע התחתון כח"י דיבור וזהו בראתיו יצרתיו אף עשיתיו.²⁹ בראתיו בחינת המחשבה ג"ע העליון. יצרתיו כח"י הדיבור וג"ע התחתון.

גן עדן העליון הוא אותיות המחשבה, וגן עדן התחתון הוא בחינת הדיבור. זהו פירוש "בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו": "בראתיו" היא בחינת המחשבה, גן עדן העליון; "יצרתיו" היא בחינת הדיבור וגן עדן התחתון.

הפסוק בישעיהו מונה שלושה שלבים: בריאה, יצירה ועשייה. אדמו"ר הזקן מתאים אותם למחשבה — גן עדן העליון, לדיבור — גן עדן התחתון, ולעשייה — העולם הזה.

אף עשיתיו הוא עולם המעשה העוה"ז הגשמי (ועמ"ש בדי"ה מי מנה³⁰ דאף הוא לשון רבוי ומרבה כח"י רביעית שלמעלה מבחי' מחשבה ודיבור ומעשה שהם רק לבושים לאור א"ס ב"ה

"אף עשיתיו" הוא עולם המעשה, העולם הגשמי הזה. (ראו במאמר "מי מנה": "אף" הוא לשון רבוי, והוא מוסיף דרגה רביעית, שלמעלה מבחינות המחשבה, הדיבור והמעשה, שהן לבושים בלבד לאור אין סוף ברוך הוא

"אף עשיתיו" מתייחס לעולם הגשמי. נפתחת כאן הערת סוגריים המצטטת את המאמר "מי מנה", המפרש את המילה "אף" כתוספת של דרגה רביעית, למעלה ממחשבה, דיבור ומעשה.

והיינו בחינת רצון העליון שהוא אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו שנמשך ע"י קיום המצות בעוה"ז כו'

; והיינו בחינת הרצון העליון, שהוא אור אין סוף ברוך הוא בעצמו ובכבודו, הנמשך על ידי קיום המצוות בעולם הזה וכו'

הדרגה הרביעית היא הרצון העליון, עצמותו של הקב"ה, הנמשך דווקא על ידי קיום מצוות בעולם הגשמי. משום כך העולם הנמוך ביותר יכול להגיע לדרגה הגבוהה ביותר.

ע"ש ועד"ז י"ל גם במש"כ שבג"ע העליון הגילוי מבחי' אותיות המחשבה ובג"ע התחתון מבחי' דבור שעכ"ז ע"י קיום התומ"צ בעוה"ז ממשיכי' תוספת אור בג"ע והוא ענין התלבשות רצון העליון וחכמה עילאה בהמחשבה ודבור ע"ד מאד עמקו מחשבותיך.³¹

עיינו שם. וכך אפשר לומר גם על מה שנכתב שבגן עדן העליון הגילוי הוא מבחינת אותיות המחשבה, ובגן עדן התחתון מבחינת הדיבור: אף על פי כן, על ידי קיום התורה והמצוות בעולם הזה נמשך תוספת אור בגן עדן. עניין זה הוא התלבשות הרצון העליון והחכמה העילאה במחשבה ודיבור, על דרך "מאוד עמקו מחשבותיך"

אותו רעיון חל גם על גן עדן: אף שהגילוי בו הוא רק ממחשבה ודיבור אלוקיים, תורה ומצוות בעולם הזה מוסיפות בו אור. הן מלבשות במחשבה ובדיבור את הרצון העליון ואת החכמה העילאה, העמוקים מן האותיות.

וכמ"ש בד"ה כי כאשר השמים החדשים^{32, 33} מענין ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה³⁴ ובד"ה אז ישיר ישראל כו' עלי באר כו' ועמ"ש בד"ה אני דפ' ציצית בענין ב"פ אני כו' להיות לכם לאלקים.

כמבואר במאמר "כי כאשר השמים החדשים", בענין "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", ובמאמר "אז ישיר ישראל" וכו', "עלי באר" וכו'; וראו גם במאמר "אני" שבפרשת ציצית, בענין פעמיים "אני" וכו', "להיות לכם לאלוקים"

אדמו"ר הזקן מונה מאמרים נוספים המפתחים את הנושא: אדם שהונח בגן עדן "לעבדה ולשמרה", שירת הבאר, והכפלת "אני הוי" בפרשת ציצית.

והנה ביד נברא העוה"ב³⁵ אבל העוה"ז נברא בה"א ויש בחינה בה"א בשרשה גבוה מהיוד כמ"ש ע"פ לך לך^{36, 37} בענין ה' דאברהם ע"כ ע"י התשובה ומע"ט בעוה"ז ממשיכים תוספת אור בג"ע. ונחזור לעניננו בענין האותיות מו"ד)

והנה, ביו"ד נברא העולם הבא, ואילו העולם הזה נברא בה"א. יש בחינה בה"א ששורשה גבוה מן היו"ד, כמבואר על הפסוק "לך לך" בענין הה"א של אברהם. לכן על ידי תשובה ומעשים טובים בעולם הזה נמשכת תוספת אור בגן עדן. ונחזור לעניננו, (לענין האותיות של המחשבה והדיבור)

שורש הה"א של העולם הזה גבוה משורש היו"ד של העולם הבא, כמבואר בענין הה"א שנוספה לשמו של אברהם. לכן תשובה ומעשים טובים בעולם הזה מוסיפים אור בגן עדן; לאחר מכן מסתיימת הסתייה מן הנושא.

והם רק בחי' לבושי' לאור א"ס ב"ה כמ"ש בת"ז לבושי' תקינת לון^{38, 39} דמינייהו פרחין נשמתין כו'

והן לבושים בלבד לאור אין סוף ברוך הוא, כמובא בתיקוני זוהר: "לבושי' תקינת לון, דמינייהו פרחין נשמתין" וכו'

בתפילת אליהו שבתיקוני זוהר נאמר שהקב"ה הכין "לבושים" שמהם פורחות הנשמות. האותיות האלוקיות של המחשבה והדיבור הן לבושים כאלה לאור אין סוף.

אבל באור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו לא שייך שום גילוי השגה כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל ואנת חכים⁴⁰ ולא בחכמה ידיעא כו'

אבל באור אין סוף ברוך הוא עצמו ובכבודו אין מקום לגילוי השגה, כי "לית מחשבה תפיסא ביה" כלל, ו"אנת חכים ולא בחכמה ידיעא" וכו'.

אור אין סוף כשלעצמו הוא למעלה מכל השגה. תיקוני זוהר אומר שאין מחשבה יכולה לתפוס בו, וחכמתו אינה חכמה מוכרת

הוא היודע והוא המדע^{41,42} כו' (עמ"ש בד"ה הן עם אחד הנ"ל מענין פ"י אנת חכים ולא בחכמה ידיעא) "הוא היודע והוא המדע" וכו' (ראו במאמר "הן עם אחד" שהוזכר לעיל, בעניין פירוש "אנת חכים ולא בחכמה ידיעא")

הרמב"ם כותב שהקב"ה הוא היודע, הידיעה והידוע, והכול אחד — דבר שהוא למעלה מהבנתנו. בכך מודגש שעצמותו אינה יכולה להיות מושא להשגה.

וע"ז נאמר ישת חשך סתרו חשך הוא דבר שאינו נראה בו שום תפיסא והשגה כלל

ועל כך נאמר: "ישת חושך סתרו". חושך הוא דבר שאין בו שום תפיסה והשגה

הפסוק בתהילים אומר שהקב"ה "שם חושך סתרו". חושך כאן הוא מה שאי אפשר לראות או לתפוס כלל — עצמות האלוקות

(ועמ"ש בד"ה ראשי המטות⁴³ גבי ועליו נאמר ישת חשך סתרו כו' ובד"ה ויקרא אל משה)⁴⁴

(ראו במאמר "ראשי המטות", בעניין "ועליו נאמר ישת חושך סתרו" וכו', ובמאמר "ויקרא אל משה")

הפניות לשני מאמרים בלקוטי תורה שבהם מתבאר הפסוק "ישת חושך סתרו"

והנה כל זה הוא ממטה למעלה נקרא מה שלמעלה מהשגת הנבראים בשם חשך פ"י מה שאינו מושג

והנה, כל זה הוא מנקודת המבט מלמטה למעלה: מה שלמעלה מהשגת הנבראים נקרא "חושך", כלומר דבר שאינו מושג

זו נקודת מבטם של הנבראים כלפי מעלה. כל מה שמעבר להשגתם נקרא אצלם "חושך"

כמאמר יוצר אור ובורא חשך שהחשך הוא בבריאה למעלה מאור הגילוי שהוא ביצירה (כי בריאה הוא מחשבה ויצירה דיבור והנה לגבי התלמיד הדבור של הרב נקרא אור וגילוי אבל מחשבה של הרב היא עדיין חשך אצל התלמיד

כמאמר "יוצר אור ובורא חושך": החושך הוא בבריאה, למעלה מאור הגילוי שביצירה. (שכן בריאה היא מחשבה ויצירה היא דיבור. לתלמיד, דיבורו של הרב נקרא אור וגילוי, ואילו מחשבתו של הרב עדיין חושך עבור התלמיד

ברכת "יוצר אור ובורא חושך" מציבה את החושך בבריאה, למעלה מן האור שביצירה. התלמיד שומע את דברי רבו כאור, אך מחשבת הרב היא חושך עבורו, משום שאינו יכול לתפוס אותה

אבל לגבי הרב עצמו הרי הדבור שלו כלא חשיב נגד מחשבתו ומה שחושב במחשבה ברגע אי צריך לדבר ע"ז כמה דיבורים ע"כ נקרא אצלו המחשבה אור והדיבור נקי חשך לגבי המחשבה ועוד

אבל אצל הרב עצמו, דיבורו נחשב כאין לעומת מחשבתו; את מה שהוא חושב ברגע אחד עליו לומר במילים רבות. לכן אצלו המחשבה נקראת אור והדיבור נקרא חושך ביחס למחשבה. ועוד

אצל הרב עצמו התמונה הפוכה: מחשבתו היא אור ודיבורו חושך ביחס אליה, מפני שרגע של מחשבה דורש מילים רבות. כך מודגם שהאור והחושך תלויים בנקודת המבט.

הנה בבריאה מאיר חב"ד דאצילות שנק' עלמא דאתכסיא לגבי המדות דאצילות שנק' עלמא דאתגליא המאירים ביצירה כי על חו"ב דאצילות נאמר הנסתרות לה' אלקינו.⁴⁵ ועמ"ש בד"ה באתי לגני.⁴⁶

בבריאה מאירים חב"ד דאצילות, המכונים "עלמא דאתכסיא", ביחס למדות דאצילות, המכונות "עלמא דאתגליא" ומאירות ביצירה. על חכמה ובינה דאצילות נאמר "הנסתרות לה' אלקינו". וראו מה שנתבאר במאמר "באתי לגני"

חב"ד דאצילות, המכונים "העולם המכוסה", מאירים בבריאה; המדות דאצילות, "העולם הגלוי", מאירות ביצירה. הפסוק "הנסתרות לה' אלקינו" נדרש כאן על חכמה ובינה.

ולכן גם השרפים שהם בבריאה נקרא עומדים ממעל לו⁴⁷ פי' ממעל לוי"ו ו"ק המקננים ביצירה ואין עבודתם ברעש כמו החיות והאופנים המתנשאים ברעש לפי שהם מעלמא דאתגליא.

לכן גם השרפים, הנמצאים בבריאה, נקראים "עומדים ממעל לו", כלומר מעל וי' — שש הקצוות המקננות ביצירה. עבודתם אינה ברעש גדול, בניגוד לחיות ולאופנים המתנשאים ברעש, שכן הם מן העולם הגלוי

במראה ישעיהו השרפים עומדים "ממעל לו"; אדמו"ר הזקן קורא את "לו", המסתיים בוי', כרמז לשש המדות השוכנות ביצירה. השרפים שבבריאה עובדים בשקט, ואילו החיות והאופנים שבעולמות התחתונים עובדים ברעש גדול.

וגם איתא כשאומר יוצר אור ימשמש בתשיי⁴⁸ ובבורא חשך ימשמש בתשי"ר ומבואר במ"א דתשיי נקי חותם שוקע התלכשות האורות בהכלים אבל תשי"ר נקי חותם בולט אורות שלמעלה מהכלים ומרומז דוקא בבורא חשך לפי שעכשיו אין בחינה זו באה בהתגלות עד לע"ל.

וכן נאמר שכאשר אומרים "יוצר אור" ממשמים בתפילין של יד, וב"בורא חושך" ממשמים בתפילין של ראש. מבואר במקום אחר שתפילין של יד נקראות חותם שוקע — התלכשות האורות בכלים; ואילו תפילין של ראש נקראות חותם בולט — אורות שלמעלה מן הכלים. הדבר נרמז דווקא ב"בורא חושך", משום שדרגה זו אינה מתגלה כעת, אלא רק לעתיד לבוא.

המנהג הוא למשמש בתפילין של יד ב"יוצר אור" ובתפילין של ראש ב"בורא חושך". תפילין של יד מסמלות אור שבתוך כלים, ותפילין של ראש — אור שלמעלה מכלים, המכונה חושך משום שיתגלה רק לעתיד לבוא.

הרי מכ"ז מוכן דאצלנו מה שמתגלה נקרא אור ומה שלמעלה מהגילוי נקרא חושך כו' ועדי"ז כל מה שלמעלה במדרגה יותר נקי אצלנו חושך יותר)

מכל זה מוכן שאצלנו מה שמתגלה נקרא אור, ומה שלמעלה מן הגילוי נקרא חושך וכו'. וכך כל מה שגבוה יותר במדרגה נקרא (אצלנו חושך גדול יותר)

מנקודת מבטנו, הגלוי הוא אור ומה שמעבר לגילוי הוא חושך. ככל שהדרגה גבוהה יותר, היא "חשוכה" יותר עבורנו.

אבל מלמעלה למטה הוא להיפוך כי מה⁴⁹ שבא יותר לידי גילוי ההשגה הוא יותר בגדר החושך אבל מלמעלה למטה הדבר הפוך: מה שבא יותר לידי גילוי והשגה נכלל יותר בגדר החושך

מנקודת מבטו של הקב"ה, כביכול, במבט כלפי מטה, היחס הפוך. ככל שדרגה גלויה ומובנת יותר, כך היא נחשבת יותר לחושך.

לגבי אור א"ס בעצמו ובכבודו כמ"ש בזהר דכתר עליון⁵⁰ אע"ג דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכמא הוא לגבי עילת העילות כו' וכולהו אתחשכאן קמיה כו'

ביחס לאור אין סוף עצמו ובכבודו, כמובא בזהר: כתר עליון, אף שהוא אור צח ואור מצוחצח, הוא שחור ביחס לעילת העילות וכו', וכולם נחשבים חשוכים לפניו וכו'.

הזהר אומר שאפילו כתר, הספירה הגבוהה ביותר והאור הבהיר ביותר, הוא "שחור" לעומת עילת העילות. כל הדרגות חשוכות לפני עצמותו של הקב"ה.

וכתיב כולא קמיה כלא חשיב⁵¹ (וכה"ג נתבאר במ"א בענין כיאל דעות שממטה למעלה נקי למטה יש ומה שלמעלה נקרא אין אבל מלמעלה למטה הוא להיפוך כמ"ש בד"ה בשעה שהקדימו⁵² נעשה ובד"ה ביום השמיני עצרת⁵³ ושאר דוכתי)

וכתוב: "כולא קמיה כלא חשיב" — הכול נחשב לפניו כאין. (כעין זה נתבאר במקום אחר בעניין "כיאל דעות": מלמטה למעלה, מה שלמטה נקרא "יש" ומה שלמעלה נקרא "אין"; אבל מלמעלה למטה היחס הפוך, כמבואר במאמר "בשעה שהקדימו נעשה", במאמר "ביום השמיני עצרת" ובמקומות נוספים.)

"הכול נחשב לפניו כאין" מאשר שכל הדרגות הן כאין וכאפס לפניו. מובאת גם היפוך דומה: מנקודת מבט מלמטה, התחתון הוא "יש" והעליון "אין", אך מלמעלה היחס הפוך.

ולכן אור הא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו מה שהוא למעלה מגדר ההשגה נקי אור והוא בחי' אש לבנה. ולכן אור אין סוף ברוך הוא עצמו ובכבודו, שהוא למעלה מגדר ההשגה, נקרא אור, והוא בחינת אש לבנה.

מכאן מוכן דימי האש: אור אין סוף, שלמעלה מכל השגה, הוא האור האמיתי — "אש לבנה"

(ומה שלמטה ממנו כו' אפי' כתר נקי חשך כנ"ל ועמ"ש מזה בביאור ע"פ מי מנה⁵⁴ וגם כמו עד"מ שרגא בטיהרא למאי אהני⁵⁵ הרי הנר נקי חשך לגבי אור היום אף שלגבי הלילה נקי נר.

ומה שלמטה ממנו וכו', אפילו כתר, נקרא חושך, כנ"ל; וראו מה שנתבאר בזה בביאור על "מי מנה". וכמו המשל: "שרגא" (בטיהרא למאי אהני" — הנר נקרא חושך ביחס לאור היום, אף שבלילה הוא נקרא נר

כל מה שמתחת לאור אין סוף, אפילו כתר, נחשב חושך. משל הגמרא על נר בצהריים מראה שדבר שהוא אור בלילה נחשב חושך ליד השמש.

ועד"ז אמרז"ל כל הנביאים בטלים לעתיד^{56,57} ומבואר במ"א הענין שאור הנבואה⁵⁸ של הנביאים יהיה כלא חשיב נגד הגילוי דלע"ל כשרגא בטיהרא כו'.

וכך אמרו חז"ל: "כל הנביאים בטלים לעתיד לבוא". מבואר במקום אחר שאור נבואת הנביאים ייחשב כאין לעומת הגילוי לעתיד לבוא, כמו נר בצהריים וכו'.

חז"ל אמרו שהנבואה תתבטל לעתיד לבוא; אור הנבואה יהיה כעין נר בצהריים ביחס לגילוי העתידי.

וכ"ש לגבי אור א"ס ב"ה אשר כדי שיומשך ממנו הארה להיות מקור לע"ס היה צריך להיות צמצום ומקום פנוי ואח"כ נמשך רק קו וחוט כנודע.

וכל שכן ביחס לאור אין סוף ברוך הוא: כדי שתימשך ממנו הארה ותהיה מקור לעשר הספירות, היה צורך בצמצום ובמקום פנוי, ולאחר מכן נמשך רק קו וחוט, כידוע.

על אחת כמה וכמה שכל הדרגות הן חושך ביחס לאור אין סוף עצמו: כדי שתהיה הארה ממנו מקור לעשר הספירות, היה צורך בצמצום, במקום פנוי, ולאחר מכן נמשך רק קו דק.

והנה ענין שנקרא אש רק שיש אש לבנה ואש שחורה היינו כמ"ש במ"א⁵⁹ בד"ה אתם נצבים⁶⁰ בפי' מ"ש כי הוי' אלקיך אש אוכל הוא⁶¹ כו'

והנה, ענין הכינוי "אש", שיש אש לבנה ואש שחורה, הוא כמבואר במקום אחר במאמר "אתם נצבים", בפירוש הפסוק "כי ה' אלוהיך אש אוכלה הוא" וכו'.

אדמו"ר הזקן שואל מדוע התורה מתוארת דווקא כאש, על אף שיש לה שתי צבעים, ומפנה למאמר על הפסוק "כי ה' אלוהיך אש אוכלה הוא", המסביר את ההשוואה של ההשפעה האלוהית לאש.

ועוד דהנה דרך כלל יש ד' יסודות אש רוח מים עפר שהם נגד ד' עולמות אבי"ע⁶² והאש הוא בחי' אצילות דכמו שטבע האש להסתלק כך אצילות מרומם ונשגב מבי"ע כי ביי"ע הם נבראים ואצילות הם אלהות.

ועוד: בדרך כלל יש ארבעה יסודות — אש, רוח, מים ועפר — המקבילים לארבעת העולמות אבי"ע. האש היא בחינת אצילות: כשם שטבע האש להסתלק כלפי מעלה, כך אצילות נעלה ונשגבת מעולמות ביי"ע; שכן ביי"ע הם נבראים ואצילות היא אלוהות.

ארבעת היסודות מקבילים לארבעת העולמות, והאש מקבילה לאצילות. כשם שהאש עולה מעלה, כך אצילות נעלית מן העולמות הנבראים, משום שהיא אלוהות.

והנה באצילות עצמו יש ג"כ אבי"ע שהכתר או גם החכמה עילאה נקי אצילות שבאצילות. ובינה נקי בריאה שבאצילות וזו "נ הם יצירה ועשייה שבאצילות ודרך כלל יותר יש אבי"ע דכללות ואצילות היותר עליון נקרא אש.

והנה, גם בתוך אצילות עצמה יש אבי"ע: כתר, ואולי גם חכמה עילאה, נקראים אצילות שבאצילות; בינה נקראת בריאה שבאצילות; וז"א ונוקבא הם יצירה ועשייה שבאצילות. ובכללות רחבה יותר יש אבי"ע כלליים, והאצילות העליונה ביותר נקראת אש.

דפוס ארבעת העולמות חוזר בתוך אצילות עצמה וגם במערכת הכללית. האצילות הגבוהה ביותר מכונה "אש"

ועכ"ז היא נקי אש שחורה לגבי המאציל אי"ס ב"ה שנקי אש לבנה כו'. וגם בכלל ז"א לגבי ע"ק נקי אש שחורה לגבי אש לבנה)

ובכל זאת היא נקראת אש שחורה ביחס למאציל, אין סוף ברוך הוא, הנקרא אש לבנה וכו'. וגם בדרך כלל ז"א ביחס לעתיקא (קדישא נקרא אש שחורה ביחס לאש לבנה)

ואף על פי כן, גם הדרגה הגבוהה ביותר היא אש שחורה לעומת המאציל, אין סוף ברוך הוא, שהוא האש הלבנה. בדומה לכך, ז"א הוא אש שחורה ביחס לעתיקא קדישא

אך לפי שהעולמות אינם יכולים לקבל ולית מחשבה תפיסא ביה כו' לכך וירא אלקים⁶³ את האור כי טוב לגנוז.⁶⁴

אך מכיוון שהעולמות אינם יכולים לקבל ולית מחשבה תפיסא ביה" וכו', לכן "וירא אלקים את האור כי טוב" — לגנוז

מכיוון שהעולמות אינם יכולים לקבל את אור אין סוף, הוא נגנז. חז"ל דורשים את "וירא אלקים את האור כי טוב" שפירושו שטוב לגנוז אותו.

ונגנז בבחי' ⁶⁵ ישת חושך סתרו כו' וזהו יושב בסתר עליון⁶⁶ בצל שדי יתלונן לצמצם ולהעלים את האור והוא נגנז בבחינת "ישת חושך סתרו" וכו'. זהו "יושב בסתר עליון, בצל שדי יתלונן" — לצמצם ולהסתיר את האור. האור נגנז בתור "חושך" בסתרו של הקב"ה. "בסתר עליון" ו"בצל שדי" שבתהילים מתארים את ההסתרה הזו.

בכמה צמצומים ומסכים המבדילים ומסתירים את אורו ית' להיות בחי' גילוי למטה בחי' ג"ע העליון תענוג הנשמות כו' והשגתם באור ה' כו' בראתיו יצרתיו כו'.

באמצעות צמצומים ומסכים רבים המבדילים ומסתירים את אורו יתברך, כדי שתהיה למטה בחינת גילוי: גן עדן העליון, תענוג הנשמות וכו' והשגתן באור ה' וכו', "בראתיו, יצרתיו" וכו'.

באמצעות צמצומים ומסכים רבים האור מתכסה, כדי שתוכל להיות למטה הארה מוגבלת שהנבראים מסוגלים לקבל. זו ההשגה והתענוג של הנשמות בגן עדן העליון.

(ועמ"ש ע"פ וידבר אלקים כו' וארא⁶⁷ אל אברהם כו' באל שדי⁶⁸ שאמר לעולמו די. ועיין בשער היחודים פרק שמיני יחוד ה' בענין אור מים רקיע שנמשך ע"י שם שדי

ראו על הפסוק "וידבר אלקים" וכו', "וארא אל אברהם" וכו', בענין "באל שדי", שאמר לעולמו די". ועיינו בשער היחודים, פרק שמיני, יחוד ה', בענין אור, מים ורקיע הנמשכים על ידי שם שדי

השם שדי נדרש כ"שאמר לעולמו די", כלומר הציב גבול להתפשטות האור. שער היחודים של האריז"ל מתאר את האור, המים והרקיע הנמשכים באמצעות שם זה

ויוכן עפמ"ש בענין זה ע"פ הללו⁶⁹ אל בקדשו הללוהו ברקיע⁷⁰ עוזו ועמ"ש בד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיע^{71,72} כו' שהוא ג"ע העליון שנק' רקיע ושיומשך להם מבחי' אורו ית' הוא ע"י כמה צמצומים כו' (כנ"ל)

הדבר יובן לאור מה שנתבאר על "הללו אל בקדשו, הללוהו ברקיע עוזו"; וראו במאמר "קא מיפלגי במתיבתא דרקיע" וכו': זהו (גן עדן העליון, הנקרא "רקיע", והאור שלו יתברך נמשך אליו באמצעות צמצומים רבים וכו', כנ"ל

גן עדן העליון נקרא "רקיע", מחיצה המסננת את האור. האור המגיע לשם לנשמות עובר צמצומים רבים

וזוהו ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית פי' ובטובו מה שראה כי טוב לגנוז⁷³ האור מזה נתהווה בחי' חידוש מעשה בראשית להיות מאין ליש בבחי' גילוי התענוג וההשגה

וזוהו "ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית": "ובטובו" — מכיוון שראה כי טוב לגנוז את האור, מכך נוצר החידוש של מעשה בראשית, להיות מאין ליש בגילוי התענוג וההשגה

בתפילת שחרית נאמר שהקב"ה "בטובו מחדש" את הבריאה בכל יום. אדמו"ר הזקן מפרש "בטובו" על גניזת האור שהיה "טוב" לגנוז; כך מתהווה גילוי חדש, מאין ליש, של תענוג וההשגה

(וכמ"ש להנחיל אוהבי יש⁷⁴ דקאי על הג"ע שנק' יש מאין ועיין מענין כי טוב לגנוז ר"פ פקודי דף ר"כ ע"ב^{75,76} ור"פ אמור דפ"ח ע"א⁷⁷ וברכות בראשי פ' ג' בא ס"פ י"ח ועמ"ש מענין ובטובו מחדש כו'

וכמו שנאמר "להנחיל אוהבי יש", שהכוונה לגן עדן, הנקרא יש מאין. ועיינו בענין "כי טוב לגנוז" בתחילת פרשת פקודי, דף רכ"ע ע"ב, ובתחילת פרשת אמור, דף פ"ח ע"א, ובבראשית רבה, פרשה ג, בסוף סימן י"ח; וראו מה שנתבאר בענין "ובטובו מחדש" וכו'

הפסוק "להנחיל אוהבי יש" נדרש על גן עדן, המכונה "יש" מפני שנברא מאין. מובאים מקורות בזה ובמדרש על האור הגנוז

ע"י בחי' יו"ד שהוא בחינת צמצום כו' בד"ה ואתחנן⁷⁸ ובד"ה אשירה⁷⁹ כו' כי גאה גאה):^{80,81,82}

(על ידי בחינת היו"ד, שהיא בחינת צמצום וכו', כמבואר במאמר "ואתחנן" ובמאמר "אשירה" וכו', "כי גאה גאה"

החידוש נמשך באמצעות היו"ד, המסמלת צמצום — נקודה קטנה שאליה מצטמצם האור. כך נענית השאלה שפתחה את המאמר על היו"ד שבה נברא העולם הבא

5 קיצור וכמ"כ למעלה שגילוי האיר בגי"ע הוא רק מבחי"י אותיות ביו"ד נברא העוה"ב שהם לבושיי.

תקציר: וכך גם למעלה, גילוי האור בגן עדן הוא רק מבחינת האותיות; ביו"ד נברא העולם הבא, והאותיות הן לבושים.

התקציר חוזר על כך שהגילוי בגן עדן נובע רק מן האותיות האלויות, היו"ד שבה נברא העולם הבא. האותיות הן לבושים לאור אין סוף, ולא עצמותו.

אבל בעצמותו ית' לית מחשבה תפיסא ביה כלל. ועי"ז נאמר ישת חשך סתרו וזהו ממטה למעלה נק' מה שאין בו השגה בשם חשך.

אבל בעצמותו יתברך "לית מחשבה תפיסא ביה" כלל. על כך נאמר "ישת חושך סתרו". מנקודת המבט מלמטה למעלה, מה שאין בו השגה נקרא חושך.

עצמותו של הקב"ה למעלה מכל השגה, ולכן מנקודת מבטם של הנבראים היא נקראת "חושך", ככתוב "ישת חושך סתרו".

אבל מלמעלה למטה הוא בהיפוך. וזהו כי טוב לגנוז⁸³ בבחי"י חושך כדי להיות גילוי בגי"ע וזהו ובטובו מחדש:⁸⁴

אבל מלמעלה למטה הדבר הפוך. זהו "כי טוב לגנוז" בבחינת חושך, כדי שיוכל להיות גילוי בגן עדן; וזהו "ובטובו מחדש".

מנקודת מבטו של הקב"ה היחס הפוך: העצמות היא אור, והדרגות הגלויות הן חושך. האור נגנוז כ"חושך" כדי שיתאפשר גילוי בגן עדן — זהו פירוש "בטובו מחדש".

קטע 3 • 61-7**חריטה, דיו וקלף**

6 ג והנה צמצום זה של ענין כי טוב לגנוז האור במקום החושך הוא כמו במשל בחינות אותיות שבנפש עצמה כדי להיות גילוי אותיות ממש במחשבה ודיבור

ג. והנה, צמצום זה — העניין של "כי טוב לגנוז" את האור במקום החושך — דומה במשל לבחינת האותיות שבנפש עצמה, כדי שיתגלו אותיות ממש במחשבה ובדיבור,

גניזת האור, "טוב לגנוז אותו", מוסברת כעת באמצעות משל הנפש. האותיות החבויות בנפש הן עצמן צמצום, שנועד לאפשר לאותיות ממש להתגלות במחשבה ובדיבור.

(ר"ל דכבר נתבא' שאף שצורת כ"ב אותיות הוא קבוע במהות הנפש⁸⁵ עצמה מ"מ לא שהאותיות הם מהות הנפש ועצמותה שעצמות הנפש היא למעלה גם ממהות שכל ומדות המאירים ממנה בגוף

כלומר, כבר נתבאר שאף שצורת כ"ב האותיות קבועה במהות הנפש עצמה, אין פירוש הדבר שהאותיות הן מהות הנפש), ועצמותה; עצמות הנפש גבוהה אפילו ממהות השכל והמדות המאירים ממנה בגוף,

כ"ב האותיות קבועות בנפש, אך אינן עצמותה. עצמות הנפש נעלית אפילו משכלה ומרגשותיה.

כי אם שנעלית מהם בעילוי רב אלא שהארה וכח ממנה כשנמשך ומתלבש במוח נעשה מקור⁸⁶ השכל שבמוח. ובעוד הכח ההוא כלול בעצם הנפש הוא למעלה מבחי' ומהות מקור השכל שבמוח.

שהרי היא נעלית מהם ברוממות גדולה. רק הארה וכוח ממנה, כשהם נמשכים ומתלבשים במוח, נעשים מקור השכל שבמוח. כל עוד הכוח הזה כלול בעצם הנפש, הוא למעלה מבחינת ומהות מקור השכל שבמוח.

רק הארה מן הנפש, הנמשכת למוח, נעשית מקור השכל שבו. כשהכוח עדיין כלול בעצם הנפש, הוא גבוה מן השכל שעתידי להוליד.

ועדיין גם האותיות הכלולים בנפש הוא ענין כחות שכירידת' להתגלות במחשבה ודיבור יצטיירו מהם בחי' אותיות. ועכ"ז כוחות אלו עם שהם למעלה עדיין מבחינת אותיות המחשבה והדיבור ממש עכ"ז הוא בחי' ירידה וצמצום לגבי מהות הנפש ועצמותה ממש.

וכך גם האותיות הכלולות בנפש הן כוחות, שכירידתם להתגלות במחשבה ובדיבור מצטיירות מהן אותיות. ואף שכוחות אלה עדיין למעלה מן האותיות ממש של המחשבה והדיבור, הם כבר ירידה וצמצום ביחס למהות הנפש ועצמותה ממש.

כוחות האותיות שבנפש גבוהים מן האותיות שבמחשבה ובדיבור, אך הם כבר שלב נמוך יותר מעצמות הנפש. לכן גם האותיות החבויות הן צמצום ראשון.

וצמצום זה הוא בשביל להיות מזה אח"כ גילוי אותיות המשחבה ודבור שהן בחי' אותיות חומריים ממש והוא עוד צמצום גמור ממש.

צמצום זה הוא כדי שיוכלו להתגלות ממנו אחר כך אותיות המחשבה והדיבור, שהן אותיות חומריות ממש; והדבר כרוך בצמצום גמור נוסף.

הצמצום הראשון מאפשר בהמשך את הופעת האותיות במחשבה ובדיבור. אלה אותיות "חומריות" במובן שהן מוגדרות לגמרי, והן כרוכות בצמצום גדול הרבה יותר.

וראשית צמצום זה הוא מה שמתהווים בחי' צורת האותיות בלי חומר בהנפש עצמה וכל בחי' צמצומים אלו הוא משל לענין כי טוב לגנוז.

ראשית הצמצום היא התהוות צורת האותיות בלי חומר בתוך הנפש עצמה. כל הצמצומים האלה הם משל לענין "כי טוב לגנוז".

השלב הראשון הוא היווצרות צורת האותיות בנפש, בלי "חומר". כל שרשרת הצמצומים הזאת היא משל לגניזת האור בידי הקב"ה.

פ"י דאיתא בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה⁸⁷ והוא ענין הצמצום להיות התהוות אותיות החקיקה עד"מ. והענין כמ"ש ע"פזאת חקת התורה⁸⁸ שהחקיקה הוא גבוה יותר מאותיות הכתב שהרי הוא מיניה וביה.

כלומר, נאמר בתחילת "הורמנותא דמלכא": "גליף גליפו בטהירו עילאה". זהו ענין הצמצום, שבו מתהוות כביכול אותיות חקיקה. וכמבואר על הפסוק "זאת חוקת התורה", החקיקה גבוהה מן הכתב, שהרי היא מיניה וביה, מתוך הדבר עצמו

פתיחת הזוהר מתארת את המלך "חוקק חקיקות" באור העליון, וזהו הצמצום הראשון. אותיות חקוקות גבוהות מאותיות כתובות, משום שהן חלק מן האבן עצמה ולא דבר שהתווסף עליה.

וזהו ענין חרות על הלוחות כו' משא"כ אותיות הכתב הדיוט הוא דבר בפ"ע וגם משחיר הקלף לגמרי אך

זהו ענין "חרות על הלוחות" וכו'. לעומת זאת, אותיות כתיבה הן דבר נפרד, והן גם משחירות לגמרי את הקלף. אך הלוחות היו "חרותים", כלומר האותיות נחרתו בתוך האבן עצמה. לעומת זאת, אותיות בדיו הן חומר נפרד, והן משחירות לגמרי את הקלף.

הנה האותיות החקוקים אף שהם מיניה וביה עכ"ז הם ג"כ משחירים קצת האבן הטוב הבהיר שכשעושין בו חקיקה נחשך קצת בהירותו שהיה קודם החקיקה שבמקום החקיקה אינו בהיר כל כך.

גם האותיות החקוקות, אף שהן מיניה וביה, משחירות מעט את האבן היקרה והבהירה: כשחוקקים בה, בהירותה הקודמת מתכסה במקצת, שכן במקום החקיקה היא אינה בהירה כל כך.

גם חריטה מעמעמת מעט אבן יקרה: המקום שנחרט בה פחות מבריק משאר האבן. גם החקיקה היא אפוא מעין החשכה עדינה.

והנמשל מובן שזהו ענין ישת חשך סתרו בחי' כתר עליון שנמשך ממלי' דא"ס בחי' אותיות שעם היותו עדיין בחי' א"ס.

והנמשל מובן: זהו "ישת חושך סתרו" — בחינת כתר עליון, הנמשך ממלכות דאין סוף, בחינת האותיות. אף על פי שהוא עדיין בבחינת אין סוף,

במשל הנמשל הוא כתר, הדרגה העליונה ביותר, הנמשך ממלכות דאין סוף והוא "חושך" שב"ישת חושך סתרו". הוא עדיין שייך לדרגת אין סוף.

וכמו אותיות החקיקה מיניה וביה ולמעלה מבחי' חו"ב שנק' עשיה ממש לגבי א"ס כמו דיו ע"ג הקלף כו' עכ"ז גם הכתר נק' חושך ואש שחורה לגבי א"ס ב"ה שלמעלה מעלה מהכתר ונק' אש לבנה

וכאותיות חקוקות, שהן מיניה וביה ולמעלה מחכמה ובינה, הנקראות ממש "עשייה" ביחס לאין סוף, כמו דיו על גבי קלף וכו' — אף על פי כן גם כתר נקרא חושך ואש שחורה ביחס לאין סוף ברוך הוא, שלמעלה הרבה מן הכתר ונקרא אש לבנה

כתר דומה לאותיות חקוקות: הוא אחד עם מקורו וגבוה מחכמה ובינה, שהן כמו דיו על קלף בהשוואה אליו. ובכל זאת, ביחס לאין סוף, האש הלבנה, כתר הוא חושך ואש שחורה.

והרי צמצום זה כדי להיות התהוות אח"כ בחי' חו"ב וג"ע שהוא כמשל אותיות שנכתבים בדיו כו' בחי' שחור ממש וזהו ג"כ עד"מ ענין התהוות אותיות הנפש שהם

צמצום זה נועד לאפשר בהמשך התהוות של חכמה ובינה ושל גן עדן, בדומה לאותיות הנכתבות בדיו — שחור ממש. גם עניין התהוות אותיות הנפש הוא על דרך משל כך:

צמצום זה מאפשר את התהוות חכמה, בינה וגן עדן, הדומים לאותיות הנכתבות בדיו — שחור ממש. בנפש, השלב המקביל הוא התהוות האותיות החבויות.

כמו אותיות החקוקים מיניה וביה כדי שיתהוו אח"כ אותיות ממש במחשבה ובדבור חומריים ממש אש שחורה ממש. והנה אף שלגבי הא"ס נק' אותיות שבחקיקה ג"כ בחי' חשך כנ"ל עכ"ז לגבי האותיות שבכתב

הן כמו אותיות חקוקות, מיניה וביה, שמהן יתהוו אחר כך אותיות ממש במחשבה ובדיבור, חומריות ממש, אש שחורה ממש. ואף שאותיות החקיקה נקראות חושך ביחס לאין סוף, כנ"ל, הרי ביחס לאותיות שבכתב

האותיות החבויות בנפש דומות לחקיקה, ומהן מתהוות אחר כך אותיות ממש במחשבה ובדיבור — "אש שחורה" ממש. ביחס לאין סוף גם אותיות חקוקות הן חושך, אך ביחס לאותיות הכתובות הן אור.

דהיינו בחי' חו"ב מקורי הג"ע ונהר יוצא מעדן נק' הכתר אש לבנה ממש שהרי הוא רק מיניה וביה עד"מ ולכן נק' הז"א דאצילות לגבי הכתר אש שחורה ע"ג אש לבנה)

כלומר, ביחס לחכמה ובינה, מקורות גן עדן, כדוגמת "ונהר יוצא מעדן", כתר נקרא אש לבנה ממש, שהרי הוא מיניה וביה, על (דרך משל. לכן ז"א דאצילות נקרא ביחס לכתר אש שחורה על גבי אש לבנה)

ביחס לחכמה ובינה, מקור גן עדן — "ונהר יוצא מעדן" — כתר הוא אש לבנה, משום שהוא מיניה וביה. לכן ז"א הוא אש שחורה על גבי האש הלבנה של כתר.

(כמ"ש בפי' נשא קל"ב⁸⁹ א') ועד"ז גם הז"א נקרא לגבי המלכות דאצילות נהורא חיוורא והיא נק' אצלו נהורא אוכמא

וכך גם ז"א נקרא ביחס למלכות דאצילות "נהורא חיוורא", ואילו היא נקראת ביחס אליו. (כמבואר בפרשת נשא, קל"ב ע"א) "נהורא אוכמא"

הדברים תואמים את הזוהר בנשא שצוטט בתחילת המאמר. הדפוס חוזר גם למטה יותר: ז"א הוא "אור לבן" ביחס למלכות, שהיא "אור שחור".

(כמ"ש בפי' בראשית כדף נ"א ע"א⁹⁰ ובפי' לך דף פ"ג ע"ב⁹¹ ובפי' שופטים ער"ה⁹² א')

(כמבואר בפרשת בראשית, דף נ"א ע"א, בפרשת לך לך, דף פ"ג ע"ב, ובפרשת שופטים, ער"ה ע"א).

מובאים קטעי זוהר בבראשית, לך לך ושופטים כמקורות לאור הלבן ולאור השחור.

כי מלכות שהיא מקור לבי"ע נקראת מדת לילה וחושך שמוסתר ומלובש בה אור אי"ס בבחי' הסתר והעלם מלכותך מלכות כל עולמים⁹³ מלשון העלם.

שכן מלכות, מקורם של ב"ע, נקראת מידת הלילה והחושך, מפני שאור אין סוף מוסתר ומלובש בה בהסתר ובהעלם. "מלכותך מלכות, מקור העולמות התחתונים, נקראת לילה וחושך, מפני שאור אין סוף מוסתר בתוכה. אדמו"ר הזקן קושר את "עולמים" שבפסוק

ל"העלם".

משא"כ בחי' ז"א שהוא אצילות יחודא עילאה נקי יום ואור. וכמ"ש בד"ה רני ושמחי⁹⁴ גבי רננא ברמשא ושמחה בצפרא ועמ"ש סד"ה וידעת היום⁹⁵

לעומת זאת, ז"א, שהוא אצילות ויחודא עילאה, נקרא יום ואור. כמבאר במאמר "רני ושמחי" על "רננא ברמשא ושמחה בצפרא"; וראו גם בסוף המאמר "וידעת היום"

ז"א, שהוא אצילות ויחודא עילאה, שבו האלוקות אינה מוסתרת, נקרא יום ואור. מובאות הפניות למאמרים על שירה בלילה ושמחה בבוקר.

וזהו ביו"ד נברא העוה"ב וכמשל הדיו שע"ג הקלף שהקלף החלק רומז לבחי' אש לבנה אור אי"ס ב"ה בעצמו כביכול דלית מחשבה תפיסא ביה (ועמ"ש ע"פ שימני כחותם)⁹⁶

זהו "ביו"ד נברא העולם הבא", כמו במשל הדיו על הקלף: הקלף החלק רומז לבחינת אש לבנה, אור אין סוף ברוך הוא עצמו, כביכול, ש"לית מחשבה תפיסא ביה" (וראו מה שנתבאר על "שימני כחותם")

היו"ד של העולם הבא דומה לדיו שעל הקלף. הקלף הלבן והחלק מסמל את האש הלבנה, אור אין סוף עצמו, שאין מחשבה יכולה לתפוס בו.

אלא ע"י היוד בחי' נקודה שחורה שמשחיר הקלף כדי להיות בחי' גילוי והשגה בתמונת אות היוד.

אלא שעל ידי היו"ד, בחינת נקודה שחורה המשחירה את הקלף, נעשה גילוי והשגה בצורת האות יו"ד

רק באמצעות היו"ד, נקודה שחורה קטנה על הקלף, אפשר שיהיו גילוי והשגה. היו"ד היא הצמצום הקטן ביותר המאפשר לתפוס את האין סוף.

והנה כמו במשל הנ"ל כאשר בא לידי גילוי אותיות המחשבה אף שאינן רק לבושים להשכל מ"מ אינן דבר נפרד לגמרי להיות דבר בפ"ע שהרי מה שמחשב ומהרהר באותיות אלו הוא בחי' השכל עצמו.

והנה, כמו במשל האמור, כאשר אותיות המחשבה מתגלות, אף שהן לבושים בלבד לשכל, הן אינן דבר נפרד לחלוטין, דבר בפני עצמו; שהרי מה שהוא חושב ומהרהר באותיות הללו הוא השכל עצמו.

במשל הנפש, אותיות המחשבה הן לבוש, אך אינן נפרדות מן השכל, שכן מה שהאדם חושב באמצעותן הוא הרעיון עצמו. הלבוש נושא בתוכו את השכל.

וכן עדי"מ בחי' היו"ד שעל הקלף שהדיו משחיר את הקלף להתגלות תמונת יו"ד הנה הדיו בעצמו אינו דבר ממשי להיות נחשב לדבר בפ"ע אלא שמשחי' את הקלף כדי שהקלף יגלה תמונה של היו"ד

וכך, על דרך משל, גם ביו"ד שעל הקלף: הדיו משחיר את הקלף כדי לגלות צורת יו"ד, אך הדיו עצמו אינו דבר ממשי בפני עצמו; הוא רק משחיר את הקלף, כדי שהקלף יגלה את צורת היו"ד

בדומה לכך, הדיו אינו באמת דבר עצמאי ביצירת היו"ד; הוא רק מחשיך את הקלף כדי שהקלף יראה את צורת האות

(היינו שעם היות תמונת היו"ד הוא רק מהדיו הרי בלתי הקלף הנושא וסוכלו לא היה ממנו שום תמונה כלל. ולכן ארז"ל כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה⁹⁷ אי"כ הדיו אינו

כלומר, אף שצורת היו"ד באה רק מן הדיו, בלי הקלף הנושא והסוכל אותו לא הייתה נוצרת ממנו שום צורה. לכן אמרו חז"ל: "כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה". אם כן, הדיו אינו

בלי הקלף שסביבו, הדיו לא היה יוצר צורה כלל. לכן ההלכה פוסלת אות שאינה מוקפת קלף מארבע רוחותיה

אלא שמשחיר כו' כדי שהקלף יגלה כו' ור"ל בנמשל כי הקלף עצמו שהוא אי"ס ב"ה מגלה את היו"ד שהוא חכמה עילאה כי אנת חכים⁹⁸ אנת ממש שאור אי"ס ב"ה נמשך ומאיר בחכמה עילאה.

אלא משחיר וכו', כדי שהקלף יגלה וכו'. והנמשל הוא שהקלף עצמו, שהוא אין סוף ברוך הוא, מגלה את היו"ד, שהיא חכמה עילאה; שכן "אנת חכים" פירושו אתה עצמך, ואור אין סוף ברוך הוא נמשך ומאיר בחכמה עילאה

בנמשל, הקלף הוא אין סוף עצמו, המגלה את היו"ד — חכמה עילאה. "אנת חכים" פירושו שהקב"ה עצמו נמצא ומאיר בחכמה

ועמ"ש וירא ישראל⁹⁹ את היד הגדולה בפ"י ויקרא הוי' הוי' ומ"ש מזה גי'כ סד"ה שובה ישראל¹⁰⁰ כך הנה בנמשל ע"י הצמצומים הרבים מתגלה אור אי"ס ב"ה בעצמו ובכבודו בגילוי למטה.

וראו מה שנתבאר על "וירא ישראל את היד הגדולה", בפירוש "ויקרא ה' ה'", וכן בסוף המאמר "שובה ישראל". כך, בנמשל, באמצעות הצמצומים הרבים מתגלה אור אין סוף ברוך הוא עצמו ובכבודו למטה

מובאים שני מאמרים נוספים. המסקנה היא שבאמצעות הצמצומים הרבים מתגלה למטה אור אין סוף עצמו

וזהו ביד נברא העוה"ב תענוג הנשמות באור אי"ס ב"ה ממש (ועיין בפ' בלק) (קצ"א א') ועמ"ש בד"ה שרי אשתך.¹⁰¹

זהו "כיו"ד נברא העולם הבא": תענוג הנשמות באור אין סוף ברוך הוא ממש. (ועינינו בפרשת בלק, קצ"א ע"א.) וראו גם במאמר "שרי אשתך".

מכאן שתענוג הנשמות בעולם הבא, שנברא באמצעות היו"ד, הוא תענוג באור אין סוף עצמו, ולא רק בלבוש. מובאות הפניות לזוהר בלק ולמאמר בתורה אור

וענין שהיו"ד בחי נקודה ואות קטן מכל האותיות עמ"ש בביאור ע"פ מים רבים¹⁰² גבי וזהו אחות לנו קטנה¹⁰³ ועזח"ב תרומה (קס"ה ב') בגין דאית כו'

בענין היות היו"ד נקודה והאות הקטנה ביותר, ראו מה שנתבאר בביאור על "מים רבים", בענין "וזהו אחות לנו קטנה"; וכן בזהר חלק ב, תרומה, קס"ה ע"ב: "בגין דאית" וכו'.

היו"ד היא נקודה בלבד, האות הקטנה ביותר. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר "מים רבים" על "אחות לנו קטנה" ולזהר בתרומה.

אע"ג כו' והוא ענין מיעוט הכלי ורכוי האור ע"ד צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה¹⁰⁴ (ועיין בגמרא פ"ג דמנחות דכ"ט סע"ב):^{105, 106, 107, 108}

"אף על גב" וכו'. זהו ענין מיעוט הכלי ורכוי האור, על דרך "צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה" (ועיינו בגמרא, מנחות, פרק ג, כ"ט ע"ב, בסופו).

כלי קטן יכול להכיל אור רב, כפי שהצדיקים "אומרים מעט ועושים הרבה". קטנות היו"ד היא המאפשרת לה להכיל את תענוג העולם הבא הגדול.

7 קיצור. וצמצום זה הוא כמשל בחינת אותיות שבנפש ואח"כ נמשך מזה ההתלבשות באותיות

המחשבה. והוא כענין חקיקה וכתובה וכמו שמ"מ מהו מחשב באותיות המחשבה הלא השכל עצמו

סיכום: צמצום זה דומה, במשל, לבחינת האותיות שבנפש, וממנו נמשכת לאחר מכן ההתלבשות באותיות המחשבה. הדבר דומה לחקיקה ולכתובה. ואף על פי כן, מהו הדבר שחושב באמצעות אותיות המחשבה? הרי זה השכל עצמו

סיכום החלק השלישי: הצמצום דומה לאותיות הטמונות בנפש, ולאחר מכן הן מתלבשות באותיות המחשבה, כשם שהחקיקה קודמת לכתובה. מה שחושב באמצעות אותיות המחשבה הוא השכל עצמו.

וכן הדיו מתאחד עם הקלף הלבן הסובלו. כן בנמשל ע"י אות יו"ד שנברא בו העוה"ב נמשך ומתגלה אור א"ס ב"ה בעצמו:

וכמו כן הדיו מתאחד עם הקלף הלבן הנושא אותו; כך בנמשל, באמצעות האות יו"ד שבה נברא העולם הבא, נמשך ומתגלה אור אין סוף ברוך הוא עצמו.

כשם שהדיו מתאחד עם הקלף הנושא אותו, כך באמצעות היו"ד מתגלה אור אין סוף עצמו בעולם הבא.

קטע 4 • 81-14

קדוש וברוך

8 וזהו שהשרפים אומרים קדוש מחמת השגתם אור א"ס ב"ה שהוא מובדל ולית מחשבה תפיסא ביה וגו'

פעמים קדוש נגד תלת עלמין בי"ע מלא כל הארץ כבודו שהתלבשות בחי' קדוש הוא הכל כו'

לכן השרפים אומרים "קדוש", משום שהם משיגים את אור אין סוף ברוך הוא, שהוא מובדל ושלילית מחשבה תפיסא ביה" — אין מחשבה תופסת בו. [הם אומרים] "קדוש" שלוש פעמים, כנגד שלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה. "מלא כל הארץ כבודו": התלבשות בחינת "קדוש" היא בכל דבר וכו'.

במראה של ישעיהו קוראים השרפים "קדוש, קדוש, קדוש", משום שהם משיגים שאור אין סוף מובדל לחלוטין ונעלה מן המחשבה. שלוש אמירות "קדוש" מכוונות כנגד שלושת העולמות הנבראים, ו"מלא כל הארץ כבודו" פירושו שקדושה נעלית זו מתלבשת בכל דבר.

(ור"ל כמו שבגי"ע העליון מאיר אור א"ס בבחי' השגת הנשמות כמ"כ השרפים לפי שהם ג"כ בעולם

הבריאה אומרים קדוש כו' שמשיגים איך אור א"ס מובדל ואיך שכל ההמשכה רק ע"י צמצום אות יוד.

כלומר, כשם שבגן עדן העליון מאיר אור אין סוף באופן שהנשמות משיגות אותו, כך גם השרפים, כיוון שהם נמצאים אף הם בעולם הבריאה, אומרים "קדוש" וכו', שכן הם משיגים כיצד אור אין סוף מובדל, וכיצד כל ההמשכה היא רק באמצעות הצמצום.) של האות יו"ד

השרפים נמצאים בבריאה, כמו הנשמות שבגן עדן העליון. בדומה לנשמות שם, הם תופסים שאור אין סוף מובדל, ושכל מה שהם מקבלים מגיע רק באמצעות הצמצום של היו"ד.

אבל עצמיות אור אין סוף הוא קדוש ומובדל כו' ולפי שהם בבריאה שהוא ראשית התהוות היש מאין

ע"כ משיגים שהוא ית' קדוש כו' וענין ג' פעמים קדוש עמ"ש בביאור ע"פ ועתה יגדל וע"פ אחרי הוי'

אלקיכם תלכו)

אבל עצמות אור אין סוף קדושה ומובדלת וכו'. ומכיוון שהם בבריאה, שהיא ראשית התהוות היש מאין, הם משיגים שהוא (יתברך קדוש וכו'. בעניין שלוש פעמים "קדוש", ראו מה שכתוב בביאור על "ועתה יגדל" ועל "אחרי ה' אלקיכם תלכו"

בריאה היא השלב הראשון של התהוות יש מאין, ולכן הנבראים שבה חשים באופן חד במיוחד שה' נעלה מהם. מובאים שני מאמרים המסבירים את אמירת "קדוש" שלוש פעמים.

והנה האופנים שהם למטה מהם במדרגה אומרים ברוך כבוד¹⁰⁹ ה' זו מדת מלכותו ית' כי מלכותך מלכות¹¹⁰ כל עולמים שכל עולמים הם רק בחי' אותיות כו' וברוך ונמשך מבחי' סוכי'ע מעלמא דאתכסיא כו'.¹¹¹

והנה האופנים, שמדרגתם נמוכה משל השרפים, אומרים "ברוך כבוד הוי". הכוונה היא למידת מלכותו יתברך, שהרי "מלכותך מלכות כל עולמים", וכל העולמות אינם אלא בחינת אותיות וכו'. גם "ברוך" נמשך מבחינת סוכב כל עלמין, מהעולם המכוסה וכו'.

האופנים, שבעולם התחתון יותר, יצירה, משיבים במילותיו של יחזקאל: "ברוך כבוד הוי". "כבוד" פירושו מלכות, מלכותו של ה', הקשורה לעולמות באמצעות אותיות אלוקיות; "ברוך" פירושו המשכה מן האור הנעלה והמכוסה.

9 וביאור הענין כי הנה יש שני בחינות במלאכים יש שהם בחי' משפיעים שהם משפיעים כל ההשפעות לעוה"ז ע"י המזלות כו' והם בחי' האופנים שאומרים ברוך כבוד כו'

ביאור הענין: יש שני סוגים של מלאכים. יש מלאכים שהם בבחינת משפיעים, והם מעבירים לעולם הזה את כל ההשפעות באמצעות המזלות וכו'. אלו הם האופנים, שאומרים "ברוך כבוד" וכו'.

יש שני סוגים של מלאכים. המשפיעים, האופנים, מעבירים לעולם הזה את כל ההשפעות באמצעות המזלות שבשמים, והם אומרים "ברוך כבוד".

ברוך הוא המשכה שיומשך כבוד ה' מבחי' מקומו שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו¹¹² וזהו ענין ברוך המקום והוא ענין המשכת השפע דלעילא שממשיכים האופנים באמרם ברוך.

"ברוך" פירושו המשכה, שכבוד הוי' יימשך מבחינת "מקומו" — הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו. זהו פירוש "ברוך המקום", וזהו המשכת השפע שלמעלה שהאופנים ממשיכים באמירתם "ברוך".

"ברוך" מתפרש כהמשכה. המדרש מכנה את ה' "המקום", משום שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו; האופנים ממשיכים את כבודו מאותו "מקום" נעלה אל העולם.

10 ויש מלאכים שהם בחינת מקבלים שמקבלים דין מן דין¹¹³ ואינם משפיעים כלל למטה רק הם בחינת מקבלים והוא בחי' השרפים שאומרים קדוש כו' והם נעלים מבחינת המלאכים המשפיעים.

יש מלאכים שהם בבחינת מקבלים: הם "מקבלים דין מן דין" ואינם משפיעים כלל למטה, אלא הם מקבלים בלבד. אלו הם השרפים, שאומרים "קדוש" וכו', והם נעלים מן המלאכים המשפיעים.

הסוג השני של המלאכים הם מקבלים בלבד: הם מקבלים זה מזה ואינם משפיעים כלפי מטה. אלו הם השרפים, שאומרים "קדוש", והם נעלים מן המשפיעים.

וז"ש אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומון¹¹⁴ (בדניאל סי' ז') פ"י קדמוהי יקומון היינו בחי' השרפים המקבלים כו'

על כך נאמר: "אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומון" (דניאל, פרק ז'). "קדמוהי יקומון" — "עומדים לפניו" — מתייחס לשרפים, שהם המקבלים וכו'.

במראה של דניאל יש הבחנה בין "ישמשוניה", המשרתים אותו, ובין "קדמוהי יקומון", העומדים לפניו. אדמו"ר הזקן מזהה את העומדים לפניו עם השרפים, המקבלים.

שאומרים קדוש ועמ"ש במ"א בענין משריין ורתיכין הנזכר בפ' בשלח (דמ"ח ע"ב) ומ"ש בד"ה ואתא מרכבות קדש¹¹⁵ והיינו כמ"ש יוצר אור ובורא חושך.¹¹⁶

שאומרים "קדוש". ראו מה שכתוב במקום אחר בענין "משריין ורתיכין" המוזכרים בפרשת בשלח (דמ"ח ע"ב), וכן מה שכתוב במאמר המתחיל "ואתה מרכבות קדש". וזהו ככתוב: "יוצר אור ובורא חושך".

מובאים דברי הזוהר על "משריין ורתיכין" והמאמר "ואתה מרכבות קדש". ההבחנה מתבארת גם בברכה "יוצר אור ובורא חושך".

פ"י יצירה הוא בחי' אור שמשם נמשך ההשפעה למטה והוא מדרגת האופנים המשפיעים למטה לכל הבהמות וחיות וגם קטן עד י"ג שנים מקבל מבחי' האופנים.

כלומר, יצירה היא בחינת אור, שממנה נמשכת ההשפעה למטה; זו מדרגת האופנים, המשפיעים למטה לכל הבהמות וחיות. גם ילד שטרם מלאו לו שלוש עשרה שנים מקבל מבחינת האופנים.

"יצירה, מלשון "יוצר", נקראת אור, מפני שההשפעה נמשכת ממנה למטה באמצעות האופנים, אל הבהמות וחיות. גם ילד שטרם מלאו לו שלוש עשרה שנים, שעדיין אינו מחויב במצוות, מקבל ממדרגה זו.

11 ולכך נקרא אור שהוא בחי' אש לבנה לגבי דידן לפי שמאיר ומשפיע למטה. ובורא חושך¹¹⁷ הוא בחינת השרפים שבבריאה שהם בבחי' אש שחורה שהוא החושך.

לכן היא נקראת אור, והיא בבחינת אש לבנה ביחס אלינו, משום שהיא מאירה ומשפיעה למטה. "בורא חושך" היא בחינת השרפים שבבריאה, שהם בבחינת אש שחורה, שהיא החושך.

"יצירה נקראת "אור" ו"אש לבנה" ביחס אלינו, משום שהיא מאירה ומשפיעה למטה. בריאה, עולם השרפים, היא "חושך" ו"אש שחורה".

והוא מפני שמסתלקים רק למעלה שאומרים קדוש כו' לכך הם בבחינת אש שחורה וחושך ע"ש ההסתלקות כו'.

הטעם לכך הוא שהם מסתלקים רק כלפי מעלה, באומרים "קדוש" וכו'. לכן הם בבחינת אש שחורה וחושך, על שם ההסתלקות וכו'.

השרפים נקראים חושך משום שהם עולים כלפי מעלה בלבד ומסתלקים אל ה' באומרים "קדוש", במקום להאיר כלפי מטה.

12 וכמ"כ הוא ענין קדוש וברוך כי קדוש הוא מה שמובדל ולית מחשבה תפיסא ביה כלל והוא בחי' ישת חשך סתרו כמבואר לעיל אות ב'. ובחינת ברוך זהו ענין אש לבנה להיות גילוי למטה.

וכך גם בעניין "קדוש" ו"ברוך": "קדוש" הוא דבר מובדל, ש"לית מחשבה תפיסא ביה" — אין מחשבה תופסת בו כלל. זו בחינת "ישת חושך סתרו", כפי שהתבאר לעיל בסעיף ב'. בחינת "ברוך" היא עניין האש הלבנה, כלומר גילוי למטה.

"קדוש" הוא דבר מובדל ונעלה מן המחשבה, "החושך" שבו ה' מסתתר, כפי שתואר בסעיף ב'. "ברוך" הוא אש לבנה, כלומר גילוי למטה.

אך זהו ממש למעלה אבל מלמעלה למטה הוא בהפך שבחי' קדוש נקרא אש לבנה לגבי המשכת בחי' ברוך כבוד¹¹⁸ שהוא בחי' מלכותך בחינת אותיות כו'

אך כך הדבר מלמטה למעלה. מלמעלה למטה הסדר הפוך: בחינת "קדוש" נקראת אש לבנה ביחס להמשכת בחינת "ברוך כבוד", שהיא בחינת "מלכותך", בחינת האותיות וכו'.

זו נקודת המבט מלמטה. מלמעלה, הסדר הפוך: "קדוש" הוא אש לבנה, ואילו "ברוך כבוד", בחינת המלכות והאותיות, הוא אש שחורה.

כיקדוש הוא בחי' כתר כו' יש בו ב' בחינות כבוד תתאה היא מדת מלכותו ית' וכבוד עילאה חכמה עילאה והכל

כי "קדוש" הוא בחינת כתר וכו'. ב"כבוד" יש שתי בחינות: כבוד תתאה, שהיא מידת מלכותו יתברך, וכבוד עילאה, שהיא חכמה עילאה; והכול

"קדוש" מקביל לכתר. ל"כבוד" יש שתי בחינות: כבוד תתאה, המלכות, וכבוד עילאה, החכמה העליונה.

נקי' אש שחורה לגבי כתר עליון כנ"ל מענין דיו ע"ג קלף לבן כו' ועמ"ש מענין קדוש וברוך בד"ה אם בהרת^{120, 119} קדמה כו' ובד"ה לבבתני¹²¹ אחותי.¹²²

נקרא אש שחורה ביחס לכתר עליון, כנזכר לעיל בעניין הדיו שעל גבי הקלף הלבן וכו'. וראו מה שכתוב בעניין "קדוש" ו"ברוך" במאמר המתחיל "אם בהרת קדמה" וכו', ובמאמר המתחיל "לבבתני אחותי".

שתי הבחינות של כבוד נקראות אש שחורה ביחס לכתר, כמו הדיו שעל הקלף הלבן. מובאים שני מאמרים נוספים בעניין "קדוש" ו"ברוך".

נמצא קדוש וברוך שאומרים השרפים והאופנים זהו ענין בחי' אש לבנה שעל גבי אש שחורה כנ"ל נמצא ש"קדוש" ו"ברוך" שאומרים השרפים והאופנים הם עניין האש הלבנה שעל גבי האש השחורה, כנזכר לעיל

ה"קדוש" וה"ברוך" של המלאכים יחד הם אש לבנה שעל גבי אש שחורה.

וזוהו שנק' כן הקב"ה¹²³ בשני בחינות אלו יחד דקדוש וברוך כי עד"ז הוא המשכת וגילוי אור אי"ס ב"ה שהוא קדוש וברוך הוא.^{124, 125, 126}

וזו הסיבה שהקב"ה נקרא כך בשתי הבחינות יחד, "קדוש" ו"ברוך"; שכן באופן זה נמשכים ומתגלה אור אין סוף ברוך הוא, שהוא קדוש וברוך.

לכן ה' נקרא "הקדוש ברוך הוא": גילוי מחבר תמיד בין הנעלה מן העולמות, "קדוש", ובין הגילוי, "ברוך".

13 והנה האופנים לפי ששומעים בחינת קדוש שאומרים השרפים לפיכך מתנשאים ברעש גדול וענין הרעש הוא ענין הביטול באור א"ס ב"ה לצאת מנרתקם

והנה, מאחר שהאופנים שומעים את בחינת "קדוש" שאומרים השרפים, הם מתנשאים ברעש גדול. הרעש הוא ענין הביטול באור אין סוף ברוך הוא, והיציאה מנרתקם

כאשר האופנים שומעים את ה"קדוש" של השרפים, הם מתרוממים "ברעש גדול". הרעש מבטא את ביטולם ואת הדחף לפרוץ את גבולותיהם.

והשגתם כפי מזגם ותכונתם מחמת ששומעים דבר חדש מה שלמעלה מכח השגתם משא"כ השרפים אף שהם ג"כ בטלים ודאי באור א"ס ב"ה ביתר שאת ומעלה

השגתם היא בהתאם למזגם ולתכונתם, משום שהם שומעים דבר חדש, שלמעלה מכוח השגתם. לעומתם, גם השרפים בטלים בוודאי באור אין סוף ברוך הוא, וביתר שאת ומעלה

הם שומעים דבר חדש שלמעלה מהשגתם, ולכן הוא מטלטל אותם. השרפים בטלים לפני ה' עוד יותר

אך הנה שרפים עומדים ממעל לו¹²⁷ כתיב שאין השגה זו אצלם חידוש כ"כ למעלה מהשגתם לכך לא נאמר אצלם ברעש גדול

אך נאמר "שרפים עומדים ממעל לו": השגה זו אינה חידוש גדול כל כך עבורם, ואינה למעלה מהשגתם. לכן לא נאמר עליהם "ברעש גדול",

השרפים "עומדים ממעל", והתפיסה הזאת אינה חדשה או מטלטלת עבורם. לכן הכתוב אינו מתאר אותם כמי שמרעישים

כמו באופנים (ועמ"ש מזה בד"ה והיה מדי חדש^{128, 129} שזהו ענין המשל כבן כרך שראה את המלך¹³⁰ או כבן כפר כו' והוא ההפרש שבין חול לשבת כו' והנה השרפים לפי שהביטול שלהם הוא בבחינת אתכסיא

כפי שנאמר על האופנים. (ועיינו במה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "והיה מדי חדש": זהו ענין המשל על בן כרך שראה את המלך או בן כפר וכו', וזהו ההבדל בין ימות החול לשבת וכו'). והנה, מאחר שביטולם של השרפים הוא בבחינת אתכסיא

בגמרא מובאים בן כפר הרואה את המלך ונפעם ממנו, לעומת בן כרך המורגל בו. המאמר המצוטט משווה זאת להבדל בין ימות החול לשבת.

ופנימית ע"כ ממשיכים ג"כ בחי' קדוש מה שהוא בבחי' העלם והאופנים שביטולם בבחי' אתגליא ע"כ ממשיכים ג"כ בחינת ברוך בחי' אותיות שהוא בחי' אתגליא כו' ועמ"ש בד"ה וידעת היום¹³²,¹³¹ גבי וכל קרב וכליות יזמרו לשמך:

ובפנימיות, הם ממשיכים גם את בחינת "קדוש", שהיא בבחינת העלם. ואילו האופנים, שביטולם בבחינת אתגליא, ממשיכים גם את בחינת "ברוך" — בחינת האותיות, שהיא בבחינת גילוי וכו'. ועיינו במה שנתבאר במאמר המתחיל "וידעת היום" בעניין ("וכל קרב וכליות יזמרו לשמך").

הביטול הפנימי והנסתר של השרפים ממשיך את הדרגה הנסתרת, "קדוש". הביטול הגלוי של האופנים ממשיך את הדרגה הגלויה, "ברוך", שהיא בחינת האותיות.

קטע 5 • ו' 14-15

אהבה נסתרת ואהבה גלויה

14 קיצור. וזהו ג"כ ענין שהשרפים אומרים קדוש והאופנים ברוך כי השרפים מבריא בורא חושך אש שחורה בחי' קדמוהי יקומו ע"כ אומרים קדוש מובדל ישת חשך סתרו.

קיצור: זהו גם עניין אמירת "קדוש" בפי השרפים ו"ברוך" בפי האופנים. השרפים הם מבריא, "בורא חושך", אש שחורה, בבחינת "קדמוהי יקומו"; לכן הם אומרים "קדוש", מובדל, "ישת חשך סתרו".

הסיכום ממשיך את החלק הקודם. השרפים, שמקורם מבריא, הם בבחינת "חושך" ואש שחורה, ואומרים "קדוש", המבטא את הסתר ה'

והאופנים מיצירה. יוצר אור משפיעים למטה ואומרים ברוך כבוד כו' וכ"ז נקרא כן מלמטה למעלה וכנ"ל):ד

האופנים הם מיצירה, "יוצר אור"; הם משפיעים למטה ואומרים "ברוך כבוד" וכו'. כל זה נקרא כך מנקודת המבט שמלמטה (למעלה, כנזכר לעיל).

האופנים, שמקורם ביצירה, הם בבחינת "אור"; הם משפיעים למטה ואומרים "ברוך". הכינויים הללו מבטאים את נקודת המבט שמלמטה למעלה.

והנה ככל הדברים האלה הוא בעבודת ה' בכל אדם בבחינת אהבה גלויה ובחי' אהבה מסותרת

והנה, בדומה לכל העניינים האלה, כך הוא גם בעבודת ה' של כל אדם: יש בו בבחינת אהבה גלויה ובחינת אהבה מסותרת. 4.

סעיף 4 עובר לעבודת ה' של האדם עצמו. כשם שיש שני סוגי מלאכים, כך יש בכל אדם שתי אהבות לה': אהבה גלויה ואהבה מסותרת.

(והיינו דוגמת ב' בחי' הנ"ל דאופנים ושרפים. והאהבה המסותרת נק' אש שחורה ע"ד שנתבאר לעיל בענין השרפים שנק' אש שחורה אלא שהנשמות הם במחי' פנימית יותר)

כלומר, בדומה לשתי הבחינות שנזכרו לעיל, האופנים והשרפים. האהבה המסותרת נקראת אש שחורה, בדומה למה שנתבאר (לעיל על השרפים, שנקראים אש שחורה; אלא שהנשמות הן בבחינה פנימית יותר

האהבה הגלויה מקבילה לאופנים, והאהבה המסותרת לשרפים ולאש השחורה. עם זאת, הנשמות נמצאות במדרגה פנימית יותר מן המלאכים.

כי הנה גילוי האהב' ע"י ההתבוננ' בגדולת אי"ס ב"ה שיוליד מבינתו רשפי אש וצמאון כו'

,שהרי גילוי האהבה באמצעות ההתבוננות בגדולת אין סוף ברוך הוא, עד שמבינתו נולדים רשפי אש וצמאון וכו'

האהבה הגלויה נוצרת מהתבוננות בגדולת ה', עד שהלב בוער ב"רשפי אש" ומתעורר בו צמאון אליו. אדמו"ר הזקן שואל כעת מהו מקורה. האמיתי של אהבה זו

להכליל ולהבטל אליו ית' במציאות ובמס"נ אין זה ע"י פעולת ההתבוננות לבדה שמתהווה מכח בינתו מדת האהבה מאין ליש

להיכלל ולהתבטל אליו יתברך במציאות, ועד למסירות נפש, אינה נוצרת מפעולת ההתבוננות לבדה, כאילו כוח הבינה שלו יצר את מידת האהבה מאין ליש.

הכמיהה היא להיכלל בה', עד כדי מסירות נפש. ההתבוננות לבדה אינה יוצרת את האהבה הזאת מאין

אלא ההתבוננות הוא הגורם להיות נמשך מבחינת אהבה המסותרת שישנה בטבע האדם מבחי' שלמעלה מן הדעת בבחי' חשך והסתר פנים להיות בגילוי הלב ע"י התבוננות ודעת ולהגדיל מדורת אש האהבה כו'

אלא ההתבוננות גורמת לכך שתימשך ותתגלה בחינת האהבה המסותרת, הטבועה בטבע האדם ומקורה בבחינה שלמעלה מהדעת, בבחינת חושך והסתר פנים. באמצעות ההתבוננות והדעת היא נעשית גלויה בלב, ומדורת אש האהבה מתעצמת וכו'

ההתבוננות רק מעוררת אהבה מסותרת שכבר קיימת בטבעו של כל יהודי, ושורשה למעלה מהדעת המודעת. היא מגלה את האהבה הנסתרת בלב ומגבירה את להבתה.

(ור"ל שזהו כדמות ראייה למציאות אהבה המסותרת כי גילוי האהבה כו' אין זה כו' אלא כו' כנ"ל)

כלומר, יש בכך מעין הוכחה למציאותה של האהבה המסותרת: גילוי האהבה וכו' אינו נובע מכך וכו', אלא וכו', כפי שנתבאר (לעיל).

העובדה שהתבוננות יכולה לעורר אהבה כזאת היא מעין הוכחה לכך שהאהבה המסותרת קיימת. הדברים כאן מקוצרים ומפנים לטיעון שהובא קודם.

והתהוות האהבה מאין ליש קבוע בנפש ומהות הנפש עצמה היא שכל ומדות אהבה ויראה כו'

;התהוות האהבה מאין ליש קבועה בנפש, ומהותה של הנפש עצמה היא שכל ומדות — אהבה ויראה וכו'

היכולת להוליד אהבה קבועה בנפש, שעצם מהותה כולל שכל ורגשות, כגון אהבה ויראה

כי חלק אלוה ממעל הוא וכבן שנמשך ממוח האב כו' אשר בטבע אינו רוצה להיות נפרד מיחודו ואחדותו ית' ויכול למסור נפשו על קדה"ש כו'

שהרי היא "חלק אלוה ממעל", בדומה לבן שנמשך ממוח האב וכו'; ומטבעו אינו רוצה להיפרד מייחודו ואחדותו יתברך, והוא יכול למסור את נפשו על קידוש ה' וכו',

הנפש היא "חלק אלוה ממעל", כמו ילד שנמשך ממוח האב. מטבעה היא אינה רוצה להיפרד מה', והיא יכולה למסור את חייה כדי לקדש את שמו.

כמ"ש בסי של בינוני¹³³ (ועמ"ש בד"ה ביום השמיני שלח¹³⁴ את העם ששרש אהבה זו נלקח מבחי קדם מבחי כי לא מחשבותי מחשבותיכם¹³⁵ וגו' ישת חשך סתרו¹³⁶ כו'

כמו שכתוב בספר של בינונים. (ועיינו במה שנתבאר במאמר המתחיל "ביום השמיני שלח את העם", ששרש אהבה זו נלקח מבחינת קדם, מבחינת "כי לא מחשבותי מחשבותיכם" וכו', "ישת חשך סתרו" וכו').

"ספר של בינונים" הוא ספר התניא, המסביר בפרק יח את האהבה המסותרת. שורש האהבה מיוחס לדרגת "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", מהותו הנסתר של ה'

ועמ"ש בד"ה אם בחקתי¹³⁷ שבחיי זו הוא מצד בעבר הנהר ישבו אבותיכם¹³⁸ עלו במחשבה היינו מו"ס אותיות החקוקים כו' גליף גליפו כטהירו עילאה נשמה שנתת בי טהורה היא¹³⁹ והוא ענין האותיות שמיניה וביה.

ועיינו במה שנתבאר במאמר המתחיל "אם בחקתי", שבחינה זו נובעת מבחינת "בעבר הנהר ישבו אבותיכם", "עלו במחשבה", כלומר ממוחא סתימאה, מן האותיות החקוקות וכו'; "גליף גליפו כטהירו עילאה", "נשמה שנתת בי טהורה היא". וזהו ענין האותיות שמיניה וביה.

מאמר אחר מייחס את האהבה הזאת למוחא סתימאה, לאותיות החקוקות שתוארו קודם. ברכת הבוקר "נשמה שנתת בי טהורה היא" רומזת לשורש הנשמה בחקיקה הזאת.

וזהו ענין שזפתני השמש אש לבנה כדלקמן כי החקיקה היא באש לבנה מיניה וביה רק שהחקיקה היא מקור ושרש לשחרות דאש שחורה שלמעלה למטה כנ"ל)

וזהו ענין "שזפתני השמש" — אש לבנה, כפי שיתבאר להלן; שהרי החקיקה היא באש לבנה, מיניה וביה, אלא שהחקיקה היא (מקור ושרש להשחרה של האש השחורה, מלמעלה למטה, כנזכר לעיל

זהו פירוש "שזפתני השמש": השמש היא האש הלבנה, והחקיקה שבה היא מקור ההשחרה שתופיע בהמשך

ובכדי שתהיה בבחי' גילוי הלב לצאת מהעולם אל הגילוי הוא ע"י התבוננות באור אי"ס ב"ה ממש דלית מחשבה תפיסא ביה כלל.

כדי שהאהבה תתגלה בלב ותצא מן ההעלם אל הגילוי, הדבר נעשה באמצעות התבוננות באור אין סוף ברוך הוא עצמו, ש"לית מחשבה תפיסא ביה כלל".

כדי להביא את האהבה המסותרת לידי גילוי בלב, יש להתבונן באור אין סוף עצמו, שאין מחשבה יכולה לתפוס בו כלל.

ועד"ז ניתקן סדר התפלה ופסוקי דזמרה וברכת "יוצר אור איך שבטובו הגנוז מחדש כו' והמלאכים אומרים קדוש כו'

וכך גם נקבע סדר התפילה: פסוקי דזמרה וברכת "יוצר אור", שבהם מתבוננים כיצד בטובו הגנוז הוא מחדש וכו', וכיצד המלאכים אומרים "קדוש" וכו'.

סדר תפילת שחרית מתקדם בדרך זו. בפסוקי דזמרה ובברכת "יוצר אור" מתבוננים כיצד ה' מחדש את הבריאה באמצעות האור הגנוז, וכיצד המלאכים מכריזים "קדוש".

והוא בחי' רעש התחדשות ההשגה כי בלילה בשינה אחד משישים¹⁴⁰ כו' ובבקר נעשה בריה חדשה אתה נפחתה כי כו'.

וזוהי בחינת הרעש — התחדשות ההשגה; שהרי בלילה, בשינה, יש אחד משישים וכו', ובבוקר האדם נעשה בריה חדשה: "אתה נפחתה כי" וכו'.

שלב זה מקביל ל"רעש" של האופנים — ההתרגשות שבהשגה חדשה. חז"ל אומרים שהשינה היא אחד משישים ממיתה, ולכן בבוקר האדם מתחדש כברייה חדשה.

ואחר הרעש אש^{141,142} הוא בחי' ק"ש ואהבת כי נר הוי' נשמת אדם¹⁴³ כנר ושלחבת העולה מאליה (ועמ"ש בד"ה והקרבנתם עולה אשה)

"ואחר הרעש אש" — זו בחינת קריאת שמע ו"ואהבת"; שהרי "נר הוי' נשמת אדם", כמו נר ולהבה העולה מאליה. (ועיינו במה שנתבאר במאמר המתחיל "והקרבנתם עולה אשה").

במראה אליהו, לאחר הרעש באה אש. אש זו היא קריאת שמע ו"ואהבת", כאשר הנשמה, "נר הוי'", עולה כלהבה המתרוממת מאליה.

דהיינו כמ"ש אליך הוי' נפשי אשא¹⁴⁴ להכלל מחשבה במחשבה ודבור בדבור ודברת כם בשבתך בביתך¹⁴⁵ כו' וזו היא התגלות אמיתית אור האהבה בקרב איש ולב עמוק

כלומר, כמו שנאמר "אליך הוי' נפשי אשא" — שהמחשבה תיכלל במחשבה והדיבור בדיבור; "ודברת כם בשבתך בביתך" וכו'. זוהי התגלות אמיתית של אור האהבה בתוך האדם וכלב עמוק.

הנפש נושאת את עצמה אל ה', ומחשבתה ודיבורה מתאחדים עם מחשבתו ודיבורו באמצעות לימוד התורה — "ודברת כם". זוהי אהבה אמיתית המתגלה בעומק הלב.

אלא שצריך להקדים בחי' הרעש מבחי' החושך כבריינו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא¹⁴⁶ וכתוב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד¹⁴⁷ ערב בחינת חשך ואח"כ הבקר אור להתגלות בבחינת יום וגילוי בחי' אחד

אלא שיש להקדים את בחינת הרעש שמבחינת החושך, כפי שהיה בבריאת העולם: תחילה חושך ואחר כך אור. ונאמר "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד": ערב הוא בחינת חושך, ואחר כך בא אור הבוקר, כדי להתגלות בבחינת יום ובגילוי בחינת "אחד"

תחילה צריכים לבוא שלב הרעש והחושך, כפי שבריאת העולם החלה בחושך ורק אחר כך בא האור. "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" מתאר מעבר מחושך לגילוי אחדות ה'

(ועמ"ש בד"ה תחת אשר לא עבדת¹⁴⁸ ועמ"ש בד"ה ענין חנוכה¹⁴⁹ בענין בבקר בבקר בהטיבו את הנרות כו' ועיין בזהר בלק דף ר"ד סע"א¹⁵⁰ וע"ב ועמ"ש ע"פ וישכם לכן בבקר¹⁵¹ וסד"ה להבין ענין הברכות¹⁵² וע' בזהר ויקרא דכ"ב ב'¹⁵³ ועמ"ש סד"ה וידעת היום)¹⁵⁴

ועיינו במה שנתבאר במאמר המתחיל "תחת אשר לא עבדת", ובמאמר המתחיל "ענין חנוכה" בענין "בבקר בבקר בהטיבו את הנרות" וכו'; ועיינו בזהר בלק דף ר"ד ע"א וע"ב; ובמה שנתבאר על "וישכם לכן בבקר", ובסוף המאמר המתחיל "להבין הברכות"; ועיינו בזהר ויקרא דף כ"ב ע"ב, ובמה שנתבאר בסוף המאמר המתחיל "וידעת היום".

רשימת מאמרים ומקומות בזהר העוסקים במעבר מחושך לאור ומערב לבוקר

ואחר האש קול דממה¹⁵⁵ דקה הוא בתפלת שמונה עשרה ברוך אתה הוי' אלקינו מלך העולם שיהא ברוך ונמשך בחי' אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו ותמן קאתי מלכא^{156, 157} כו'

"ואחר האש קול דממה דקה" — זו תפילת שמונה עשרה: "ברוך אתה הוי' אלקינו מלך העולם". שתתברך ותימשך בחינת הוי', אור אין סוף ברוך הוא, בעצמותו ובכבודו; "ותמן קאתי מלכא" וכו'.

אחרי האש בא "קול דממה דקה" — תפילת העמידה החרישית. נוסח הברכה ממשיך למטה את הוי', אור אין סוף עצמו; הזוהר אומר שבקול הדממה "בא המלך"

וגילוי הוי' למטה במלכותו מלכות כל עולמים הוא ע"י כי הוי' אלקינו שאנחנו בטלים אליו ית' ואנחנו ממשיכים ג"כ להיות מלך העולם כו' כמ"ש במ"א.

גילוי הוי' למטה, במלכותו — "מלכות כל עולמים" — נעשה באמצעות "כי הוי' אלקינו", כלומר שאנו בטלים אליו יתברך; ועל ידי כך אנו ממשיכים גם שיהיה "מלך העולם" וכו', כמו שכתוב במקום אחר

מלכות ה' מתגלה למטה כאשר "הוי' אלקינו" — כלומר, כאשר אנו בטלים לפניו. בכך אנו ממשיכים שיהיה "מלך העולם"

ובזה יובן מ"ש אל תראוני שאני שחרחורת.¹⁵⁸ פ"י שחרות כפולה כי האהבה מצד עצמה היא מסותרת שאינה נראית ונגלית בלב.

ובכך יובן הכתוב "אל תראוני שאני שחרחורת". פירושו — שחרות כפולה: האהבה מצד עצמה מסותרת, ואינה נראית ואינה גלויה בלב,

כעת חוזרים לפסוק. הצורה הכפולה "שחרחורת" נדרשת כשחרות כפולה; הראשונה היא שהאהבה נסתרת מצד עצמה

וגם היא מכוסה בלבוש שק שמלובשת בנפש הבהמית (וא"כ פ"י וענין שחרות כפולה הוא ע"ד מה שמלמטה למעלה ומלמעלה למטה שניהם יחד כי מלמטה למעלה נק' שחרות מה שאינו מושג כלל.

וגם היא מכוסה בלבוש שק, כשהיא מלובשת בנפש הבהמית. (אם כן, פירוש וענין השחרות הכפולה הוא ששתי הבחינות, מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, מצויות יחד: מלמטה למעלה נקרא שחור מה שאינו מושג כלל

השחרות השנייה היא שהאהבה מלובשת בנפש הבהמית, כמו בשק. שתי הבחינות מקבילות לחושך שמלמטה למעלה ולחושך שמלמעלה למטה.

ומלמעלה למטה נקרא שחרות מה שהוא למטה במדרגה. ואם כן שני הבחינות יש בהנשמה כי ענין האהבה המסותרת כיון שהיא בהעלם מאד ולמעלה מהשכל הרי נקראת אש שחורה לגבי האדם כענין בורא חשך וזהו ענין חשך שמלמטה למעלה.

ומלמעלה למטה, מה שנמוך יותר במדרגה נקרא שחור. אם כן, שתי הבחינות מצויות בנשמה: האהבה המסותרת, מאחר שהיא בהעלם רב ולמעלה מן השכל, נקראת אש שחורה ביחס לאדם, בדומה ל"בורא חושך"; וזהו החושך שמלמטה למעלה

מנקודת מבטו של האדם, האהבה המסותרת היא חושך משום שהיא למעלה מהשכל, בדומה ל"בורא חושך" של השרפים. זהו חושך במובן של דבר שאי אפשר להשיג.

ומה שהיא מכוסה ולובשת בנפש הבהמית זהו החשך שמלמעלה למטה שהיא הבחינה היותר שפלה במדרגה החשך יכסה ארץ¹⁵⁹ (בישעיה ס"ו) והכסיל בחשך הולך¹⁶⁰ (קהלת ס"ב) ואעפ"כ אל תראוני

ואילו העובדה שהיא מכוסה ולבושה בנפש הבהמית היא החושך שמלמעלה למטה, כלומר הבחינה הנמוכה ביותר במדרגה: "חושך יכסה ארץ" (ישעיהו, פרק ס'), "והכסיל בחושך הולך" (קהלת, פרק ב'). ואף על פי כן, "אל תראוני"

מנקודת מבט שלמעלה, לבושה של האהבה בנפש הבהמית הוא חושך במובן של נמיכות, כמו "חושך יכסה ארץ". ובכל זאת הנשמה אומרת: אל תביטו בי בבזו.

כי מה שהיא מסותרת מצד עצמה הוא מפני ששזפתני השמש בחינת שמש הוא בחי' אש לבנה שאין העולמות יכולים לקבל וע"כ טוב לגנוז במקום החושך

שהרי העובדה שהיא מסותרת מצד עצמה נובעת מכך ש"שזפתני השמש": בחינת השמש היא בחינת אש לבנה, שהעולמות אינם יכולים לקבל; לכן טוב לגנוז אותה במקום החושך.

האהבה נסתרת משום ש"שזפתני השמש": מקורה באש הלבנה, שהעולמות אינם יכולים לקבל, ולכן היא נגנוזה בחושך

ולכן האהבה בבחינת חשך והעלם שאינו מתגלה בגוף (וזהו אתי מלבנון כלה¹⁶¹ ששרש הנשמה מבחינת לבנון וזהו ונוזלים מן לבנון¹⁶² נוזלים היינו בחינת מזליהו מקור ושרש הנשמה הוא מבחינת לבנון רק

לכן האהבה היא בבחינת חושך והעלם ואינה מתגלה בגוף. (וזהו "אתי מלבנון כלה" — שורש הנשמה הוא מבחינת לבנון. וזהו "ונוזלים מן לבנון": "נוזלים" היינו בחינת מזליהו, מקור ושרש הנשמה, שהוא מבחינת לבנון; אלא

לכן האהבה מסותרת ואינה מורגשת בגוף. "אתי מלבנון כלה" ו"נוזלים מן לבנון" מצביעים על שורש הנשמה בלבנון, מלשון לכן; הנביעה, "נוזלים", נקראת גם מזל והיא מקור הנשמה.

כי טוב לגנוז בבחינת אש שחורה והוא בבחי' יחידה שבו מתלבש ניצוץ אלקי כו' כמ"ש בע"ח שמ"א פ"ג¹⁶³ על פסוק אני אמרתי אלקים אתם¹⁶⁴ כו' ועמ"ש סדי"ה בשברי לכם¹⁶⁵ כו' ואפו כו'.

שטוב לגנוז אותה בבחינת אש שחורה. והיא בבחינת יחידה, שבה מלובש ניצוץ אלקי וכו', כמו שכתוב בעץ חיים, שער מ"א, פרק ג', על הפסוק "אני אמרתי אלקים אתם" וכו'; ועיינו במה שנתבאר בסוף המאמר המתחיל "בשברי לכם" וכו', "ואפו" וכו'.

הניצוץ האלקי מלובש ביחידה, המדרגה הפנימית ביותר של הנשמה. על פי הערת קה"ת, ההפניה בעץ חיים מתוקנת לשער מ"ב, תחילת פרק א', במהדורות הנפוצות.

והנה ברכות בשה"ש ע"פ שחורה אני איתא שחורה אני כל ימות השבוע ונאווה אני בשבת¹⁶⁶ והענין שבחי' אהבה המסותרת הנק' אש שחורה בכל ימות השבוע היא בבחי' העלם ולכן היא בבחינת שחורה אני העלם.

והנה, במדרש רבה על שיר השירים, על הפסוק "שחורה אני", נאמר: "שחורה אני כל ימות השבוע ונאווה אני בשבת". פירוש הדבר הוא שהאהבה המסותרת, הנקראת אש שחורה, נתונה בהעלם בכל ימות השבוע, ולכן היא בבחינת "שחורה אני" — העלם.

המדרש אומר: שחורה בימות השבוע ונאווה בשבת. במשך השבוע האהבה המסותרת, האש השחורה, נותרת נסתרת.

אבל בשבת יוצאה ונמשכת מההעלם אל הגילוי כמ"ש במ"א בד"ה להבין מארז"ל ע"פ כי טובים דודיך.^{167, 168}

אבל בשבת היא יוצאת ונמשכת מן ההעלם אל הגילוי, כמו שכתוב במקום אחר, במאמר המתחיל "להבין מארז"ל" על הפסוק "כי טובים דודיך".

בשבת האהבה יוצאת מן ההעלם ומתגלה, כפי שמוסבר במאמר אחר.

וכן בשבת מאיר בגילוי מבחי עולם הבריאה מה שנקרא בורא חושך כנודע מענין חצר הפנימית הפונה קדים בחי קדמוהי יקומון הנה בשבת מאיר ונמשך האור משם.

וכך גם בשבת מאיר בגילוי אור מבחינת עולם הבריאה, הנקרא "בורא חושך". הדבר ידוע מענין החצר הפנימית הפונה קדים, בחינת "קדמוהי יקומון"; בשבת האור משם מאיר ונמשך.

בשבת מאירה בגילוי בחינת בריאה, הנקראת "בורא חושך". החצר הפנימית הפונה קדים, הקשורה ל"קדמוהי יקומון", נפתחת בשבת.

וזוהו ונאווה אני כיום השבת) ומה שהיא נכנסת כלכוש שק זהו באמת בני אמי נחרו בי.¹⁶⁹ נחרו מלשון נפעל.

וזוהו "ונאווה אני כיום השבת". והעובדה שהיא נכנסת כלכוש שק היא באמת "בני אמי נחרו בי". "נחרו" הוא לשון נפעל.

כיסוי האהבה בשק מוסבר באמצעות המשך הפסוק: "בני אמי נחרו בי". אדמו"ר הזקן מפרש את "נחרו" כפועל בצורת נפעל: הם עצמם נחרכים.

ופי בני אמי היינו היצה"ר והיכלות דק"נ המקבלים ההשפעה מבחי מלכותו ית' כי מלכותו בכל משלה.¹⁷⁰ (ועי בפי משפטים דקכ"ה סע"ב ע"פ בחלב אמו)

"בני אמי" הם היצר הרע והיכלות דקליפת נוגה, המקבלים השפעה מבחינת מלכותו יתברך, שהרי "מלכותו בכל משלה". (ועיינו בפרשת משפטים, דף קכ"ה ע"ב, על הפסוק "בחלב אמו").

"בני אמי" הם היצר הרע וקליפת נוגה, הכוחות הניטריים המקבלים חיות ממלכות ה', שהרי "מלכותו בכל משלה".

והם שרש כל המדות רעות הם הם בעצמו נחרו ובווערים בתאוותם אלה שהם בי שנתלכשו בי ומהם תצא הרעות האלה.

הם שורש כל המדות הרעות; הם עצמם נחרכים ובווערים בתאוותיהם. "בי" פירושו שהם בתוכי, מלובשים בי, ומהם נובעות הרעות האלה.

אלה שורשי המדות הרעות; הם עצמם בווערים בתאוות. "בי" נדרש כ"כתוכי" — הם מלובשים באדם.

אבל אין פועלים בנפש אלקית עצמה בנקודת אהבתה שהיא תשאר בקיומה וחזקה וכמ"ש וכבודי לאחר לא אתן.¹⁷¹

אבל הם אינם פועלים בנפש האלקית עצמה, בנקודת אהבתה, שנשארת קיימת וחזקה, כמו שכתוב "וכבודי לאחר לא אתן".

הם אינם יכולים לפגוע בנקודת האהבה של הנפש האלקית, שנותרת שלמה. "וכבודי לאחר לא אתן" פירושו שהקדושה אינה נמסרת לעולם לצד האחר.

(עיינן ברע"מ ר"פ תצא דרע"ו¹⁷² א' ובפ"י הרמ"ז שם) ויכולה למשול ולשלוט עליהם ולהפכם מן הקצה אל הקצה ולהיות במס"נ ממש

הנפש יכולה למשול בהם ולשלוט עליהם, (.עיינו ברע"א מהימנא, בתחילת פרשת כי תצא, דף רע"ו ע"א, ובפירוש הרמ"ז שם) להפוך אותם מן הקצה אל הקצה ולהגיע למסירות נפש ממש

הנפש האלקית יכולה לשלוט בכוחות האלה, לשנות אותם לחלוטין ולהגיע למסירות נפש אמיתית

ולכן ארז"ל על פושעי ישראל גיהנם כלה והם אינם כלים¹⁷³ לפי ששרש נשמתם מבחי" א"ס ממש שאין לה קץ ותכלה ולכן בני אמי נחרו בי פ"י שהם פועלים הרע וכלים.

לכן אמרו חז"ל על פושעי ישראל: "גיהנם כלה והם אינם כלים", מפני ששרש נשמתם הוא מבחינת אין סוף ממש, שאין לה קץ ותכלה. לכן "בני אמי נחרו בי" פירושו שהם עושים רע וכלים

המאמר "גיהנם כלה והם אינם כלים" נדרש כאן כאמירה על שורש הנשמה באין סוף, שאינו כלה לעולם. כוחות הרע, "בני אמי", הם שיכלו

משא"כ הנשמה היא חלק אלוה אתה נפחת בי שאין לה קץ ותכלה והראי" שאפילו פושעי ישראל עדיין האהבה היא בשלימות

לעומת זאת, הנשמה היא חלק אלוה, "אתה נפחת בי", ואין לה קץ ותכלה. ההוכחה לכך היא שאפילו אצל פושעי ישראל, האהבה נותרת בשלמותה,

הנשמה היא חלק אלוה שנפח באדם, ולכן אין לה קץ. הראיה היא שגם אצל יהודי שחטא האהבה נותרת שלמה

שהרי שמוני נוטרה את הכרמים כי כל תאות היצה"ר להחטיא את ישראל כדי לינק ולקבל חיות מהקדושה וא"כ מוכרח להיות שעדיין יש בו קדושה

שהרי "שמוני נוטרה את הכרמים": כל רצונו של היצר הרע הוא להחטיא את ישראל, כדי לינוק ולקבל חיות מן הקדושה. אם כן, מוכרח שעדיין מצויה בו קדושה

הפסוק "שמוני נוטרה את הכרמים" מובא כהוכחה. מטרתו של היצר הרע בהחטאת יהודי היא לינוק חיות מן הקדושה שבו, ולכן הקדושה מוכרחה להוסיף ולהיות בו

שאע"פ שחטא ישראל הוא¹⁷⁴ ואותו כח הקדושה שיש לו הוא בבחי" אין קץ ותכלה וע"כ יכול למשול ולשלוט ברוחו ולהפך לבו מן ההפך¹⁷⁵ אל ההפך

שהרי "אף על פי שחטא, ישראל הוא", וכוח הקדושה שבו הוא בלי קץ ותכלה. לכן הוא יכול למשול ברוחו ולשלוט בה, ולהפוך את לבו מן הקצה אל הקצה

חז"ל אומרים: "אף על פי שחטא, ישראל הוא". הקדושה שבו אין-סופית, ולכן הוא יכול לרסן את עצמו ולשנות את לבו לחלוטין

(והיינו ע"י והוי' יגיה חשכי^{176, 177} כמ"ש סדי"ה כי אתה נרי¹⁷⁸ והנה פי' נחרו יובן ממ"ש במ"א בד"ה ושכתי בשלום¹⁷⁹ בענין וילך חרנה¹⁸⁰ חרן לשון נחר גרוני¹⁸¹ כו' וע"י התשובה נעשה מבחי' חרן רנה.

וזוהו באמצעות "והוי' יגיה חשכי", כמו שכתוב בסוף המאמר המתחיל "כי אתה נרי". פירוש "נחרו" יובן ממה שנתבאר במקום) אחר, במאמר המתחיל "ושכתי בשלום", בענין "וילך חרנה": "חרן" הוא מלשון "נחר גרוני" וכו'; ועל ידי התשובה נהפך (מבחינת חרן לרינה).

הדבר נעשה באמצעות "והוי' יגיה חשכי". חרן, הקשור ל"נחר גרוני", נעשה לרינה באמצעות תשובה.

וכמ"כ יובן מבחי' נחרו בי ע"י התשובה שיהפך לבו כו' תתעלה הנפש להיות ונאווה כאהלי קדר¹⁸² כו'. ועמ"ש סדי"ה כנשר יעיר¹⁸³ בענין יצרנהו כאישון עינו¹⁸⁴ השחור שבעין שם גילוי הראיה להיות עין בעין יראו¹⁸⁵ כו':)

וכך יובן גם ענין "נחרו בי": באמצעות התשובה, שבה הלב מתהפך וכו', הנשמה מתעלה ונעשית "נאווה כאהלי קדר" וכו'. ועיינו במה שנתבאר בסוף המאמר המתחיל "כנשר יעיר" בענין "יצרנהו כאישון עינו": השחור שבעין, שבו מתגלה כוח (הראיה, כדי ש"עין בעין יראו" וכו').

כך גם "נחרו בי" מתהפך באמצעות התשובה, והנשמה נעשית "נאווה כאהלי קדר". השחור שבעין, האישון, הוא המקום שבו הראיה מתגלה — דימוי לחושך ההופך למקום של גילוי.

קטע 6 • 151-19

שחורה ונאה

15 קיצור. וכמ"כ באדם יש בחי' אהבה גלויה ואהבה מסותרת כענין ב' מדרגות דאופנים ושרפים. רעש ואש.

קיצור: כך גם באדם יש בחינת אהבה גלויה ואהבה מסותרת, בדומה לשתי המדרגות של האופנים והשרפים: רעש ואש.

סיכום זה חוזר על סעיף 4: באדם יש אהבה גלויה ואהבה מסותרת, בדומה לאופנים ולשרפים ולשלבי "רעש" ו"אש".

וזוהו שחרחרות ב' שחרות שעיקר האהבה אינה גלויה כ"א שחורה ומסותרת ועוד שמכוסה בלבוש שק דנה"ב ואעפ"כ אל תראוני

וזוהו "שחרחרות" — שתי שחרות: עיקר האהבה אינו גלוי, אלא שחור ומסותר; ועוד היא מכוסה בלבוש השק של הנפש, הבהמית. ואף על פי כן, "אל תראוני".

"שחרחרות" פירושו שתי שחרות: האהבה נסתרת מצד עצמה, והיא מכוסה בנפש הבהמית. ובכל זאת אומרת הנשמה: "אל תביטו בי" בבזו.

כי על השחרות א' התירוץ שזפתני השמש ששרש האהבה מאש לבנה וטוב לגנוז בבחי' אש שחורה.

ועל השחרות הראשונה בא המענה "שזפתני השמש": שורש האהבה הוא באש לבנה, וטוב לגנוז אותה בבחינת אש שחורה.

השחרות הראשונה מוסברת באמצעות "שזפתני השמש": מקורה של האהבה באש הלבנה, והיא נגזרת כאש שחורה.

ועל השחרות הב' הוא ענין בני אמי נחרו בי בכדי שמבחי' חרן יהי' בחי' רנה): זה וזהו שחורה אני ונאווה שחורה מבחי' השחרות כו'

ועל השחרות השנייה נאמר "בני אמי נחרו בי", כדי שמבחינת חרן תהיה בחינת רינה. 5. וזהו "שחורה אני ונאווה": שחורה מבחינת "שחרות" וכו',

השחרות השנייה, הנפש הבהמית, קיימת כדי שתוכל להשתנות — להפוך חרן לרינה באמצעות תשובה. כאן מתחיל סעיף 5: "שחורה אני ונאווה".

ונאווה כי השחרות הוא מבחינת החושך ישת חושך סתרו כמשל הדיו שעל הקלף שמשחיר את הקלף שהקלף הוא בחי' אש לבנה נעשה נאה ע"י כן

ונאווה, מפני שהשחרות היא מבחינת החושך, "ישת חשך סתרו", בדומה למשל הדיו שעל הקלף, המשחיר את הקלף: הקלף, שהוא בחינת אש לבנה, נעשה יפה בזכות כך,

השחרות עצמה מייפה אותה, כפי שהדיו שעל הקלף הלבן מייפה אותו באמצעות האותיות. ההסתר — "ישת חשך סתרו" — מאפשר את הגילוי.

(ע"ד אימתי גדול כו' כשהוא בעיר אלקינו^{186, 187} וע"ד שנתבאר מזה בד"ה וידבר אלקים כו' אני¹⁸⁸ הוי' וארא¹⁸⁹ כו'. וכמו שמבואר לעיל שע"י האותיות נמשך גילוי השכל עד"מ.

בדומה ל"אימתי גדול וכו'? כשהוא בעיר אלקינו", ולמה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "וידבר אלקים" וכו', "אני הוי' וארא" וכו'. וכמו שנתבאר לעיל, שהאותיות ממשיכות את גילוי השכל, בדרך משל

ה' נקרא "גדול" כשהוא מתגלה "בעיר אלקינו", בתוך העולמות. כך גם האותיות מביאות את השכל לידי גילוי.

נמצא צמצום זה הוא סיבת הגילוי ועמ"ש סד"ה ויקח קרח^{190, 191} וזהו שבחינת אש לבנה נעשה נאה ע"י כן וכמ"ש במ"א בפ"י יפתי שעושה בחי' לבושים יפים להקב"ה הוד והדר לבשת.¹⁹²

נמצא שצמצום זה הוא סיבת הגילוי. ועיינו במה שנתבאר בסוף המאמר המתחיל "ויקח קרח". זו הסיבה שבחינת האש הלבנה נעשית יפה; וכמו שנתבאר במקום אחר בפירוש "יפתי", שהיא עושה לקב"ה לבושים יפים: "הוד והדר לבשת"

נמצא שהצמצום הוא סיבת הגילוי. "יפתי" פירושו שישאל עושים לה' לבושים יפים, כמו שנאמר "הוד והדר לבשת"

והיינו להיות בהם ועל ידם דירה בתחתונים. ובמ"א נתבאר עוד פ"י ונאווה כי הנה בחי' אש לבנה תורה זהו ענין ושער רישיה כעמר נקא^{193, 194} ועכ"ז הוא רק בחי' שערות ואינו ערוך להעצמות

כדי שתהיה בהם ועל ידם דירה בתחתונים. ובמקום אחר נתבאר פירוש נוסף ל"ונאווה": בחינת האש הלבנה שבתורה היא ענין "ושער רישיה כעמר נקא"; ואף על פי כן, היא רק בחינת שערות ואינה בערך לעצמות

הלבושים האלה מאפשרים לה' להיות דר בתחתונים. פירוש נוסף: האש הלבנה של התורה מקבילה לשערות הלבנות שבחזון דניאל על עתיק יומין, אך שיער הוא רק הארה חיצונית ואינו העצמות

אך ע"י הירידה באש שחורה לברר ולהפך החושך דנה"ב יומשך יתרון האור ממקור הלכנונית ואפשר לומר שזהו הנמשך מצד בירור שחרות הב' וכנ"ל מענין יצרנהו כאישון כו'.

אבל באמצעות הירידה לאש שחורה, כדי לברר ולהפוך את חושך הנפש הבהמית, תימשך תוספת אור ממקור הלבון. אפשר לומר שזהו מה שנמשך על ידי בירור השחרות השנייה, כנזכר לעיל בעניין "יצרנהו כאישון" וכו'.

בכך שיורדים לאש שחורה והופכים את חושך הנפש הבהמית, נמשך אור נעלה יותר ממקור הלבון. ייתכן שזהו פרי בירור השחרות השנייה, בדומה לאישון השחור שדרכו רואים.

ועמ"ש עוד מענין שהתורה ניתנה באש שחורה ע"ג אש לבנה בד"ה ועשו להם ציצית.¹⁹⁵ ועיין עוד מענין שחורה אני ונאווה ברבות בשלח פכ"ג ויקהל פמ"ט):

ועיינו במה שנתבאר עוד בעניין נתינת התורה באש שחורה על גבי אש לבנה, במאמר המתחיל "ועשו להם ציצית". ועיינו עוד (בעניין "שחורה אני ונאווה" במדרש רבה, בשלח, פרשה כ"ג, ויקהל, פרשה מ"ט).

מצוינים כאן דיונים נוספים: המאמר על ציצית ומדרש רבה בשלח וויקהל, העוסקים גם הם בפירוש "שחורה אני ונאווה".

16 כאהלי קדר.¹⁹⁶ שהם שחורים מבחוץ אבל מבפנים הם כיריעות שלמה.¹⁹⁷ יריעות שלמה הם יריעות פנימים

"כאהלי קדר": הם שחורים מבחוץ, אבל מבפנים הם "כיריעות שלמה". יריעות שלמה הן היריעות הפנימיות,

הפסוק ממשיך: "כאהלי קדר, כיריעות שלמה". אהלי קדר שחורים מבחוץ, אך מבפנים הם כיריעות שלמה — היריעות הפנימיות.

(וזהו וייצר את האדם¹⁹⁸ בתרין יודין בחי' אש לבנה ואש שחורה כו' ועמ"ש סד"ה בשברי לכם¹⁹⁹ כו') וזהו וייצר את האדם" בשני יודיין, בחינת אש לבנה ואש שחורה וכו'. ועיינו במה שנתבאר בסוף המאמר המתחיל "בשברי" (לכם" וכו'.

המילה "וייצר" בבריאת האדם נכתבת בשני יודיין, הרומזים לאש הלבנה ולאש השחורה שבאדם.

וענין יריעה הוא מ"ש נוטה שמים כיריעה²⁰⁰ פי' כמו היריעה שהגג והדפנות נעשו מדבר אחד וכמו שהיה במשכן חצי היריעה העודפת²⁰¹ תסרח על אחורי המשכן.²⁰²

ועניין יריעה הוא מה שנאמר "נוטה שמים כיריעה": כמו יריעה שהגג והדפנות שלה עשויים מחתיכה אחת, וכפי שהיה במשכן: "חצי היריעה העודפת תסרח על אחורי המשכן".

יריעה כאן היא חתיכה אחת המשמשת גם לגג וגם לקירות. במשכן החצי העודף של היריעה השתלשל על אחורי המשכן.

כך נוטה שמים שהשמים מתעגלים למטה מתחת לארץ כמו למעלה בהשוואה אחת והכל בחי' אחת. כך גם "נוטה שמים": השמים מתעגלים למטה, מתחת לארץ, כשם שהם מעליה, באופן שווה, והכול הוא בחינה אחת.

כך ה' "נוטה שמים כיריעה": השמים מקיפים את הארץ מלמטה בדיוק כפי שהם מעליה, ויוצרים מכלול רציף אחד.

17 וכן הגלגלים הסובבים בשמים ממעל הם הסובבים מתחת לארץ. וזהו כיריעות שלמה מלך שהשלום שלו²⁰³ שאצלו ית' כחשיכה כאורה²⁰⁴ והכל בהשוואה אחת נגדו ומעלה ומטה שוין לפניו

כך גם הגלגלים הסובבים בשמים ממעל הם הגלגלים הסובבים מתחת לארץ. וזהו "כיריעות שלמה" — המלך שהשלום שלו; אצלו יתברך "כחשיכה כאורה", והכול שווה לפניו, למעלה ולמטה כאחד.

אותם גלגלים סובבים מעל הארץ ומתחתיה. "שלמה" נדרש כ"המלך שהשלום שלו": לפני ה' החושך והאור, המעלה והמטה, כולם שווים.

והוא מבחי' סוכ"ע. משא"כ בבחי' ממכ"ע הוא לפי סדר ההשתלשלות בראתיו יצרתיו כו' ג"ע עליון ותחתון כו'.

וזהו בחינת סובב כל עלמין. לעומת זאת, בחינת ממלא כל עלמין היא לפי סדר ההשתלשלות: "בראתיו יצרתיו" וכו', גן עדן העליון והתחתון וכו'.

השוויון הזה שייך לאור הסובב את כל העולמות. לעומת זאת, האור הממלא את כל העולמות מתפשט בסדר מדורג, מגן עדן העליון ומטה.

אבל בבחי' סוכ"ע כולא קמיה כלא²⁰⁵ ממש ובבחינה זו יכול הוא להפך אפי' מן הקצה אל הקצה.

אבל בבחינת סובב כל עלמין, "כולא קמיה כלא ממש", ובבחינה זו הוא יכול להפוך אפילו מן הקצה אל הקצה.

בבחינת סובב, הכול נחשב לאין ממש לפני ה', ולכן הוא יכול להפוך דבר מן הקצה אל הקצה.

18 וזהו ישא ה' פניו אליך²⁰⁶ פי' שכאשר יהיה התנשאות הפנימית בבחי' סובב כל עלמין אזי יוכל

וזהו "ישא ה' פניו אליך": כאשר תהיה התנשאות פנימית בבחינת סובב כל עלמין, אזי יוכל

ברכת הכוהנים "ישא ה' פניו אליך" נדרשת כהתנשאות פנימית בבחינת סובב.

להתפשט עד שיגיע אפי' אליך אם יהיה נדחך בקצה השמים²⁰⁷ כו' וישם לך שלום בחי' התקשרות להיות נפשו שוקקה לדבקה בו ית'.

האור להתפשט עד שיגיע אפילו "אליך", ואפילו "אם יהיה נדחך בקצה השמים" וכו'. "וישם לך שלום" — בחינת התקשרות, שהנפש תהיה שוקקת להידבק בו יתברך.

מדרגה זו יכולה להגיע גם למי שנדחה "בקצה השמים", הרחוק ביותר מה'. "שלום" פירושו התקשרות: הנפש משתוקקת להידבק בו.

19 וזהו בחי' שלום בפמליא של מטה²⁰⁸ ממטה למעלה אליך ה' נפשי אשא²⁰⁹ והיינו ע"י בחי' אהרן

שושבינא דמטרוניא²¹⁰ אהרן אותיות נראה²¹¹

זוהי בחינת "שלום בפמליא של מטה", מלמטה למעלה: "אליך ה' נפשי אשא". כלומר, באמצעות בחינת אהרן, שושבינא דמטרוניא, אותיות "אהרן" הן אותיות "נראה",

"שלום בפמליא של מטה" הוא העלייה מלמטה, "אליך ה' נפשי אשא". הדבר נעשה באמצעות אהרן, "שושבינא דמטרוניא", המקרב את כנסת ישראל לה'; אותיות שמו הן "נראה".

דהיינו שיראה כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו²¹² שיהי' בחי' רעש ואחר הרעש אש כו' עבודת אהרן בהעלותך את הנרות²¹³ כשלהבת העולה מאליה ממטה למעלה והשראת

כלומר, שיראה כאילו הקדוש ברוך הוא שוכן בתוך מעיו, כך שתהיה בחינת רעש, "ואחר הרעש אש" וכו'. עבודת אהרן היא "בהעלותך את הנרות", כמו שלהבת העולה מאליה ממטה למעלה. והשראת

על האדם לראות את עצמו כאילו הקדוש ברוך הוא שוכן בתוכו; הדבר מביא לרעש ולאחריו לאש. עבודת אהרן בהדלקת הנרות היא כמו שלהבת העולה מאליה

והמשכת קדוש בתוך מעיו הוא ע"י בחי' משה שושבינא דמלכא²¹⁴ בחי' הדעת שהיא ברוך ונמשך בחי' הוי' להיות מלך העולם ע"י בחי' אלקינו כו' כנ"ל.

והמשכת "קדוש" בתוך מעיו היא באמצעות בחינת משה, שושבינא דמלכא, בחינת דעת, שהיא "ברוך", כדי שבחינת הוי' תימשך ותהיה "מלך העולם" באמצעות בחינת "אלקינו" וכו', כנזכר לעיל

המשכת "קדוש" לתוך האדם נעשית באמצעות משה, "שושבינא דמלכא", המייצג את בחינת דעת. זוהי בחינת "ברוך", המשכת הוי' להיות "מלך העולם" באמצעות "אלקינו".

קטע 7 • 2011-23

מהודו ועד כוש

20 וזהו קרוב ה' לכל קוראיו²¹⁵ כו' באמת ב' אמת מלמעלה למטה וממטה למעלה שימשיך למטה בחי' אמת ה' וגילוי אא"ס ב"ה בנפשו כדי להעלות ולקשר נפשו בה' חיי החיים ב"ה.

זהו "קרוב ה' לכל קוראיו וגו' באמת": שתי בחינות של אמת, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. עליו להמשיך למטה את בחינת "אמת ה'" ואת גילוי אור אין סוף ברוך הוא בנפשו, כדי להעלות ולקשר את נפשו לה', חיי החיים ברוך הוא

"ה' קרוב לכל קוראיו באמת" מתפרש כשתי בחינות של אמת, שני כיוונים: המשכת אמת ה' למטה אל הנפש, והעלאת הנפש כדי לקשרה עם ה', חיי החיים

(ובכל הנ"ל יובן מ"ש המולך מהודו ועד כוש²¹⁶ שהוא כענין מ"ש כחשכה כאורה כי הודו מלשון כסה שמים הודו.²¹⁷ הודו על ארץ ושמים.²¹⁸ וכמ"ש הוד והדר לפניו.²¹⁹

על פי כל האמור יובן הכתוב "המולך מהודו ועד כוש", שהוא בדומה לכתוב "כחשכה כאורה"; שכן "הודו" הוא מלשון "כסה" שמים הודו, "הודו על ארץ ושמים", וכן נאמר "הוד והדר לפניו"

כעת מוסבר פסוק חדש: אחשוורוש "מלך מהודו ועד כוש". "הודו" נדרש מלשון הוד, הזיו האלקי המכסה את השמים, ולכן הביטוי דומה ל"כחשכה כאורה"

וגם הודו לשון הודאה כי הודאה היינו לבחיי סוכ"ע דלית מחשבה תפיסא ביה כלל כמ"ש במ"א ע"פ יהודה אתה.^{220, 221}

"הודו" הוא גם מלשון הודאה, שכן הודאה היא כלפי בחינת סובב כל עלמין, ש"לית מחשבה תפיסא ביה כלל", כמו שכתוב במקום אחר על הפסוק "יהודה אתה".

"הודו" פירושו גם הודאה. האדם מודה בדבר שאינו יכול להשיג, ולכן הדבר קשור לאור המקיף, שלמעלה מן המחשבה

עד כוש היינו בחי' שחרות שהוא סוף השתלשלות העולמות שהחשך יכסה ארץ²²² אלביש שמים קדרות²²³ עמ"ש מזה סד"ה יונתי²²⁴ בחגוי²²⁵ ובלק"ת פ' בהעלותך²²⁶ ופ' שופטים²²⁷ דכוש בחי' שכ"ה דינין²²⁸ שמהם השתלשלות החיצונים כו'

"ועד כוש" היא בחינת שחור, שהיא סוף השתלשלות העולמות: "חשך יכסה ארץ", "אלביש שמים קדרות". עיינו במה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל "יונתי בחגוי הסלע", ובלקוטי תורה לפרשיות בהעלותך ושופטים, שכוש היא בחינת שכ"ה דינים, שמהם השתלשלו החיצונים וכו'.

כוש מסמלת שחור, הקצה התחתון של השתלשלות העולמות, שבו "חשך יכסה ארץ". בכתבי האר"י כוש היא בחינת שכ"ה דינים, שמהם משתלשלים הכוחות החיצוניים.

אך מלכותך מלכות כל עולמים²²⁹ ומלכותו בכל משלה²³⁰ וגם החיצונים לא יוכלו לעבור את פי ה'. וכמ"ש מזה סד"ה וכל העם רואים.²³¹ וזהו המולך מהודו ועד כוש.

אבל "מלכותך מלכות כל עולמים" ו"מלכותו בכל משלה", ואף החיצונים אינם יכולים לעבור על פי ה'. כמו שכתוב על כך בסוף המאמר המתחיל "וכל העם רואים". וזהו "המולך מהודו ועד כוש".

אף על פי כן, מלכות ה' שולטת על הכול, וגם הכוחות החיצוניים אינם יכולים להמרות את פיו. זהו פירוש "המולך מהודו ועד כוש".

וזהו שבע ועשרים ומאה מדינה²³² [עיי' ר"פ חיי שרה דקכ"ג²³³ ע"א] והוא כללות ההמשכה ממלי דא"ס וזהו מהודו עד מלי דעשיה המתלבשת בבחינת קדרות וזהו ועד כוש.

זהו "שבע ועשרים ומאה מדינה" [עיינו בריש פרשת חיי שרה, דף קכ"ג ע"א], הכולל את ההמשכה ממלכות דאין סוף. זהו "מהודו", עד מלכות דעשיה המתלבשת בבחינת קדרות, וזהו "ועד כוש".

המדינות מתפרשות ככללות ההמשכה ממלכות דאין סוף, מהדרגה העליונה, "הודו", ועד מלכות דעשיה, המתלבשת בחושך, "כוש" 127

אך מצינו ג"כ דכוש נאמר לשבח כמ"ש גבי שאול שנק' כוש^{234, 235} בן ימיני²³⁶ וכן הלא כבני כושיים אתם לי²³⁷ ות"י הלא כבני רחמימן אתון חשיבין קדמי²³⁸ וכן פרש"י בפי' בהעלותך בענין האשה הכושית.^{239, 240} ובזהר פ' תרומה²⁴¹

אבל מצאנו גם שכוש נאמר לשבח, כמו שנאמר על שאול שנקרא "כוש בן ימיני", וכן "הלא כבני כושיים אתם לי", ותרגום יונתן מתרגם: "הלא כבני רחמימן אתון חשיבין קדמי". כך גם מפרש רש"י בפרשת בהעלותך בענין "האשה הכושית". וכן בזהר פרשת תרומה

כוש יכולה לציין גם שבח. שאול נקרא "כוש" משום שהיה מיוחד, ועל דברי עמוס "כבני כושיים" מתרגם תרגום יונתן "כבני רחמימן". גם רש"י מסביר שאשת משה נקראה "כושית" בשל יופייה המיוחד.

(דק"ל ריש ע"א) פ"י ולזמנין לחזור קראן ליה אוכם דכתיב כי אשה כושית לקח הלא כבני כושיים אתם לי כו'.

פירוש: "ולזמנין לחזור קראן ליה אוכם", כמו שכתוב "כי אשה כושית לקח", "הלא כבני כושיים אתם לי" (דף ק"ל, ריש ע"א) וכו'.

הזהר אומר שלפעמים קוראים ללבן שחור, ומביא את הפסוקים על האשה הכושית ועל "הלא כבני כושיים אתם לי".

והענין כי מבואר למעלה בענין כתרא עילאה שהוא בחי' החשך העליון דישת חשך סתרו שלמעלה מההשגה.²⁴²

והענין הוא, שכבר התבאר לעיל בענין כתרא עילאה, שהיא בחינת החושך העליון של "ישת חשך סתרו", שלמעלה מן ההשגה.

הדברים קשורים לכתר, "החושך העליון" של "ישת חשך סתרו": הוא מכונה חושך רק מפני שהוא למעלה מן ההשגה.

21 וז"ש בזהר ולזמנין לחזור קראן ליה אוכם מפני שלגודל אורו אינו מושג כלל והנה משם שרש האהבה המסותרת שהיא בחי' אש שחורה וזהו ענין הלא כבני כושיים אתם לי²⁴³

זהו שאומר הזהר: "ולזמנין לחזור קראן ליה אוכם", מפני שעוצמת אורו גדולה כל כך עד שאינו מושג כלל. משם שורש האהבה המסותרת, שהיא בחינת אש שחורה, וזהו ענין "הלא כבני כושיים אתם לי".

לבן נקרא שחור מפני שאורו גדול כל כך עד שאי אפשר להשיגו. האהבה המסותרת, האש השחורה, מושרשת שם, ולכן ישראל נקראים "כבני כושיים".

כי אהבה זו דאש שחורה שמבחי' ישת חשך סתרו הוא כאהבת הכן אל האב כבן שנמשך ממוח האב אשר בטבע אינו רוצה להיות נפרד מיחודו ואחדותו ית' ויכול למסור נפשו על ק"ה כו'

שכן אהבה זו של אש שחורה, שמקורה בבחינת "ישת חשך סתרו", דומה לאהבת הכן לאביו: בן שנמשך ממוח האב, ובטבעו אינו רוצה להיפרד מייחודו ואחדותו יתברך, והוא יכול למסור את נפשו על קידוש ה' וכו'

אהבה מסותרת זו דומה לאהבת ילד להורה: היא טבעית ואינה מבוססת על חשבון שכלי, ועזה דיה להביא למסירות נפש.

וז"ש כבנין רחמינ' והיינו ע"ד מ"ש בס"ב פמ"ד בשם הרע"מ²⁴⁴ ככרא דאשתדל בתר אבוי ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה כו'.

וזהו שנאמר "כבנין רחמינ'", כלומר, על דרך מה שנכתב בספר של בינונים, פרק מ"ד, בשם רע"א מהימנא: "ככרא דאשתדל בתר אבוי ואימיה, דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה" וכו'.

לכן מתרגם תרגום יונתן "כבני רחמינ'". בפרק מ"ד בתנא מובאים דברי רע"א מהימנא על בן האוהב את אביו ואמו יותר מגופו ומנפשו.

22 ופי' מהודו ועד כוש היינו כמבואר לעיל בענין את האור כי טוב²⁴⁵ שהוא בחי' אור א"ס ב"ה הגנוז ומלובש בבחי' כתר הנק' ישת חשך סתרו.

פירוש "מהודו ועד כוש" הוא כפי שהתבאר לעיל בעניין "את האור כי טוב": זו בחינת אור אין סוף ברוך הוא, הגנוז ומתלבש בבחינת כתר, הנקראת "ישת חשך סתרו".

"מהודו ועד כוש" מתייחס לאור הגנוז שעליו נאמר "כי טוב": אור אין סוף הגנוז בכתר, בחינת החושך שבו ה' מסתתר.

וגם באדם הוא ניצוץ אלקות המלובש בבחי' יחידה שבנפש ועש"ז נקראו כל נש"י בשם יהודים שע"ז נמשך הביטול למס"נ כו'.

גם באדם זהו ניצוץ אלקות המתלבש בבחינת יחידה שבנפש. משום כך נקראות כל נשמות ישראל בשם יהודים, ועל ידי כך נמשך הביטול למסירות נפש וכו'.

באדם זהו ניצוץ אלקות המתלבש ביחידה, הנקודה הפנימית ביותר של הנשמה. היהודים נקראים יהודים, מלשון הודאה, מפני שנקודה זו מביאה לביטול עד כדי מסירות נפש.

ובכ"ז יובן ג"כ מארז"ל פ"ק דמגילה (ד"א ע"א) רב ושמואל חד אמר הודו בסוף²⁴⁶ העולם וכוש בסוף העולם.

על פי כל זה יובן גם מאמר חז"ל בפרק הראשון של מגילה (דף י"א ע"א): רב ושמואל; אחד אמר שהודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם,

התלמוד מביא מחלוקת בין רב ושמואל על הפסוק. לפי דעה אחת, הודו וכוש נמצאות בשני קצות העולם.

דהיינו כפי' הראשון דכוש הוא החשך דעשיה בחינת קדרות וחד אמר הודו וכוש בהדי הדדי

כלומר, לפי הפירוש הראשון, שכוש היא החושך של עשיה, בחינת קדרות. ודעה אחת אמרה שהודו וכוש

הדבר מתאים לפירוש הראשון: כוש היא החושך של עשיה, הנקודה התחתונה ביותר.

הוּ קיימי כשם שמלך מהודו ועד כוש כך מלך מסוף העולם ועד סופו פי' בהדי הדדי זהו ענין החשך העליון שנגנז בו האור

עמדו זו בצד זו; כשם שהוא מלך מהודו ועד כוש, כך מלך מסוף העולם ועד סופו. "זו בצד זו" עניינו החושך העליון שבו נגנז האור,

הדעה האחרת אומרת שהודו וכוש סמוכות זו לזו. אדמו"ר הזקן קורא זאת כחושך העליון שבו נגנז האור עצמו, כך שהאור והחושך נמצאים זה לצד זה.

דהיינו בחי' כתרא עילאה חוורא מלגאו אוכמא מלבר א"נ הודו היינו הוד והדר לבשת בחי' ה' מלך גאות לבש²⁴⁷ כמ"ש בדי"ה יונתי בענין יפתי וכוש היינו בחי' בורא חשך עולם השרפים

כלומר, בחינת כתרא עילאה, חוורא מלגאו ואוכמא מלבר. לחלופין, הודו פירושו "הוד והדר לבשת", בחינת "ה' מלך גאות לבש", כפי שנכתב במאמר המתחיל "יונתי" בעניין "יפתי"; וכוש היא בחינת "בורא חשך", עולם השרפים

זוהי בחינת כתרא, "לבן מבפנים ושחור מבחוץ". לחלופין, הודו הוא הודו והדרו של ה', וכוש היא "בורא חושך", עולם השרפים

וזהו בהדי הדדי הוה יתבי כי מל' דאצילות נעשית מקור לבריאה כו' ומתלבשת בחכ"ב דבריאה וע"ז נאמר שחורה אני כו'

וזהו "בהדי הדדי הוה קיימי", שכן מלכות דאצילות נעשית מקור לבריאה וכו' ומתלבשת בחכמה, בינה ודעת דבריאה; ועל כך נאמר "שחורה אני" וכו'

הן סמוכות זו לזו מפני שמלכות דאצילות נעשית מקור לבריאה ומתלבשת בשכל שלה. על מלכות זו נאמר "שחורה אני"

לפי שמתלבשת בבחי' ובורא חושך כו' וכמ"ש במ"א וזהו ענין התורה שניתנה באש שחורה ע"ג אש לבנה.

מפני שהיא מתלבשת בבחינת "בורא חושך" וכו', כפי שנכתב במקום אחר. וזהו ענין התורה שניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה.

מלכות מתלבשת ב"חושך" של בריאה. זהו ענין התורה שניתנה כאש שחורה על גבי אש לבנה

23 וגם תשב"כ ותשבע"פ כנ"ל וכשם שמלך מהודו ועד כוש כי שם הוא תכלית הייחוד והביטול כו'

וכן גם התורה שבכתב והתורה שבעל פה, כנוצר לעיל. "כשם שמלך מהודו ועד כוש", כי שם מגיעים לשיא הייחוד והביטול וכו',

הדפוס הזה חל גם על התורה שבכתב ועל התורה שבעל פה. המלוכה "מהודו ועד כוש" מבטאת את שיא הייחוד והביטול

כך מלך כוי כי מלכותך מלכות כל עולמים ואין עוד מלבדו²⁴⁸ והכל בהשגחה פרטית אין אדם נוקף כוי²⁴⁹ ועמ"ש בד"ה ומרדכי יצא^{250, 251} גבי

"כך מלך" וכו', שהרי "מלכותך מלכות כל עולמים" ו"אין עוד מלבדו", והכול בהשגחה פרטית: "אין אדם נוקף" וכו'. ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "ומרדכי יצא" בעניין

הכול נתון תחת מלכות ה' ואין עוד מלבדו, ולכן הכול נתון להשגחה פרטית. חז"ל אומרים שאדם אינו מקבל מכה באצבעו למטה אלא אם כן נגזר עליו מלמעלה.

ולכן ביטל כוי את המעוררים כוי כי באמת אני הוי לא שנית²⁵² ומשם מוכן דשייך בחינה זו במגילת אסתר וגם בחינה הראשונה בענין הודו וכוש שבהדי הדדי

"ולכן ביטל" וכו' את המעוררים וכו', שהרי באמת "אני הוי לא שנית". מכאן מוכן שבחינה זו שייכת למגילת אסתר, וגם הבחינה הראשונה, בעניין הודו וכוש שעמדו זו לצד זו

הי אינו משתנה, ולכן ביטל את מי שעוררו את הגזרה. ההשגחה הנסתרת הזאת מסבירה מדוע בחינה זו שייכת למגילת אסתר.

דהיינו ע"ד שניתנה התורה באש שחורה ע"ג אש לבנה²⁵³ שייך ג"כ לזה כי הדר וקבלוה בימי אחרוש²⁵⁴ וכמ"ש וקבל היהודים²⁵⁵ כוי:

כלומר, על דרך התורה שניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה, עניין זה שייך גם לכאן; שהרי "הדר וקבלוה בימי אחרוש", כמו שכתוב "וקבל היהודים" וכו':

גם התורה כאש שחורה על גבי אש לבנה שייכת לפורים, שכן היהודים קיבלו את התורה מחדש בימי אחרוש.

בעבודה

על האדם להתבונן בגדולת ה', שלמעלה מכל השגה, כדי לעורר את האהבה הנסתרת לה' המושרשת בנפשו. בתפילה הוא עובר מההתלהבות של פסוקי דומרה והקדושה, דרך אש הקריאת שמע, ועד לביטול של תפילת העמידה. אין לו להתייחס מ"שחורותיו": הנפש הבהמית אינה פוגמת באהבה, ובאמצעות תשובה החושך עצמו נהפך וממשיך אור גדול יותר.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר אדמו"ר הזקן שביחס לאור אין סוף אפילו כתר הוא "אש שחורה", ואילו ביחס לחכמה הוא "אש לבנה"?
2. כיצד משל הדיו על הקלף מסביר שבאמצעות היו"ד מתגלה אור אין סוף עצמו, ולא רק לבוש?
3. מה ההבדל בין שתיקת השרפים לבין "הרעש הגדול" של האופנים, וכיצד הוא קשור להבדל בין ימות החול לשבת?
4. מדוע התבוננות אינה יכולה ליצור אהבה יש מאין, ומה הדבר מלמד על האהבה הנסתרת?
5. באילו שני מובנים הנפש היא "שחורה", וכיצד כל אחד מהם נעשה למקור היותה "נאה"?

הערות

פסקה 1

1 שחורה אני ונאווה

כנסת ישראל מתארת את עצמה כשחורה אך נאווה. זהו הפסוק שהמאמר בא לבאר.

שיר השירים א':5 Song of Songs

שְׁחוּרָה אֲנִי וְנֶאֱוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כָּאֲהָלִי קָדָר כִּירְעוֹת שְׁלֹמֹה:

'I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

שה"ש א, ה.

2 אל תראוני שאני שחחרורת ששופתני השמש

המשך הפסוק: השחרות באה מן השמש. המאמר יבאר זאת באמצעות האותיות ושוורשן.

שיר השירים א':6 Song of Songs

אַל־תִּרְאוּנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחַרְתָּ שְׁשׁוּפְתָנִי הַשֶּׁמֶשׁ בְּנִי אֲמִי נְחֲרוּבִי שְׁמִנִי נִטְרָה אֶת־הַכְּרָמִים כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִטְרָתִי:

Look not upon me, that I am swarthy, That the sun hath tanned me; My mother's sons were incensed against me, They made me keeper of the vineyards; But mine own vineyard have I not kept.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 שהתורה נתנה באש שחורה על גבי אש לבנה

הערות קה"ת: רש"י מפרש "אש דת" כתורה שנכתבה מתחילה לפני הקב"ה באש שחורה על גבי אש לבנה.

Rashi on Deuteronomy 33:7-8 ח"ג-ז' ח"ח-7-8

וזאת ליהודה. סמך יהודה לראובן מפני ששניהם הודו על קלקול שבטם, שנאמר "אשר חכמים יגידו וגו' להם לבדם וגו' ולא עבר זר בתוכם" (איוב ט"ו); ועוד פרושו רבותינו שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמות יהודה מתגלגליו בארון מפני נדוי שקבל עליו, שנאמר "וחטאתי לאבי כל הימים" (בראשית מ"ד), אמר משה מי גרם לראובן שיודה? יהודה וכו' (סוטה ז'): שמע ה' קול יהודה. תפלת דוד ושלמה ואסא מפני חכושם, ויהושפט מפני ...

AND THIS IS FOR JUDAH — He mentioned Judah immediately after Reuben because both of them made confession of the wrong that was theirs, as it is said, (Job 15:18-15:19) "Because wise men have told their sins ... unto them alone [the land was given] and no stranger passed amidst them". Further our Rabbis explained that during the whole forty years that Israel was in the wilderness Judah's bones were moving about in his coffin because of the excommunication that he had invoked upon himself, as it is ...

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

4

בשה"ש רבה . . פז

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערות קה"ת

ועיי' רש"י דברים (לג, ב) ד"ה אש דת. ושה"ש (ה, טז) שחורות כעורב, יעו"ש. [כ]. ראה ירושלמי שקלים פ"ו ה"א. תנחומא ר"פ בראשית.

5 למילים האלה Song of Songs 5:11הערות קה"ת מפנה ל

שיר השירים ה':11 Song of Songs

ראשו כְּתָם פֶּזָה קוֹצוֹתָיו תִּלְתְּלִים שְׁחֹרֹת כְּעוֹרֵב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 כמבואר בשה"ש רבה ס"פ ראשו כתם פז

על הפסוק "ראשו כתם פז" מתאר המדרש את התורה ככתובה באש שחורה על גבי אש לבנה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כמודל ליו"ד

שיר השירים רבה ה':י"א-י"ב11-12 Shir HaShirim Rabbah

ראשו כְּתָם פֶּזָה, ראשו זו התורה, שנאמר (משלי ח, כב): ה' קנני ראשית דרכו. רבי חוניא בשם ריש לקיש שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם, מה טעם (משלי ח, ל): וְאֶהְיֶה אֲצִלוֹ אִמּוֹן וְאֶהְיֶה שְׁעוּשָׁעִים יוֹם יוֹם, וְיוֹמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵלֶּף שָׁנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צ, ד): כִּי אֵלֶּף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוּל כִּי יַעֲבֹר. כְּתָם פֶּזָה, אֵלוֹ דְּבָרֵי תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יט, יא): הִנֵּנִי מְדִידִים מִזֶּהָב וּמִפֶּזָּה רַב, קוֹצוֹתָיו תִּלְתְּלִים, זֶה הַסְּרִיגוּל. שְׁחֹרֹת כְּעוֹרֵב, אֵלוֹ ...

"His head is the finest gold; his locks are curls, black as a raven" (Song of Songs 5:11). "His head [rosho] is the finest gold" – rosho, this is the Torah, as it is stated: "The L-rd made me at the beginning [reshit] of His way" (Proverbs 8:22). Rabbi Hunya said in the name of Reish Lakish: The Torah preceded the creation of the world by two thousand years. What is the reason? "I was with Him, as a protégé; I was a delight day after day" (Proverbs 8:30), and ...

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

7

ובזו"ג נשא קל"ב א'

אור התורה מסביר שלפי הזוהר בנשא האש הלבנה היא דרגת עתיק יומין, ששערותיו כעמר נקי, והאש השחורה היא ז"א, שקווצותיו שחורות כעורב. כך מזהות שתי האשות עם שתי תצורות אלוניות מסוימות

הערות קה"ת

"ומשמע בפי נשא שם דאש לבנה הוא בחיי עתיי שנאמר בו ושער רישוי כעמר נקא, ואש שחורה הוא ז"א שנאמר בו קווצותיו תלתלים שחורות כעורב — אוה"ת פ' שלח ע' תקעט.

8 ובזח"ג נשא קלי"ב א'

הזוהר בנשא (אדרא רבא) מתאר את שערותיו הלבנות של עתיקא ואת קווצותיו השחורות של ז"א, והמסורת קושרת זאת לאש הלבנה ולאש השחורה.

ספר זוהר, האדרא רבא י"א:ק"יב-11:112-13:123 Zohar, Idra Rabba
י"ג:קכ"ג

9 ועיין עוד ברע"מ שופטים ער"ה א'

ההערה מפנה לביאורו של אדמו"ר האמצעי לזוהר, הדין בהרחבה בקטע מרעיא מהימנא על אש שחורה ואש לבנה.

הערת קה"ת

ראה בארוכה בביאורו ל"אדרא" ובביאורו להצ"צ כרך ב ע' תתרכט ואילך. אורח"ת שופטים ע' תתנב ואילך.

10 ועיין עוד ברע"מ שופטים ער"ה א'

גם רעיא מהימנא בשופטים דן בתורה כאש שחורה על גבי אש לבנה; אדמו"ר הזקן מפנה את הקורא לעיון נוסף שם.

ספר זוהר, שופטים ג:י"א-ד:כ"י:3:11-4:20 Zohar, Shoftim

11 ביו"ד נברא העוה"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

מנחות (כט, ב). [כ].

12 ביו"ד נברא העוה"ב

הגמרא דורשת "כי ב"ה ה' צור עולמים": העולם הזה נברא בה"א והעולם הבא ביו"ד.

מנחות כ"ט ב:י"ג-י"ד Menachot 29b:13-14

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

13 מוטב דלידייני

כשאלישע אחר נפטר, אמרו שמוטב שיידון ויכנס לעולם הבא. אדמו"ר הזקן מביא זאת כהוכחה שתענוג העולם הבא חסר גבול.

חגיגה ט"ו ב:ג' Chagigah 15b:3

כי נח נפשיה דאחר, אָמְרִי: לֹא מִיָּדָן לִידִינִיָּה, וְלֹא לְעֶלְמָא דְאִתִּי לִיתִי. לֹא מִיָּדָן לִידִינִיָּה — מִשּׁוּם דְּעֶסֶק בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא לְעֶלְמָא דְאִתִּי לִיתִי — מִשּׁוּם דְּחִטָּא. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹטֵב דְּלִידִינִיָּה וְלִיתִי לְעֶלְמָא דְאִתִּי. מִתִּי אָמוּת, וְאֶעֱלֶה עֲשֵׁן מִקְבְּרוֹ. כִּי נֶח נִפְשִׁיָּה דְרַבִּי מֵאִיר סְלִיק קוּטְרָא מִקְבְּרִיָּה דְאִחֵר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה טו, ב.

2 פסקה

14 להבין מהו בחי' הי"ד

מאמר בשלח שואל שאלה דומה: כיצד יכולה להיות למעלה צורת אור, כגון הי"ד שבה נברא העולם הבא, במקום שאין בו צורה גשמית. הוא

קושר את הי"ד לעשר המאמרות ולשורשן בחכמה, תבונה ודעת.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' בשלח א, א ובמ"מ לשם.

15 "מבשרי אחזה אלוהי": חסידות מבנה זאת כהיתר ללמוד עניינים אלוהיים באמצעות משל מן הנפש האנושית, כפי שעושה כאן אדמו"ר הזקן.

איוב י"ט:כ"ו Job 19:26

ואַחַר עוֹרִי נִקְפְּרוּזָת וּמִבְשָׂרִי אֶחְזֶה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my flesh shall I see G-d;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 בדי"ה מי מנה בפי בלק

מאמר בלק מסביר כיצד הבל עליון הוא אמירה כוללת אחת, שהדיבור מחלק לצירופים רבים של אותיות, ומהם נעשים ריבוי העולמות והנבראים. הוא מפתח את תהליך יציאת האותיות מן ההעלם לגילוי

הערת קה"ת

לעיל בלק טו, ג.

17 כמ"ש באריכות ע"פ ויעש דוד שם

ההערה מזהה את המאמר שמצטט אדמו"ר הזקן כאיגרת באיגרת הקודש, שבה הוא מסביר באריכות שאותיות הדיבור אינן מתחילות בחמשת מוצאות הפה.

הערת קה"ת

באגה"ק.

18 שתי רוחות מספרות

הגמרא מספרת על חסיד שמע שתי רוחות משוחחות בבית קברות. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שישויות רוחניות מדברות באותיות מעודנות.

ברכות י"ח ב:ז'-ח"ז Berachot 18b:7-8

וְלֹא? וְהִתְנַאי: מַעֲשֶׂה בְחֶסֶד אֶחָד שֶׁנָּתַן דִּינָר לְעֵנִי בְעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּשָׁנִי בְּצוּרָתִי, וְהִקְנִיטָתוֹ אֶשְׁתּוֹ, וְהָלַךְ וְלָן בְּבֵית הַקְּבֵרוֹת. וְשָׁמַע שְׁתֵּי רוּחוֹת שֶׁמְסַפְּרוֹת זו לזו. אָמְרָה חָדָא לַחֲבֵרְתָּהּ: חֲבֵרְתִּי, בּוֹאִי וְנִשְׁטוּ בְּעוֹלָם, וְנִשְׁמַע מֵאֲחֹרֵי הַפֶּרֶגוֹד מִה פּוֹרְעָנוֹת בָּא לְעוֹלָם? אָמְרָה לָהּ חֲבֵרְתָּהּ: אֵינִי יוֹכֵלָה, שְׁאֵנִי קְבוּרָה בְּמַחְצֵלַת שֶׁל קָנִים. אֲלֹא לְכִי אִתִּי, וּמִה שְׁאֵת שׁוֹמְעַת אֲמִיר לִי. הִלְכָה הִיא וְשָׁטָה וּבָאָה. וְאָמְרָה לָהּ חֲבֵרְתָּהּ: חֲבֵרְתִּי, מִה שְׁמַעַת מֵאֲחֹרֵי ...

Do they not [know of the troubles of others]? Lo, there is a teaching : It once happened that a pious man gave a denarius to a beggar on the New Year's eve in a time of drought. His wife upbraided him ; so he went and spent the night in the cemetery. He heard two spirits conversing. One said to the other, "Come, friend, let us wander in the world and hear behind the curtain what visitation is to come upon the world." The other spirit replied, "I cannot, ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יח, ב. ראה באוה"ת שה"ש ע' צו הגהה אחרת.

19 כמו אותיות המחשבה שאצלנו

נוסח חלופי: ספר המאמרים תקע"א תואם את נוסחנו, שדיבור הרוחות הוא כאותיות המחשבה שלנו; אך בתמליל שבכרך נביאים נאמר שהוא "דק יותר מדקות מחשבתנו"

הערת קה"ת

וכ"ה בסה"מ תקע"א. אבל בהנחות המאמר הנ"ל מאדה"ז בנביאים הלי "הוא דק יותר מדקות המחשבה שלנו".

20 רוחות מספרות . . אותיות דקים ורוחניים . . וכמ"ש במ"א
ההערה מזהה את המקום האחר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן: מאמר משנת תקע"א (1811), המסביר את האותיות הדקות והרוחניות שבדיבור הרוחות.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תקע"א ע' נח. והנחה אחרת במאמרי אדה"ז נביאים ע' רנט.

21 בכיאר ע"פ אם בחקתי תלכו
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לעיל שם מה, סע"ד.

22 בכיאר ע"פ ולא תשכית
שם מסביר אדמו"ר הזקן שאפילו חכמה, הגבוהה בעשר כוחות הנפש, אינה אלא כלי לעצם הנפש, משום שהשכל משתנה ואילו העצם אינו משתנה. הדבר תומך באמירה שהנפש היא מקור השכל והרגש, אך אינה זהה להם.

הערת קה"ת

לעיל פי ויקרא ד, ב.

23 ובד"ה הן עם אחד
דיון מקביל בתורה אור על הנפש כמקור לשכל ולרגשות שלה.

הערת קה"ת

תו"א פי בראשית.

24 ובד"ה פתח אליהו
המאמר "פתח אליהו" מסביר שהנפש כשלעצמה היא אור פשוט, בלי חלוקה לשכל ולרגשות; אלה לבושיה, המכונים "תיקונים", שבהם היא מתלבשת. הדבר מבהיר את ההסתייגות שבכאן.

הערת קה"ת

תו"א יג, ג.

25 בד"ה כה תברכו
המאמר "כה תברכו" מסביר שכל הדברים נבראו באמצעות אותיות עשרת המאמרות, ושגם נפש האדם, שנופחה בו על ידי הקב"ה, מלאה אותיות. זהו המקור לביטוי "הנפש מלאה אותיות".

הערת קה"ת

לעיל נשא כו, ב.

26 למילים האלה Leviticus 26:3 הערת קה"ת מפנה ל

ויקרא כ"ו:3

אם־בְּהִלְכְּתִי תִלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 4

27 בד"ה ועתה יגדל נא
המאמר "ועתה יגדל נא" מסביר שמלכות דאצילות, הדיבור האלוקי, נעשית עתיק דבריא ושורש גן עדן העליון, כפי שמתומצת כאן.

הערת קה"ת

לעיל שלח לט, ב.

28 בד"ה את שבתותי תשמרו

הקטע מסביר שה"קדושים" מתענגים רק מהארה של אור אין סוף, המגיעה אליהם באמצעות צמצומים רבים, כפי שאור השמש אינו נחשב לצד השמש; הארה זו נקראת "שם". הדבר תומך בכך שתענוג הנשמות נובע מאותיות אלויות ולא מן העצמות.

הערת קה"ת

לעיל בהר מא, ג ואילך.

29 בראיתי יצרתיו אף עשיתי

"בראתיו, יצרתיו, אף עשיתי": אדמו"ר הזקן מתאים את שלושת הפעלים למחשבה, דיבור ומעשה, ולעולמות בריאה, יצירה ועשייה.

ישעיהו מ"ג:7

כֹּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יִצְרָתִיו אֶפְעַעְתִּיו:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מג, ז.

30 בד"ה מי מנה

הקטע מבחין בין היחוד התחתון של מצוות מעשיות, הממשיכות את הרצון העליון באופן מדוד ("עשיתי"), ובין היחוד העליון שבתורה, שלמעלה ממספר כעפר. הוא מפתח את הדרגה הרביעית שמעל למחשבה, דיבור ומעשה.

הערת קה"ת

לעיל בלק סח, ג ואילך.

31 מאד עמקו מחשבותיך

"מאוד עמקו מחשבותיך": משמש לתיאור עומק הרצון העליון והחכמה שלמעלה מאותיות המחשבה.

תהילים צ"ב:6

מִה־גָּדְלוֹ מַעֲשֵׂיךָ ה' מֵאֵד עֲמְקוֹ מַחְשְׁבֹתֶיךָ:

How great are Thy works, O L-RD! Thy thoughts are very deep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צב, ו.

32 בד"ה כי כאשר השמים החדשים

הקטע משווה את ההשפעה האלוקית לאש, שטבעה להסתלק לאחר התפשטותה, ומסביר את "השמים החדשים והארץ החדשה" כהשפעה גבוהה הנמשכת באתערותא דלעילא. יש בו קשר הן להמשכת אור לגן עדן והן לדימוי האש.

הערת קה"ת

תו"א ב, ד.

33 הפסוק הפותח את מאמר התורה אור המצוטט כאן

ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַאֲשֶׁר הָשָׁמִים הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לְפָנַי נִאֲסִיחַ כֵּן יַעֲמֵד יְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 ויניחהו בגי'ע לעבדה ולשמרה

אדם הונח בגן עדן לעבדה ולשמרה; הדבר מובן כהמשכת אור לגן עדן באמצעות המצוות.

בראשית ב:טו Genesis 2:15

וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם וַיִּנְחָהוּ בְּגֶן־עֵדֶן לְעֲבֹדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 ביו"ד נברא העוה"ב

העולם הבא נברא ביו"ד והעולם הזה בה"א

מנחות כ"ט ב:יג-יד Menachot 29b:13-14

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

36 ע"פ לך לך

מאמר התורה אור על לך לך מסביר ששורש הה"א שנוספה לשם אברהם גבוה מן היו"ד; לכן מעשים בעולם הזה מוסיפים אור בגן עדן

הערת קה"ת

תו"א פי לך לך.

37 לך לך

פתיחת פרשת לך לך, שבה נמצא מאמר התורה אור על הה"א שנוספה לשמו של אברהם

בראשית י"ב:א Genesis 12:1

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־אַבְרָם לְהֵלֶךְ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלְדְּתְךָ וּמִבְּרִית אָבִיךָ אֶל־הָאֲרָץ אֲשֶׁר אֲרָאךְ:

Now the L-RD said unto Abram: 'Get thee out of thy country, and from thy kindred, and from thy father's house, unto the land that I will show thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 כמ"ש בת"ז לבושי תקינת לון

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

בהקדמה (פתח אליהו).

39 בתפילת אליהו שבהקדמת תיקוני זוהר נאמר שהקב"ה הכין לבושים שמהם יוצאות נשמות. אדמו"ר הזקן מזהה אותם עם האותיות האלוקיות

תיקוני זוהר י"א א:טו Tikkunei Zohar 17a:15

*לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתין לבני (נ"א דבני) נשא וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופא לגבי לבושי דמכסיין עליהון.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

40 כי לית מחשבה . . ואנת חכים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ת"י בקדמה (פתח אליי).

41 הוא היודע והוא המדע

פרק ב בתניא מצטט את דברי הרמב"ם שהקב"ה הוא היודע והדעה, ומסביר שהדבר למעלה מהשגת האדם

הערת קה"ת

רמב"ם הלי יסוה"ת פ"ב, ה"י. ראה תניא פרק ב.

42 הוא היודע והוא המדע

הרמב"ם כותב שהקב"ה הוא היודע, הידוע והדעה, והכול אחד. הדברים מובאים להראות שעצמותו למעלה מהשגה

משנה תורה, Mishneh Torah, Foundations of the Torah 2:10

הלכות יסודי התורה ב:י

... שְׁאֵלְמִלִי הִיָּה חַי פְּחַיִּים יוֹדֵעַ בְּדַעַה חוּץ מִמֶּנּוּ הָיוּ שֵׁם אֱלֹהוֹת הָרַבָּה הוּא וְחַיָּיו וְדַעַתּוֹ, וְאִין הִדְבָּר כִּן אֵלֶּא אֶחָד מִכָּל צַד וּמִכָּל פֶּנֶה וּבְכָל דְּרָךְ יְחֻד. נִמְצְאָתָא אִתָּהּ אוֹמֵר הוּא הַיּוֹדֵעַ וְהוּא הַיְדוֹעַ וְהוּא הַדַּעַה עֲצָמָה הַכֹּל אֶחָד. וְדָבָר זֶה אִין כַּח בִּפְהַ לְאָמְרוֹ וְלֹא בְּאִזְנוֹ לְשִׁמְעוֹ וְלֹא בְּלֵב הָאָדָם לְהַפִּירוֹ עַל בְּרִיו. וּלְפִיכָּהּ אוֹמֵר חַי פְּרַעַה וְחַי נִפְשָׁהּ וְאִין אוֹמֵר חַי הִי אֵלֶּא חַי הִי. שְׁאִין הַבּוֹרָא וְחַיָּיו שְׁנַיִם כְּמוֹ חַיִּי הַגּוֹפִים הַחַיִּים אוֹ כְּחַיִּי הַמְּלָאכִים. לְפִיכָּה ...

The Holy One, blessed is He! recognizes His Own Truth and knows it as it really is; and He does not know with an intelligence which is apart from Himself, as we know, for, we and our intelligence are not one, but the Creator, may He be blessed! and His Intelligence and His Life are One from every lateral, angle and manner of Unity. Since but for this, He would live a life and understand with an intelligence apart from Himself, then there would be many gods, He, His life ...

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

43 בד"ה ראשי המטות

הקטע מסביר שהעולמות מקבלים רק הארה ממלכותו של הקב"ה, ואילו על עצמותו, שאין מחשבה תופסת בה, נאמר "ישת חושך סתרו". לאחר מכן מוסבר כיצד המצוות ממשיכות אור מן הקדושה הנסתרת הזו

הערת קה"ת

לעיל מטות פא, ב. וראה אוה"ת ויקרא כרך א ע' ר"ז.

44 ובד"ה ויקרא אל משה

המאמר על האל"ף הקטנה של "ויקרא" הוא מקום נוסף שבו נדונה העצמות הנסתרת, "חושך"; הקטע נפתח בשאלה מי קרא למשה

ויקרא א:1 Leviticus 1:1

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּדְבֶר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר:

And the L-RD called unto Moses, and spoke unto him out of the tent of meeting, saying:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לעיל ויקרא א, א. ובאוה"ת ויקרא כרך א ע' ר"ז.

45 הנסתרות לה' אלקינו

"הנסתרות לה' אלוהינו" מיוחס לחכמה ובינה דאצילות, העולם המכוסה

דברים כ"ט:כח Deuteronomy 29:28

הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ וְהַגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עֲדֵעוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the things that are revealed belong unto us and to our children for ever, that we may do all the words of this law.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 בד"ה באתי לגני

המאמר "באתי לגני" מסביר את גילוי האלוקות בגן עדן התחתון בחצות הלילה ואת תענוגו של הקב"ה בנשמות הצדיקים בלימוד התורה; הוא מובא בקשר לעולמות המכוסה והגלוי.

הערת קה"ת

לקמן לא, ד ואילך.

47 עומדים ממעל לו

במראה ישעיהו השרפים עומדים ממעל; אדמו"ר הזקן קורא את "לו", המסתיים בו, כשש המדות.

ישעיהו ו':ב'2: Isaiah 6:

שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד בִּשְׁתֵּים יָכֹסֶה פָּנָיו וּבִשְׁתֵּים יָכֹסֶה רַגְלָיו וּבִשְׁתֵּים יַעֲוִפֶּה:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his feet, and with twain he did fly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"ו, ב. ראה אוה"ת נ"ך כרך א ע' קנט.

48 כשאומר יוצר אור ימשמש בתש"י

ההערה מפנה למאמר זה של יום הכיפורים כמקום נוסף שבו נדון המשמוש בתפילין ב"יוצר אור".

הערת קה"ת

ע' פעי"ח ריש ש' הק"ש. וע' לעיל ד"ה שבת שבתון (י"ז) ספ"א [סט, א]. וכלי אדמו"ר כאן הובא במשנת חסידים מס' תפלת הבריאה פ"א מ"ז-ח. יעו"ש ועלי"ק ד"ה ששים המה מלכות ה' [הנה ענין מדלג] (ספ"ב) מב, ד. ושם סוף ב' שימני כחותם (מז, א). [כ].

49 שו"ה יותר — להיפך כי מה

ההערה מפנה להגהות של הרבי הרש"ב על שורה זו, בעניין היפוך האור והחושך, שנדפסו בראש ההוספות.

הערת קה"ת

ראה בהערת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע שנדפסו לעיל (בתחלת ההוספות).

50 כמ"ש בוהר דכתר עליון

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז ת"ע.

51 כולא קמי' כלא חשיב

"כולא קמי' כלא חשיב": הוזהר אומר שהכול בטל לפני הקב"ה.

Zohar I, 11b יא, חז"א

הערת קה"ת

חז"א יא, ב.

52 בד"ה בשעה שהקדימו

הקטע מסביר ש"גדולתו" של הקב"ה שייכת רק ביחס לבריאה באמצעות אותיות עשרת המאורות, ואילו בעצמותו אין הוא נקרא גדול כלל. הדבר

מדגים את היפוך נקודת המבט מלמעלה ומלמטה

במדבר י"ב:ד'4: Numbers 12:

וַיֹּאמֶר ה' פֶּתְאֻם אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־מִרְיָם צֵאוּ שְׁלֹשְׁכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשָׁתָם:

And the L-RD spoke suddenly unto Moses, and unto Aaron, and unto Miriam: 'Come out ye three unto the tent of meeting.' And they three came out.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לעיל במדבר יב, ד.

53 ובד"ה ביום השמיני עצרת

המאמר על שמיני עצרת דן במעלת המעשה והעולם הזה על העולם הבא, מקרה מקביל של היפוך היחס מלמעלה למטה

הערת קה"ת

לעיל שמע"צ פג, א. ראה אוה"ת דברים כרך ה' פ' עקב ע' ב"כה.

54 בבאיור ע"פ מי מנה

הקטע עוסק ביחוד העליון, "אבק יעקב" שלמעלה ממספר, הנמשך בירידת הנשמה לגוף ובכירור הניצוצות שנפלו. אדמו"ר הזקן מצטט אותו על דרגות הנחשבות חושך ביחס לאור אין סוף

הערת קה"ת

לעיל בלק סט, א.

55 שרגא בטהרא למאי אהני

"שרגא בטיהרא למאי אהני": משל לאור שנחשב חושך לצד אור גדול ממנו.

Chullin 60b:3 חולין סי' כג:

אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמע"ט את עצמי אמר לה לך ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותיה דשרגא בטיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו כך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא דכתיב (בראשית א, יד) והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים זיל ליקרו צדיקי בשמיך (עמוס ז, ב) יעקב הקטן שמואל הקטן (שמואל א יז, יד) דוד הקטן

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

חולין ס, ב.

56 כל הנביאים בטלים לעתיד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ירושלמי מגילה פ"א, ה"ה. [ע"ש ר' יוחנן. ועשו"ת הרדב"ז ח"ב (סי' תרסו)].

— כ].

57 כל הנביאים בטלים לעתיד

הירושלמי אומר שספרי הנביאים יתבטלו לעתיד; אדמו"ר הזקן מיישם זאת על אור הנבואה לעומת הגילוי העתידי

תלמוד ירושלמי מגילה א'ז:ח'8-7: Jerusalem Talmud Megillah 1:

משנה: אין בין המוֹדֵר הַנָּאָה מִחֲבִירוֹ לְמוֹדֵר מִמֶּנּוּ מֵאֵכָל אֶלָּא דְרִיסַת הָרָגֶל וְכָלִים שְׂאִיו עוֹשִׂין בָּהּ אֶכָּל נֶפֶשׁ. אין בין נְדָרִים לְנִדְבוֹת אֶלָּא שֶׁנְּדָרִים מֵתוֹ אוֹ נִגְנְבוּ חֵיבִין בְּאַחֲרֵי־וֹתָן וְנִדְבוֹת מֵתוֹ אוֹ נִגְנְבוּ אֵין חֵיבִין בְּאַחֲרֵי־וֹתָן: הלכה: הָא דְכָר שְׁעוֹשִׂין בּוֹ אוֹכֵל נֶפֶשׁ אָסוּר. לא מִמֵּאֵכָל נֶדֶר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. כִּינִי מִתְנִיתָא. אין בין המוֹדֵר

הַנִּיחָה מִחֲבִירוֹ לַמּוֹדֵר הַנִּיחָה מִחֲבִירוֹ. וְתִנִּי דְבִית רַבִּי כֵּן. הַמּוֹדֵר
הַנִּיחָה מִחֲבִירוֹ לֹא יִשְׁאִלְנוּ נֶפֶח ...

MISHNAH: The only difference between one who is under a
vow {not to have} usufruct from another 4:1. A is restricted
in that B made a vow that A may have no usufruct from him.
(If A makes a vow that B may have no usufruct of him, the
active mode is used.) and one who is under a vow about use
of food is passing through his real estate and vessels that
cannot be used to prepare food. The only difference be-
tween vows and voluntary gifts is that for ...

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De
Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and
commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015
(CC-BY)

58 ומבואר במ"א . . שאור הנבואה

הקטע מבחין בין האור המקיף הנמשך באמצעות המצוות לבין אור הסובב
הכללי, והוא המקור שמצינת ההערה לכך שאור הנבואה יתבטל ביחס
לגילוי העתידי.

הערת קה"ת

ראה תו"א צ, ד.

59 יוצר אור . . ימשמש בתש"י . . כמ"ש במ"א

ההערה מזהה את המקור ל"במקום אחר" עם מאמר התפילין בסידור,
המסביר את החתמות השוקעים והבולטים.

הערת קה"ת

סידור שער התפילין ד"ה שימני כחותם. ולקמן מה, ג.

60 בד"ה אתם נצבים

המאמר בנציבים מסביר את אהבתם וגעגועיהם של המלאכים להיבלע באור
אין סוף, ואת היות עצמותו של הקב"ה נעלית מכל השגה. שם מסביר
אדמו"ר הזקן "אש אוכלת".

הערת קה"ת

לעיל נצבים מד, ג.

61 כי הוי אלקיך אש אוכלת הוא

"כי ה' אלוך אש אוכלת": הפסוק שעליו נשען דימוי ההשפעה האלוהית
לאש.

Deuteronomy 4:24 דברים ד': כ"ד

כי Havayah אֱלֹקֶיךָ אֵשׁ אוֹכֶלֶת הוּא אֵל קָנָא:

For the L-RD thy G-d is a devouring fire, a jealous G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 ד' יסודות . . שהם נגד ד' עולמות אבי"ע

דיונים מקבילים בהתאמה בין ארבעת היסודות לארבעת העולמות.

הערת קה"ת

ראה גם אוה"ת יתרו ע' תתכו. ד"ה זה היום תר"ס. ובד"ה וזה סיני תרס"ב.
אוה"ת נ"ך כרך א ע' תרלט.

63 הפסוק שהגמרא דורשת על גניזת האור הקדמון

בראשית א': ד' Genesis 1:4

וַיַּרְא אֱלֹקִים אֶת־הָאוֹר כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹקִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:

And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the
light from the darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 וירא אלקים את האור כי טוב לגנוז

הגמרא דורשת "וירא אלוים את האור כי טוב" כאילו ראה שטוב לגנוז את
האור לצדיקים.

חגיגה י"ב א:י"א-Chagigah 12a:10-11

וּלְמִי גִנְזוּ — לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבֹא, שְׁנֵאֲמַר: "וַיַּרְא אֱלֹקִים אֶת הָאוֹר כִּי
טוֹב", וְאִין "טוֹב" אֶלָּא צַדִּיק, שְׁנֵאֲמַר: "אֲמַרו צַדִּיק כִּי טוֹב". כִּיּוֹן שֶׁרָאָה
אוֹר שְׁנִנְזוּ לְצַדִּיקִים שְׁמַח, שְׁנֵאֲמַר: "אוֹר צַדִּיקִים יִשְׁמַח".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יב, א.

65 ונגנו בבחי' חשך ישת חשך סתר

באור התורה ויקרא הצמח צדק מפנה לקטע זה ואומר שהחושך הוא כתר;
באור התורה שיר השירים הוא כותב שאפילו כתר, בהיותו שחור, הוא
החושך שבו נגנו האור.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית כרך ג דף תצד, ב. באוה"ת ויקרא כרך א ע' ריו מציין
לכאן שזהו כתר. וראה באוה"ת שה"ש כרך א ע' צו "ואפי' בחי' כתר עליון
אוכמא הוא בחי' חשך שבו נגנו האור".

66 יושב בסתר עליון

"יושב בסתר עליון" נקרא כהסתרת האור באמצעות צמצומים.

תהילים צ"א:א-Psalms 91:1

יֵשֵׁב בְּסֹתֵר עֲלִיּוֹן בְּצֵל שְׁדֵי יִתְלוֹנֵן:

O thou that dwellest in the covert of the Most High, And
abidest in the shadow of the Almighty;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צא, א.

67 ע"פ וידבר . . וארא

מאמר התורה אור על "וידבר אלוים... וארא" מסביר את שם שדי כהגבלת
האור.

הערת קה"ת

בתו"א.

68 וארא אל אברהם כו' באל שדי

"וארא אל אברהם... באל שדי": פסוק ממאמר התורה אור המצוטט כאן.

שמות ו':ג-Exodus 6:3

וַאֲרָא אֶל־אַבְרָהָם אֶל־יִצְחָק וְאֶל־יַעֲקֹב בָּאֵל שְׁדֵי וְשְׁמִי ה' לֹא נֹדַעְתִּי
לָהֶם:

and I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob,
as G-d Almighty, but by My name Havayah I made Me not
known to them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 ע"פ הללו א-ל בקדשו

ביאור הסידור לתהילים ק"ג דן באור, במים וברקיע, ובסיבה שהרקיע מסנן
את האור.

הערת קה"ת

בסידור עם דא"ה פסוד"ו ע, א. ראה אוה"ת בהעלותך איתקצח. ביאורו
להצ"צ ע' תכב. אוה"ת נח סד, א.

70 | "הללוהו ברקיע עוזו": הרקיע מוסבר כדרגה המסננת את האור

תהילים ק"נ:150 Psalms

הַלְלוּ־יָהּ הַלְלוּ־יָהּ בְּקֹדֶשׁ הַלְלוּהוּ בְּרִקְיעַ עֹזוֹ:

Hallelujah. Praise G-d in His sanctuary; Praise Him in the firmament of His power.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 | בדי"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיע

הקטע מסביר שהרקיע שמעל החיות הוא מלכות דאצילות מעל החיות התחתונות ובינה מעל העליונות; הוא מתייחס גם לאור, מים ורקיע כשלוש דרגות — כתר, חכמה ובינה. הדבר תומך בכינוי גן עדן העליון "רקיע"

הערת קה"ת

לעיל תזריע כב, ד ובמ"מ לשם.

72 | קא מיפלגי במתיבתא דרקיע

הגמרא מספרת על מחלוקת במתיבתא דרקיע; המאמר המצוטט מזהה את הרקיע עם גן עדן העליון

בבא מציעא פ"ו א:ר' א:71-86a Bava Metzia

אַתְיוּהּ לְקַמְיָהּ, עֲיָלִיָּהּ לְאַדְרוֹנָא וְטַרְקִיָּה לְכַבָּא בְּאַנְפִּיָּהּ. בְּעָא רַחֲמִי, פֶּרַק אֲשִׁיתָא עֶרַק וְאַזֵּל לְאַגְמָא. הָוָה יְתִיב אֲגִידָא דְדִקּוּלָא וְקָא גְרִיס. קָא מִיפְלָגִי בְּמִתְיָבְתָא דְרִקְיעָא: אִם פְּהֶרֶת קוּדְמָת לְשַׁעַר לָכֵן – טָמְא, וְאִם שַׁעַר לָכֵן קוּדְמָת לְפְהֶרֶת – טָהוֹר. סָפֵק – הַקּוּדֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר: טָהוֹר, וְכוּלְהוּ מְתִיבְתָא דְרִקְיעָא אֲמָרִי: טָמְא. וְאֲמָרִי: מֵאן נֹכַח? נֹכַח רַבָּה בְּרַחֲמֵי. דְּאֲמַר רַבָּה בְּרַחֲמֵי: אֲנִי יְחִיד בְּגִגְעִים, אֲנִי יְחִיד בְּאֵהָלוֹת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

73 | ובטובו מה שראה כי טוב לגנוז

ההערה מפנה לשיחה בלקוטי שיחות הקשורה לקריאה של "ובטובו" כנגזית האור

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"י ע' 11.

74 | להנחיל אוהבי יש

"להנחיל אוהבי יש": נדרש על גן עדן, שהוא יש מאין

משלי ח':כ"א Proverbs 8:21a

לְהִנְחִיל אֶהְיֶה יֵשׁ וְאֶצְרִיתֵיהֶם אֲמַלָּא:

That I may cause those that love me to inherit substance, And that I may fill their treasuries.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ח, כא.

75 | ר"פ פקודי דף ר"כ ע"ב

מאמר ואתחנן מזכיר את אותו קטע בווהר בפקודי; שם הוא מסביר את בקשת משה ואת דרגת הראייה שלו

הערת קה"ת

נוכר לעיל ואתחנן ג, א. ברכה צד, ד. וראה אוה"ת בראשית כרך ג תצה, א. ויקרא כרך ב ע' תרעט. ואתחנן ע' שנח.

76 | ר"פ פקודי דף ר"כ ע"ב

הווהר בתחילת פקודי על האור שנגנו

ספר זוהר, פקודי ב':ג-ד:י"ב:3-4:12 Zohar, Pekudei

77 | ור"פ אמור דפ"ח ע"א

הווהר בתחילת אמור, גם הוא על האור הגנוז

ספר זוהר, אמור א':א-ב':ר'1-2:6 Zohar, Emor

78 | בדי"ה ואתחנן

המאמר מסביר שלפני הבריאה היו "הוא ושמו בלבד", ושהירידה באמצעות צמצומים רבים היא לשם עלייה, להפוך חושך לאור. שם נקשר "ובטובו" מחדש ליו"ד של הצמצום

הערת קה"ת

לעיל ואתחנן ב, א.

79 | ובדי"ה אשירה

הצמח צדק מכאר שם את המאמר

הערת קה"ת

תו"א סג, ב. ראה באוה"ת פ' ואתחנן סוף ע' שנח ואילך הביאור.

80 | אבל באו"א"ס . . ביצירה

הקטע בצו אומר גם הוא שמלמטה למעלה הדרגה שלמעלה מהשתלשלות נקראת חושך, משום שאין מחשבה תופסת בה, ומפנה במפורש למאמר זה, "שחורה אני ונאווה", על אש שחורה על גבי אש לבנה

הערת קה"ת

וב"ה לעיל פ' צו טו, ד. מובא באוה"ת בראשית כרך ב דף שט, ב. ובכרך ג דף תצב, ב.

81 | "ישת חושך סתרו": החושך מציין את עצמות האלוקות שאי אפשר לתפוס

תהילים י"ח:י"ב:12 Psalms 18:12

יִשְׁתְּ־חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סִכְתּוֹ חֹשְׁכֵת־מִים עֲבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 | למילים האלה Genesis 12:1-17:27 הערת קה"ת מפנה ל

בראשית י"ב:א-י"ז:כ"ז Genesis 12:1-17:27

פסקה 5

83 | כי טוב לגנוז

הגמרא מפרשת "כי טוב" כמשמעותו שטוב לגנוז את האור הקדמון

חגיגה י"ב א:י"א-10-11 Chagigah 12a

וְלָמִי גִנְזוּ — לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא, שְׁנַאֲמַר: "וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב", וְאִין "טוֹב" אֶלָּא צַדִּיק, שְׁנַאֲמַר: "אֲמַרו צַדִּיק כִּי טוֹב". כִּין שְׁרָאָה אֹר שְׁגִנְזוּ לְצַדִּיקִים שְׁמַח, שְׁנַאֲמַר: "אֹר צַדִּיקִים יִשְׁמַח".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

84 | "ישת חושך סתרו": העצמות האלוקית, שלמעלה מכל השגה, נקראת חושך

מנקודת מבט מלמטה

תהילים י"ח:י"ב:12 Psalms 18:12

יִשְׁתְּ־חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סִכְתּוֹ חֹשְׁכֵת־מִים עֲבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

85 שצורת כ"ב אותיות הוא קבוע במהות הנפש

ההערה מפנה לאיגרת באיגרת הקודש שבה מסביר אדמו"ר הזקן שאותיות הדיבור מושרשות בנפש, ולא באיברי הדיבור.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' ה ובליקוט פירושים ומ"מ — חיתריק שם. אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תשכט.

86 ויקרא הוי' הוי'

השם הכפול ב"ג מידות הרחמים, המתפרש במאמר המצוטט

שמות ל"ד:6 ו"ר: Exodus 34:6

וַיַּעֲבֹר ה' עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה

תיאור הוזהר של ראשית הבריאה: המלך חוקק חקיקות באור העליון. אדמו"ר הזקן מזהה זאת עם הצמצום הראשון באותיות חקוקות

ספר הוזהר, בראשית א':7-2:1 Zohar, Bereshit

88 זאת חקת התורה

המילה "חוקה" נקשרת ל"חקיקה"; המאמר על פסוק זה מסביר שאותיות חקוקות גבוהות מאותיות כתובות

במדבר י"ט:2 Numbers 19:2

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עַל:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 כמ"ש בפי נשא קל"ב א'

הוזהר בנשא על שערותיו הלבנות של עתיק ועל קווצותיו השחורות של ז"א.

ספר הוזהר, האדרא רבא י"א:ק"ב-112:113-123 Zohar, Idra Rabba

י"ג:ק"ג

90 בפי בראשית בדף נ"א ע"א

הוזהר על אור לבן ואור שחור, המיושמים על ז"א ומלכות

ספר הוזהר, בראשית פ"ג:רל"ה-248:235-86 Zohar, Bereshit

פ"ו:רמ"ח

91 ובפי' לך דף פ"ג ע"ב

קטע נוסף בוזהר על אור לבן ואור שחור

ספר הוזהר, לך לך כ':קפ"ו-199:21-187:20 Zohar, Lech Lecha

כ"א:קצ"ט

92 ובפי' שופטים ער"ה א'

רע"א מהימנא בשופטים, המצוטט גם בתחילת המאמר

ספר הוזהר, שופטים ג':י"א-ד':20-4:11 Zohar, Shoftim

93 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים": "עולמים" נדרש מן "העלם", כדי להראות שמלכות מסתירה את האור

תהילים קמ"ה:י"ג Psalms 145:13

מְלֻכֹּתְךָ מְלֻכֹּת כָּל־עֲלָמִים וּמִשְׁלֹתְךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 "רני ושמחי בת ציון": הפסוק שבמאמר המצוטט על לילה ויום כמלכות וז"א

זכריה ב':י"ד Zechariah 2:14

רְנִי וְשִׂמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכְךָ נְאֻם־ה'

'Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I will dwell in the midst of thee, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 וידעת היום

"וידעת היום": פסוק ממאמר נוסף המצוטט כאן

דברים ד':ל"ט Deuteronomy 4:39

וַיֵּדְעֶתָ הַיּוֹם וַהֲשַׁבְתָּ אֶל־לִבְּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 שימני כחותם

"שימני כחותם": פסוק ממאמר על חותמות חקוקים וכולטים

שיר השירים ח':6 Song of Songs 8:6

שִׁימֵנִי כַחֲתָם עַל־לִבִּי כַחֲתָם עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עֲצָה כְּמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כְּשֹׁאֵל קִנְיָה רֶשֶׁפִּיהָ רֶשֶׁף אֵשׁ שֶׁלֹּה־בִתְיָה:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;

The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה

אות בספר תורה חייבת להיות מוקפת כל ריק מארבע רוחותיה. אדמו"ר
הוקן משתמש בכך להראות שהדיו מגלה צורה רק באמצעות הקלף

Menachot 29a:17-18 ח"י:י"ז-י"ח

אמר רב יהודה אמר רב לא נצרכה אלא לקוצה של יוד והא נמי פשיטא
אלא לכאידך דרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב כל אות
שאינ גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה אמר אשיאן בר נבך
משמיה דרב יהודה ניקב תוכו של ה"י כשר יריכו פסול א"ר זירא לדידי
מפרשה לי מיניה דרב הונא ורבי יעקב אמר לדידי מפרשה לי מיניה
דרב יהודה ניקב תוכו של ה"י כשר יריכו אם נשתייר בו כשיעור אות
קטנה כשר ואם לאו פסול

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

אנת חכים

מתפילת אליהו: "אנת חכים". אדמו"ר הוקן מפרש "אתה" כב"ה עצמו,
המאיר בחכמה

Tikkunei Zohar 17a:9-11 א"ט:י"א-י"ב

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחשבן. אנת הוא
עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך
כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא
בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת
(נ"א אתכסיא) מבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

99 | "וירא ישראל את ה' הגדולה": פסוק ממאמר המצוטט כאן

Exodus 14:31 ח"י:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָא הָעָם אֶת־ה'

וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the
Egyptians, and the people feared the L-RD; and they be-
lieved in the L-RD, and in His servant Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 שובה ישראל

"שובה ישראל": פסוק ממאמר המצוטט כאן

Hosea 14:2 ח"י:ב'

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ:

Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stum-
bled in thine iniquity.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 שרי אשתך

"שרי אשתך": פסוק ממאמר התורה אור על שינוי הוי"ו לה"א בשמה של
שרה.

Genesis 17:15 ח"י:ט"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל־אַבְרָהָם שְׂרִי אִשְׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שְׂרִי כִּי שָׂרָה
שְׁמָהּ:

And G-d said unto Abraham: 'As for Sarai thy wife, thou
shalt not call her name Sarai, but Sarah shall her name be.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 מים רבים

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה": פסוק ממאמר בלקוטי תורה
המצוטט כאן

Song of Songs 8:7 ח"י:ז'

מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאֱהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן
אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֶהָבָה בּוֹ יִבּוּזוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods
drown it; If a man would give all the substance of his house
for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 | "אחות לנו קטנה": מקושר לוי"ד, הקטנה שבאותיות

Song of Songs 8:8 ח"י:ח'

אָחוֹת לָנוּ קִטְנָה וְשָׁדִים אֵין לָהּ מִה־נַּעֲשֶׂה לְאַחַתָּנוּ בְּיוֹם שְׂדֵיבְרָהּ:

We have a little sister, And she hath no breasts; What shall
we do for our sister In the day when she shall be spoken for?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה

הצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה, כפי שנלמד מאברהם. אדמו"ר הוקן
משתמש בכך למשל לכלי קטן המכיל אור רב

Bava Metzia 87a:2-3 א"ב:ג'-ג'

כְּתִיב: "וְאָקְחָה פֶּת לָחֶם", וְכְתִיב: "וְאֵל הַבֶּקֶר רֵץ אֲבָרְהָם", אָמַר רַבִּי
אֱלֵעָזָר: מִכָּאן שְׁצַדִּיקִים אֹמְרִים מְעַט וְעוֹשִׂים הַרְבֵּה, רְשָׁעִים אֹמְרִים
הַרְבֵּה, וְאֶפְיָלוּ מְעַט אֵינֶם עוֹשִׂים. מְנַלן, מִעֲפָרוֹן. מִעֲיֻקְרָא כְּתִיב: "אֶרֶץ
אֲרָבָע מְאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף", וּלְבִסּוֹף כְּתִיב: "וַיִּשְׁמַע אֲבָרְהָם אֵל עֲפָרוֹן
וַיִּשְׁקַל אֲבָרְהָם לְעֶפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאָזְנוֹ בְּנֵי חֵת אֲרָבָע מְאוֹת
שָׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לְסוֹחֵר", דָּלָא שָׁקֶל מִיַּיְחָא אֱלָא קִנְטָרִי, דְּאִיכָא דּוּכְתָא
דְּקָרִי לְקַה לְתִיקְלָא "קִנְטָרִיא".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

105 | למילים האלה Psalms 18:12 הערת קה"ת מפנה ל

Psalms 18:12 ח"י:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סִתְרוֹ הַשְׁכַּת־מִים עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round
about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 | למילים האלה Menachot 70b הערת קה"ת מפנה ל

Menachot 70b ע' במנחות

107 | "ונהר יוצא מעדן": חכמה ובינה הן מקורות גן עדן

Genesis 2:10 ח"י:י'

וְנָהָר יֹצֵא מִעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לָאֲרָבָעָה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from
thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 | הכתיבה שעל הלוחות נחקקה בתוך האבן עצמה, דוגמה לאותיות המאוחדות עם החומר שלהן

Exodus 32:16 ח"י:ט"ז

וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים הָמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹקִים הוּא חֲרוּת עַל־
הַלָּחַת:

And the tables were the work of G-d, and the writing was the writing of G-d, graven upon the tables.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 8

109

ברוך כבוד ה'

תגובות האופנים: "ברוך כבוד הוי' ממקומו", המוסכרת כהמשכת האור אל המלכות.

יחזקאל ג':י"ב Ezekiel 3:12

ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ה' ממקומו:

Then a spirit lifted me up, and I heard behind me the voice of a great rushing: 'Blessed be the glory of the L-RD from His place';

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

110

"מלכותך מלכות כל עולמים": המלכות היא מקור העולמות, שאינם אלא אותיות אלויות.

תהילים קמ"ה:י"ג Psalms 145:13

מלכותך מלכות כל-עלמים וממשלתך בכל-דור ודור:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111

קריאת השרפים: "קדוש, קדוש, קדוש... מלא כל הארץ כבודו". אדמו"ר הזקן מסביר שהיא מבטאת את השגתם באור אין סוף הנעלה.

ישעיהו ו':ג Isaiah 6:3

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וַאֲמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ הִי צְבָאוֹת מְלֵא כְלֵי־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 9

112

שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו

המדרש מסביר מדוע ה' נקרא "המקום": הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו. אדמו"ר הזקן קושר זאת לביטוי "ברוך... ממקומו".

בראשית רבה ס"ח:ט"ז Bereshit Rabbah 68:9

ויפגע במקום - ר' הונא בשם ר' אמי אמר: מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום? שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות לג): הנה מקום אתי, הוי', הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. אמר רבי יצחק: כתיב (דברים לג): מעונה אלקי קדם, אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו, מן מה דכתיב (תהלים צ): ה' מעון אתה, הוי'. הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו, ואין עולמו מעונו. אמר רבי אבא בר יודן: לגבור, שהוא רוכב על ...

"He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place, which he placed beneath his head, and lay down in that place" (Genesis 28:11). "He encountered [vayifga] the place" - Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why do they change the name of the Holy One blessed be He and call Him the Omnipresent [hamakom]? It is because He is the

place [mekomo] of the world, and His world is not His place. From what ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסוק 10

113

מקבלים דין מן דין

התרגום מתרגם את קריאת השרפים זה לזה כ"מקבלים זה מזה". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי לתיאור השרפים כמקבלים.

תרגום יונתן על ישעיהו ו':ג Targum Jonathan on Isaiah 6:3

וּמִקְבְּלִין דִּין מִן דִּין וְאִמְרִין קְדִישׁ בְּשִׁמִּי מְרוֹמָא עֲלָאָה בֵּית שְׁכִנְתִּיהָ קְדִישׁ עַל אֲרַעָא עוֹבֵד גְּבוּרְתִּיהָ קְדִישׁ לְעֵלְמָא וְלְעֵלְמִי עֲלִמְיָא יְיָ צְבָאוֹת מְלִיָּא כָּל אֲרַעָא זִין יְקָרִיָּה:

And one cried unto another, and they were saying, Holy in the highest and exalted heavens is the house of His Shekinah, holy upon the earth is the work of His might, holy for ever, world without end, is the L-rd of hosts, the whole earth is full of the brightness of His glory.

Mikraot Gedolot (Public Domain) • London "Chaldee Paraphrase," 1871 (Public Domain)

114

"אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומו": "ישמשוניה" מתפרש על המלאכים המשפיעים, ו"קדמוהי יקומו" על השרפים המקבלים.

דניאל ז':י"ד Daniel 7:10

נָהַר דִּי־נֹר נִגַּד וְנִפְקַ מִן־קְדְמוֹהִי אֶלְף אֶלְפִין יִשְׁמְשׁוּנִיהָ וְרַבּוּ רַבְבָּן קְדְמוֹהִי יְקוּמוּ דִּינָא יִתְבּ וְסִפְרִין פְּתִיחוּ:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115

ואתא מרכבות קדש

"ואתא מרכבות קדש": הפסוק מן המאמר בלקוטי תורה המובא כאן.

דברים ל"ג:כ"ג Deuteronomy 33:23

וַיֹּאמֶר ה' מִסִּינִי בָא וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פָּאָרָן וְאֶתָּה מִרְבֶּבֶת קֹדֶשׁ מִיְמִינוֹ אֵשׁ דֵּת לְמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116

יוצר אור ובורא חושך

"יוצר אור ובורא חושך", הנאמר בברכת השחר; הוא מוסבר כאן כיצירה. שהיא אור ובריאה שהיא חושך.

ישעיהו מ"ה:ז Isaiah 45:7

יוֹצֵר אֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע אֲנִי ה' עֹשֶׂה כָּל־אֵלֶּה:

I form the light, and create darkness; I make peace, and create evil; I am the L-RD, that doeth all these things.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וזהו שנק' כן הקב"ה

הצמח צדק דן בטעם שה' נקרא "הקדוש ברוך הוא", צירוף שתי הבחינות

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פנחס ע' א"ר.

הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו

הקטע מופיע Bereshit Rabbah 68:10 המילים כאן מצטטות את למטה.

בראשית רבה ס"ח:י"ב Bereshit Rabbah 68:10

ויפגע במקום - בקש לעבור, נעשה העולם כולו כמין כותל לפניו. כי בא השמש רבנן אמרי: כיבא השמש, מלמד, שהשקיע הקב"ה גלגל חמה שלא בעונתה, בשביל לדבר עם יעקב אבינו בצינעה. משל לאוהבו של מלך, שבא אצלו לפרקים. אמר המלך: כיבו את הנרות, כיבו הפנסין, שאני מבקש לדבר עם אוהבי בצינעה. כך, השקיע הקדוש ברוך הוא גלגל חמה שלא בעונתה, בשביל לדבר עם יעקב אבינו בצינעה. ר' פנחס בשם רבי חנין דציפורן אמר: שמע קולן של מלאכי השרת אומרים: בא השמש! בא השמש! אתא שימשא! אתא שימשא! בשעה שאמר יוסף ...

"He encountered the place" - he sought to pass, but the entire world became a barrier of sorts before him. "Because the sun had set" - the Rabbis say: "Because the sun had set" - it teaches that the Holy One blessed be He caused the orb of the sun to set not at its proper time, in order to speak with Jacob privately. This is analogous to a king's friend who would come to him on occasion. The king said: 'Extinguish the lamps, extinguish the lanterns, as I wish ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר פס"ח, י.

בד"ה ואתא מרכבות קדש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לעיל ברכה צד, ב.

126 | יישת חושך סתרו: בחינת "קדוש", הנעלית מכל השגה

תהילים י"ח:י"ב Psalms 18:12

יִשְׁתְּ־חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סִבִּיבוֹתָיו סָכְתוּ חֲשָׁכֹת־מַיִם עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 פסקה

שרפים עומדים ממעל לו

"שרפים עומדים ממעל לו": עמידתם במדרגה נעלית יותר פירושה שתפיסת הקדושה אינה חדשה עבורם.

ישעיהו ו':ב' Isaiah 6:2

שָׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאַחַד בְּשָׂתַיִם יִכְסֶה פָּנָיו וּבְשָׂתַיִם יִכְסֶה רַגְלָיו וּבְשָׂתַיִם יַעֲוֶה:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his

11 פסקה

117 ובורא חושך

"ובורא חושך" מוסבר כאן כמתייחס לשרפים שבעולם הבריאה

ישעיהו מ"ה:ז Isaiah 45:7

יוֹצֵר אֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע אֲנִי ה' עֹשֶׂה כָּל־אֵלֶּה:

I form the light, and create darkness; I make peace, and create evil; I am the L-RD, that doeth all these things.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 פסקה

118 ברוך כבוד ה'

הקטע מופיע למטה Ezekiel 3:12 המילים כאן מצטטות את

יחזקאל ג':י"ב Ezekiel 3:12

וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וְאֲשַׁמַּע אַחֲרַי קוֹל רֶעֶשׂ גָּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹד־ה' מִמָּקוֹמוֹ:

Then a spirit lifted me up, and I heard behind me the voice of a great rushing: 'Blessed be the glory of the L-RD from His place';

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל ג, יב.

119 בד"ה אם בהרת

המאמר פותח במחלוקת של המתיבתא דרקייעא על בהרת מסופקת, שבה אמר הקב"ה "טהור", ושואל על הנפלאות שהחכמים יכלו לעשות. שם נדונים בהרחבה "קדוש" ו"ברוך"

הערת קה"ת

לעיל פי' תוריע כב, ג.

120 אם בהרת

הפסוק מתוך המאמר בעניין הבהרת, המובא כאן

ויקרא י"ג:ב' Leviticus 13:2

אִדם כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־בְּשָׁרוֹ שָׂאת אוֹ־סִפְפָּת אוֹ בְּהֶרֶת וְהָיָה בְּעוֹר־בְּשָׁרוֹ לְנֹגַע צָרַעַת וְהוּכָא אֶל־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים:

When a man shall have in the skin of his flesh a rising, or a scab, or a bright spot, and it become in the skin of his flesh the plague of leprosy, then he shall be brought unto Aaron the priest, or unto one of his sons the priests.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

121 ובד"ה לכבתי

הפסקה עוסקת בכמיהת הנשמה לצאת מנרתיקה ומבחינה בין רצון לבין חשק פנימי. היא מובאת כאן כמקור לדיון נוסף ב"קדוש" וב"ברוך"

הערת קה"ת

לקמן כח, ד.

122 לכבתי אחותי

"לכבתי אחותי": הפסוק מתוך המאמר המובא כאן

שיר השירים ד':ט' Song of Songs 4:9

לִכְבַּתִּי אַחֲתִי כָלָה לִכְבַּתִּי בָּאֶחָת מְעִינֶיהָ בָּאֶחָד עֵנָק מְצוּרֶיהָ:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace.

feet, and with twain he did fly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 בד"ה והיה מדי חדש

הקטע מסביר שתפיסת ה' כ"קדוש ומובדל" דומה לבן כפר הנפגע מחידושו של המלך, וזו בחינת ימות החול; בשבת האדם דומה לבן כרך שאינו מופתע, אלא מתענג על הדר המלך.

הערת קה"ת

לעיל פי' ברכה צו, ב.

129 והיה מדי חדש

"והיה מדי חדש בחדשו": הפסוק שבמאמר המצוטט

ישעיהו ס"ו:כ"ג Isaiah 66:23

וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדִּי שָׁבַת בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֵר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 כבן כרך שראה את המלך או כבן כפר

יחזקאל נמשל לבן כפר שראה את המלך, וישעיהו לבן כרך. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על האופנים והשרפים.

חגיגה י"ג ב:ח"ג Chagigah 13b:5

אָמַר רַבָּא: כָּל שְׂרָאָה יִחְזַקְאֵל, רַאָה יִשְׁעִיָה. לָמָּה יִחְזַקְאֵל דּוּמָה — לְבָן כֶּפֶר שְׂרָאָה אֶת הַמֶּלֶךְ, וְלָמָּה יִשְׁעִיָה דּוּמָה — לְבָן כֶּרֶךְ שְׂרָאָה אֶת הַמֶּלֶךְ. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: מַאי דְּכַתִּיב: "אֲשִׁירָה לְה' כִּי גָאָה גָאָה" — שִׁירָה לְמִי שֶׁמִּתְגַּאָה עַל הַגָּאִים. דְּאָמַר מֶר: מֶלֶךְ שְׂפָחוּת — אֲרִי, מֶלֶךְ שְׂפָכָהּמוֹת — שׁוֹר, מֶלֶךְ שְׂבָעוּפוֹת — נֶשֶׁר, וְאָדָם מִתְגַּאָה עֲלֵיהֶן, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְגַּאָה עַל כּוֹלָן וְעַל כָּל הָעוֹלָם כּוּלָּו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

131 בד"ה וידעת היום

הקטע מסביר את "כל לבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך" כהכללת היראה והאהבה זו בזו, ואת "ישת חשך סתרו" כמקור לכך

הערת קה"ת

לעיל פי' ואתחנן ח, ב.

132 וידעת היום

"וידעת היום": הפסוק שבמאמר המצוטט

דברים ד':ל"ט Deuteronomy 4:39

וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל־לִבְּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשֵׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 פסקה

133 כמ"ש בסי של בינוני

פרק יח בתנאי מסביר את האהבה המסותרת שהתקבלה בירושה מהאבות, שבזכותה אפילו יהודי פשוט מוכן למסור את חייו ולא להיפרד מייחודו של

ה'.

הערת קה"ת

פרק יח.

134 בד"ה ביום השמיני שלח

הקטע מסביר שירידת הנשמה היא לצורך עלייה, ושהתענוג שלמעלה מתגלה באמצעות תשובה, שקדמה לעולם. הוא מייחס את שורש אהבת הנשמה לדרגה הנעלית הזאת.

הערת קה"ת

לעיל שמע"צ פו, ג ואילך.

135 כי לא מחשבותי מחשבותיכם

"כי לא מחשבותי מחשבותיכם": הדרגה הנעלית שממנה נמשכת האהבה המסותרת.

ישעיהו נ"ה:ח"ה Isaiah 55:8

כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נֶאֱמָר ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, ח.

136 ישת חושך סתרו

"ישת חושך סתרו": שוב, המהות הנסתרת היא שורש האהבה

תהילים י"ח:י"ב Psalms 18:12

יִשְׁתַּחֲשֶׁה סִתְרוֹ סִבִּיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֹשְׁכֵת־מַיִם עֲבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יח, יב.

137 בד"ה אם בחקותי

המאמר מסביר את "חוקות" כלשון חקיקה, ומבחין בין הלוחות, שאותיותיהם נחצבו מן האבן עצמה, לבין דיו שעל קלף. הוא מייחס את שורש הנשמה ל"אותיות החקוקות"

הערת קה"ת

לעיל בחקותי מה, א.

138 בעבר הנהר ישבו אבותיכם

"בעבר הנהר ישבו אבותיכם": נדרש כמקור הנשמה שלמעלה מהשתלשלות העולמות.

יהושע כ"ד:ב' Joshua 24:2

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַנָּהָר יֹשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מִעוֹלָם תֵּרַח אָבִי אֲבִרָהָם וְאָבִי נְחוֹר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

And Joshua said unto all the people: 'Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

139 נשמה שנתת בי טהורה היא

ברכת הבוקר על הנשמה, המובאת בתלמוד. אדמו"ר הזקן קורא את

”טהורה” על פי ”טהירו עילאה” שבוהר

ברכות סי' ב:ד' Berakhot 60b:4

כי מתער אומר: ”אלקי, נשמה שנתת בי טהורה. אתה יצרתה בי, אתה נפתתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתים.”

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who restorest souls unto dead ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

140 בלילה בשינה אחד מששים

שינה היא אחד מששים ממיתה, ולכן האדם מתחדש בבוקר

ברכות נ"ז ב:י"ג Berakhot 57b:13

חמשה וששה ועשרה סימן: חמשה אחד מששים, אלו הן: אש, דבש, ושבת, ושינה, וחלום. אש — אחד מששים לגיהנם. דבש — אחד מששים למן. שבת — אחד מששים לעולם הבא. שינה — אחד מששים למיתה. חלום — אחד מששים לנבואה.

(Five and six and ten — mnemonic.) Five things are a sixtieth part of something else : fire, honey, the Sabbath, sleep and a dream. Fire is a sixtieth part of Gehinnom; honey a sixtieth of manna ; the Sabbath a sixtieth of the world to come ; sleep a sixtieth of death ; a dream the sixtieth of prophecy.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות נז, ב.

141 ואחר הרעש אש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

מ"א (יט יב). [כ].

142 ואחר הרעש אש

מראה אליהו: אחרי הרעש באה אש, ואחרי האש קול דממה דקה. אדמו"ר הוקן מקביל זאת לשלבי התפילה

מלכים א י"ט:י"ב I Kings 19:12

ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה:

and after the earthquake a fire; but the L-RD was not in the fire; and after the fire a still small voice.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 נר ה' נשמת אדם

”נר הוי' נשמת אדם”: הנשמה עולה כלהבה אל מקורה

משלי כ"ז:כ"ו Proverbs 20:27

נר ה' נשמת אדם חפש כל־חַדְרֵי־כֶסֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כ, כו.

144 אליך ה' נפשי אשא

”אליך הוי' נפשי אשא”: עליית הנשמה מתוך אהבה

תהילים כ"ה:א' Psalms 25:1

לְדוֹד אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֲשֹׂא:

[A Psalm] of David. Unto Thee, O L-RD, do I lift up my soul.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כה, א.

145 ודברת כם בשבתך בביתך

מתוך קריאת שמע: אמירת דברי תורה, המחברת את דיבור האדם לדיבור האלוהי.

דברים ו':ז' Deuteronomy 6:7

וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא

”תחילה חושך ואחר כך אור”: סדר הבריא, והוא גם סדר העבודה

שבת ע"ז ב:ח' Shabbat 77b:8

... אָמַר לָקָה. אָמַר לָקָה: מַאי טַעְמָא עֵינֵי מִסְגֵּן בְּרִישָׁא וְהָדָר אִימְרִי? אָמַר לָקָה כְּבָרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם, דְּבִרִישָׁא חֲשׁוּכָא וְהָדָר נְהוּרָא. מַאי טַעְמָא הָנִי מְכַסְיָן וְהָנִי מְגַלִּיין? הָנִי מְכַסְיָן מִינֵיהּ — מְכַסְיָן, וְהָנִי דְּלֹא מְכַסְיָן מִינֵיהּ — מְגַלִּיין. מַאי טַעְמָא גְּמֵלָא זוּטֵר גְּנוּבְתִיָּה? מְשׁוּם דְּאָכַל כִּיסִּי. מַאי טַעְמָא תוֹרָא אָרִיכָא גְּנוּבְתִיָּה? מְשׁוּם דְּדִייר בְּאַגְמִי, וּבְעֵי לְכַרְכּוּשֵׁי כְּקִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת עז, ב.

147 ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד

הערב קודם לבוקר; אדמו"ר הוקן מפרש זאת כחושך הקודם לגילוי

בראשית א':ה' Genesis 1:5

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד:

And G-d called the light Day, and the darkness He called Night. And there was evening and there was morning, one day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ה.

148 בד"ה תחת אשר לא עבדת

הקטע מושווה את הריחוק מה' ללבנה המתרחקת מן השמש וחזרת אליה, ואומר שמגיעים לאהבה הפנימית באמצעות חשבון נפש. הוא מדגים את הקדמת החושך לאור בעבודת ה'.

הערת קה"ת

לעיל תבוא מב, ג ואילך.

149 בד"ה ענין חנוכה

מאמר חנוכה מסביר מדוע נקבע הנס במנורות: הגלות באותה תקופה הייתה גלות רוחנית של התורה. הוא מובא בהקשר של "כבוקר בבוקר" בהיטיבו את הנרות.

הערת קה"ת

תו"א לב, ב.

150 ועיין בזהר בלק דף ר"ד סע"א

הזוהר בבלק, המובא בעניין המעבר מחושך לאור.

ספר זוהר, בלק ל:שלי"ו-ל"ב:שמ"ה 30:336-32:345 Zohar, Balak

151 ע"פ וישכם לבן בבוקר

הקטע מפרש את לבן שבקדושה כבחינת הלבון העליון, עצמות אור אין סוף, שכמו הצבע הלבן אין בו תוספת גוון. הדבר מקביל לאש הלבנה שבמאמר זה.

הערת קה"ת

תו"א כד, ב.

152 וסד"ה להבין ענין הברכות

הקטע דן בהמשכת אור אין סוף ללימוד התורה באמצעות אתערותא דלתתא ו"חותם" המונע מן הקליפות לינוק מן הקדושה.

הערת קה"ת

תו"א ז, ב.

153 ועי' בזהר ויקרא דכ"ב ב'

הזוהר בויקרא, המובא אף הוא בעניין המעבר הזה.

ספר זוהר, ויקרא נ"ה:שע"ח-נ"ח:שפ"ו 55:378-58:386 Zohar, Vayikra

154 סד"ה וידעת היום

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לעיל ואתחנן ח, ד.

155 ואחר האש קול דממה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מ"א (יט י"ב). [כ].

156 ותמן קאתי מלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ג (רכג, סע"ב). [כ].

157 ותמן קאתי מלכא

הזוהר אומר שבקול דממה דקה "בא המלך". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על תפילת העמידה.

ספר זוהר, פנחס מ"ב:רל"ז-נ"ז:שמ"ה 42:237-57:348 Zohar, Pinchas

158 אל תראוני שאני שחרחורת

הצורה הכפולה "שחרחורת" נדרשת כשחרות כפולה של האהבה המסותרת.

שיר השירים א:ו' Song of Songs

אַל־תִּראוּנִי שְׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת שֶׁשָּׁפַתִּנִּי הַשֶּׁמֶשׁ בְּנִי אָמִי נִחְרֹרֵכִי שְׁמִנִי נִטְרָה אֶת־הַכְּרָמִים כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִטְרָתִי:

Look not upon me, that I am swarthy, That the sun hath tanned me; My mother's sons were incensed against me, They made me keeper of the vineyards; But mine own vineyard have I not kept.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ו.

159 החושך יכסה ארץ

"חושך יכסה ארץ": חושך כביטוי לנמיכות, מנקודת המבט שמלמעלה.

ישעיהו ס"ב:2' Isaiah 60

כִּי־הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יִכְסֶּה־אֶרֶץ וְעֶרְפֹּל לְאֻמִּים וְעֲלִיךְ יִזְרַח ה' וְכִבְדּוֹ עֲלֶיךָ יִרָאֶה:

For, behold, darkness shall cover the earth, And gross darkness the peoples; But upon thee the L-RD will arise, And His glory shall be seen upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

160 והכסיל בחשך הולך

"והכסיל בחושך הולך": החושך הקשור לנפש הבהמית.

קהלת ב':י"ד Ecclesiastes 2

הַחֵכֶם עֵינָיו בְּרָאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וַיֵּדַעְתִּי גַם־אֲנִי שֶׁמֶקְרָה אֶחָד יִקְרָה אֶת־כָּלֶם:

The wise man, his eyes are in his head; But the fool walketh in darkness. And I also perceived that one event happeneth to them all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

161 אתי מלבנון כלה

"אתי מלבנון כלה": שורש הנשמה בלבנון.

שיר השירים ד:ח' Song of Songs

אֲתִי מִלְּבָנוֹן כָּלָה אֲתִי מִלְּבָנוֹן תְּבוּאֵי תְּשׁוּרֵי מִרְאֵשׁ אֲמָנָה מִרְאֵשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן מִמְּעַנּוֹת אֲרִיזוֹת מִהַרְרֵי נְמָרִים:

Come with me from Lebanon, my bride, With me from Lebanon; Look from the top of Amana, From the top of Senir and Hermon, From the lions'dens, From the mountains of the leopards.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ד, ח.

162 ונוזלים מן לבנון

"נוזלים מן לבנון": "נוזלים" נדרש כ"מזל", מקור הנשמה

Song of Songs 4:15 ט"ו:4 שיר השירים

מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון:

Thou art a fountain of gardens, A well of living waters, And flowing streams from Lebanon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ד, טו.

163 שמ"א פ"ג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

בדפוס שקלאוו תק"ס. לפננו הוא שמ"ב דרושי אבי"ע רפ"א, וכצ"ל כאן. [כ].

164 אני אמרתי אלקים אתם

"אני אמרתי אלקים אתם": מובא מעין חיים על הניצוץ האלקי שבנשמה

Psalms 82:6 ו"ב:82 תהילים

אני־אמרתי אלקים אתם ובני עליזון כלכם:

I said: Ye are godlike beings, and all of you sons of the Most High.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 סד"ה בשברי לכם

הקטע משווה תורה שנאפית ונקלטת באדם ללחם המתעכל בגוף, לעומת לימוד שלא נטמע ונשאר נפרד. הוא מובא בקשר לסוף המאמר "בשברי לכם".

הערת קה"ת

לעיל בחקותי מח, ג.

166 שחורה אני כל ימות השבוע ונאווה אני בשבת

המדרש מפרש את הפסוק: "שחורה בימות השבוע ונאווה בשבת". אדמו"ר הזקן מסביר שהאהבה המסותרת מתגלה בשבת.

Shir HaShirim Rabbah 1:6 א':1 שיר השירים רבה

... בשביל שראו ידיה מפתחות, אמרה לה אי שוטף שבעולם ישמעו אנני מה שפיה מדבר, ומה אם אשתו שהיא חביבה עליו ביותר את אומרת מפני שראו ידיה מפתחות שעה אחת רוצה לגרשה, את שכלך מפתחת ושחורה ממעי אמך כל ימיה על אחת כמה וכמה. כך לפי שאמות העולם מונין לישראל ואומרים אמה זו המירו כבודם, שנאמר (תהלים קו, כ): וימירו את כבודם, אומרים להם ישאל, ומה אם אנו לשעה כך נתחייבנו, אתם על אחת כמה ...

"Do not look at me that I am dark, that the sun has tanned me. My mother's sons were incensed at me; they placed me as guard of the vineyards; I did not guard my own vineyard" (Song of Songs 1:6). "Do not look at me that I am dark." Rabbi Simon began: "Do not slander a servant to his master" (Proverbs 30:10). Israel were called servants, as it is stated: "For the children of Israel are servants to Me" (Leviticus 25:55), and the prophets were called servants, as it ...

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

167 בד"ה להבין . . ע"פ כי טובים דודיך

הקטע מבחין בין אהבה המבוססת על כך שה' הוא חיי האדם לבין מסירות הנפש של "בכל נפש", ומוביל לגילוי האהבה המסותרת בשבת.

הערת קה"ת

תו"א פ' שמות נג, א.

168 כי טובים דודיך

פסוקו של מאמר תורה אור המצוטט כאן

Song of Songs 1:2 ב'2:1 שיר השירים

ישקני מנשקות פיהו כי־טובים דדיך מין:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

169 בני אמי נחרו בי

הצורה הכפולה "שחרחרות" נדרשת כשחרורות כפולה של האהבה המסותרת.

Song of Songs 1:6 ו"6:1 שיר השירים

אל־תראוני שאני שחרחרת ששפתני השמש בני אמי נחרו־בי שמני נטרה את־הכרמים פרמי שלי לא נטרתי:

Look not upon me, that I am swarthy, That the sun hath tanned me; My mother's sons were incensed against me, They made me keeper of the vineyards; But mine own vineyard have I not kept.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ו.

170 מלכותו בכל משלה

"מלכותו בכל משלה": גם קליפת נוגה מקבלת חיות ממלכות ה'

Psalms 103:19 ט"ט:103 תהילים

ה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה:

The L-RD hath established His throne in the heavens; And His kingdom ruleth over all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

171 וכבודי לאחר לא אתן

"וכבודי לאחר לא אתן": אהבת הנפש האלקית אינה נמסרת לצד האחר

Isaiah 42:8 ח"8:42 ישעיהו

אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא־אתן ותהלתי לפסילים:

I am the L-RD, that is My name; And My glory will I not give to another, Neither My praise to graven images.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מב, ח.

172 עיין ברע"מ ר"פ תצא דרע"ו א'

רע"א מהימנא בתחילת פרשת כי תצא, המצוטט עם פירוש הרמ"ז

Zohar, Ki Teitzei 1:4-14 ד"ד-14:1 כי תצא א':1

173 גיהנםם כלה והם אינם כלים

דברי חז"ל על חוטאים מסוימים. אדמו"ר הזקן דורש אותם כהוכחה ששורש

סדי"ה כי אתה נרי

הקטע מסביר שתי אהבות: אהבה שמלמעלה, "אור לבן", ואהבה שנולדת מהתבוננות, "אור שחור" הקרוב לפתילה; וכן את "והוי יגיה חשכיי". יש הקבלה הדוקה לאש הלבנה והשחורה כאן.

הערת קה"ת

תו"א מא, א.

בד"ה ושבת בשלום

הקטע מסביר את התענוג העליון המתגלה בהפיכת חושך לאור — אתכפיא ואתהפכא — בהקשר של הפיכת חרן לרינה.

הערת קה"ת

תו"א כא, ג.

וילך חרנה

יעקב הלך לחרן; המאמר המצוטט דורש את "חרן" במשמעות של יובש ואת "רינה" במשמעות של שירה.

Genesis 28:10 כ"ח:י"ז בראשית

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעַר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה:

And Jacob went out from Beer-sheba, and went toward Haran.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

לשון נחר גרוני

"נחר גרוני": השורש "נחר" מסביר הן את חרן והן את "נחרוי".

Psalms 69:4 ט"ט:ד' תהילים

יִגְעַתִּי בְקָרְאִי נַחַר גְּרוֹנִי כְּלוּ עֵינֵי מִיַּחַל לְאַלְקִי:

I am weary of my crying; my throat is dried; Mine eyes fail while I wait for my G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סט, ד.

ונאווה כאחלי קדר

"נאווה כאחלי קדר": יופייה של הנשמה לאחר תשובה.

Song of Songs 1:5 ה'ה:א' שיר השירים

שְׁחֹרָה אֲנִי וְנָאוּהָ בָנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶחָלִי קֶדֶר כִּירְעוֹת שְׁלָמָה:

'I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ה.

סדי"ה כנשר יעיר

הקטע מסביר את "כנשר יעיר קנו" כרחמים גדולים הנמשכים על הנשמה בירידתה לגוף, למעלה מ"פני הנשר" שבמרכבה. הוא מובא בקשר ל"אישון עיני".

הערת קה"ת

לעיל פ' האזינו עה, ג. וראה במ"מ לשם.

הנשמה אידיסופי

Rosh Hashanah 17a:5-6 ה"ו:א-ה"ו:ה ראש השנה

גִּיהֶנָם כָּלָה וְהוּא אֵינֶנּוּ כָּלִיז, שְׁנֵאמַר: "וְצוּרָם לְכָלוֹת שְׂאוֹל מְזֻבֹּל לוֹ". וְכָל כֶּךָ לָמָּה — מִפְּנֵי שֶׁשָּׁשְׁטוּ יְדֵיהֶם בְּזֻבֹּל, שְׁנֵאמַר: "מְזֻבֹּל לוֹ", וְאֵין "זֻבֹּל" אֶלָּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵאמַר: "בְּנֶה בְּנִיתִי בֵּית לָהּ", וְעַלֵּיהֶם אִמְרָה חֲנָה: "הִי יַחַתוּ מְרִיכֵיו". אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אֲבִין: וּפְנִיָּהֶם דּוֹמִין לְשׁוֹלֵי קִדְרָה. וְאָמַר רַבָּא: וְאֵינְהוּ מְשַׁפְּרִי שְׁפִירֵי בְּנֵי מְחוּזָא, וּמִקְרִיין "בְּנֵי גִיהֶנָם".

Why so much? Because they laid their hands on the dwelling place (zevul), as it says 'as his dwelling place' and dwelling place only refers to the Holy Temple as it says "I have surely built You a house to dwell in..." (Melachim I 8:13) Of all these Chana said "Those who strive with the L-rd will be broken..." (Shmuel I 2:10) R' Yitzchak bar Avin said: their faces will be black like the bottom of a pot. Rava said: among them are the most beautiful of the inhabitants of ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

הערת קה"ת

ר"ה יז, א. "ומ"ש הכרת תכרת הנפש מחמת שעיקר עבירות חמורות שהוא חייבי כריתות, זה נאמר על בחי' יעקב שנכרתה משרשה, אבל בחי' ישראל אינה נפרדת ממנו ית' בשום פנים" — לעיל ר"ה סב, ג.

שאע"פ שחטא ישראל הוא

"אף על פי שחטא, ישראל הוא": קדושתו של יהודי נשאת גם לאחר שחטא.

Sanhedrin 44a:2-3 ג'א:ב-ג'א:ב סנהדרין

"חֲטָא יִשְׂרָאֵל". אָמַר רַבִּי אָבָא בַּר זְבִדָּא: אֵף עַל פִּי שְׁחֲטָא, יִשְׂרָאֵל הוּא. אָמַר רַבִּי אָבָא: הֵיִינוּ דְאִמְרֵי אִינְשֵׁי: אָסָא דְקָאֵי בִּינֵי חֲלָפִי, אָסָא שְׁמִיָּה, וְאָסָא קְרוּ לָקָה. "וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם גַּם לָקְחוּ מִן הַחֶרֶם גַּם גָּבְבוּ גַם כָּחֲשׁוּ גַם שָׁמוּ בְּכֻלֵּיהֶם". אָמַר רַבִּי אֵילֵעָא מִשּׁוֹם רַבִּי יְהוּדָה בַּר מִסְפָּרְתָא: מְלַמֵּד שְׁעֵבֶר עָכֹן עַל חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, שְׁנֵאמַר חֲמִשָּׁה "גַּם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין מד, א.

שו"ה ברוחו — ההפך

ההערה מפנה להגאות של הרבי הרש"ב על שורה זו, שנדפסו בתחילת ההוספות.

הערת קה"ת

ראה בהערות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע שנדפסו לעיל (בתחלת ההוספות).

והוי יגיה חשכי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

שמ"ב כב, כט.

והוי יגיה חשכי

"והוי יגיה חשכיי": הפיכת החושך לאור

II Samuel 22:29 כ"ב:כ"ט שמואל ב

כִּי־אֶתָּה נִירִי Havayah־ Havayah יְגִיָּה חֲשָׁכִי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

סדי"ה ויקח קרח

הקטע מסביר שגילוי של דרגה נעלית ביותר יכול להימשך רק באמצעות "שערות", ערוצים מצומצמים, שאחרת אי אפשר להכילו. הדבר תומך בכך שהצמצום הוא סיבת הגילוי

הערת קה"ת

לעיל קרח נד, ב.

ויקח קרח

הפסוק שבמאמר לקוטי תורה המצוטט כאן

במדבר ט"ז:א' Numbers 16:1

וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִזְחָר בֶּן־קֹהָת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאוֹן בֶּן־פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן:

Now Korah, the son of Izhar, the son of Kohath, the son of Levi, with Dathan and Abiram, the sons of Eliab, and On, the son of Peleth, sons of Reuben, took men;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הוד והדר לבשת

"הוד והדר לבשת": ישראל עושים לה' לבושים של יופי

תהילים ק"ד:א' Psalms 104:1

בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֱתֵי־ה' הִי אֱלֹקִי גְדֹלֶת מְאֹד הוֹד וְהָדָר לְבָשֶׁת:

Bless the L-RD, O my soul. O L-RD my G-d, Thou art very great; Thou art clothed with glory and majesty.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ושער רישיה כעמר נקא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

דניאל (ז, ט). [כ].

ושער רישיה כעמר נקא

"ושער רישיה כעמר נקא": האש הלבנה של התורה מקבילה לדרגה זו

דניאל ז:ט' Daniel 7:9

חָזַה הָיוּת עַד דֵּי כְרִסְוֹן רַמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ חֹר וְשָׁעַר רִאשָׁה כְּעֶמֶר נִקָּא כְּרִסְיָה שְׁבָבִין דִּי־נֹר גְּלָגְלוּהִי נֹר דְּלִק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ועשו להם ציצית

הפסוק שבמאמר המצוטט על התורה כאש שחורה על גבי אש לבנה

במדבר ט"ו:ל"ח Numbers 15:38

דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֶרְתָּם וְנָתַנוּ עַל־צִיצִית הַכֶּנֶף פֶּתִיל תְּכֵלֶת:

'Speak unto the children of Israel, and bid them that they make them throughout their generations fringes in the corners of their garments, and that they put with the fringe of each corner a thread of blue.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

יצרנהו כאישון עינו

"יצרנהו כאישון עינו": השחור שבעין, שבו מתגלה הראייה

דברים י"ב:10 Deuteronomy 32:10

יִמְצָאֵהוּ בְּאַרְץ מִדְבָּר וּבְתַהוֹ יֵלֵל יִשְׁמֹן יִסְכַּכְנָהוּ יְבוֹנְנָהוּ יִצְרְנָהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ:

He found him in a desert land, and in the waste, a howling wilderness; He compassed him about, He cared for him, He kept him as the apple of His eye.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

עין בעין יראו

"עין בעין יראו": הגילוי העתידי

ישעיהו נ"ב:ח' Isaiah 52:8

קוֹל צִפְיָךְ נִשְׁאֹו קוֹל יִחְדּוּ יִרְנְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יֵרְאוּ כְּשׁוֹב הִי צִיּוֹן:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 15

אימתי גדול כוי כשהוא בעיר אלקינו

הזוהר דורש את "גדול הוי"... בעיר אלקינו" ללמד שה' נקרא גדול כאשר הוא מתגלה בעירו. אדמו"ר הזקן משתמש בכך להסביר שהצמצום מאפשר גילוי.

זח"ג ה, א' Zohar III, 5a

הערת קה"ת

ראה זח"ג ה, א. ע"ל פ' ראה (כט, ב). וש"נ. [כ].

בעיר אלקינו

"גדול הוי" ומהולל מאד בעיר אלקינו": הפסוק שעליו מבוסס דבר הזוהר

תהילים מ"ח:ב' Psalms 48:2

גָּדוֹל הִי וּמִהָלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ הֶרֶקְדָּשׁוֹ:

Great is the L-RD, and highly to be praised, In the city of our G-d, His holy mountain,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וידבר אלקים כוי אני הוי

הפסוק שבמאמר תורה אור המצוטט כאן

שמות ו':ב' Exodus 6:2

וַיִּדְבֹּר אֱלֹקִים אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי הִי

And G-d spoke unto Moses, and said unto him: 'I am the L-RD;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בד"ה וידבר . . וארא

הקטע מסביר שגדולת ה' אינה נתפסת, ולכן "גדולה" מתייחסת רק להארת מלכותו המתפשטת בעולמות, בדומה לאור השמש. זהו פירוש "אימתי גדול? בעיר אלקינו"

הערת קה"ת

תו"א נו, ב.

פסקה 16

כאהלי קדר

"כאהלי קדר כיריעות שלמה": המשך פסוק הפתיחה

Song of Songs 1:5ה' שיר השירים א:

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה:

'I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כאהלי קדר — כיריעות שלמה

הצמח צדק מוסיף שיריעות שלמה לבנות, כלומר לובן פנימי המנוגד לשחור החיצוני.

הערת קה"ת

"שהם לבנים" — אוה"ת שה"ש ע"י קב.

ויוצר את האדם

המילה "ויוצר" נכתבת בשני יודיים; אדמו"ר חזקן קושר אותן לאש הלבנה ולאש השחורה.

Genesis 2:7ז' בראשית ב:

ויוצר ה' אלקים את־הָאָדָם עֹפָר מִדִּבְרָאָדָמָה וַיִּפַּח בָּאָפוּי נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ז.

סדי"ה בשברי לבם

הקטע מסביר תורה הנקלטת באדם כמו לחם שהתעכל. אדמו"ר חזקן מצטט את סוף המאמר הזה בעניין שתי היו"דים של "ויוצרי"

הערת קה"ת

לעיל בחקותי מח, ג.

נוטה שמים כיריעה

"נוטה שמים כיריעה": השמים ככסוי רציף אחד

Psalms 104:2ב'ד: תהילים ק"ד:

עֹטֶה־אֹר כְּשִׁלְמָה נוֹטָה שָׁמַיִם כִּירִיעָה:

Who coverest Thyself with light as with a garment, who stretchest out the heavens like a curtain;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, ב.

חצי היריעה העודפת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

שמות (כו, יב). [כ].

חצי היריעה העודפת תסרח על אחורי המשכן

חצי היריעה העודפת במשכן השתלשל על אחוריו, להמחשת יריעה היוצרת

יחד גג וקיר.

שמות כ"ו:Exodus 26:12ב

וְסָרַח הָעֵדָף בִּירֵיעַת הָאֹהֶל חֲצִי הַיְרִיעָה הָעֹדֶפֶת תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן:

And as for the overhanging part that remaineth of the curtains of the tent, the half curtain that remaineth over shall hang over the back of the tabernacle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 17

מלך שהשלוש שלו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

שהש"ר ג, כ.

כחשיכה כאורה

"כחשיכה כאורה" לפני ה': בבחינת סובב הכול שווה

Psalms 139:12ב"ט: תהילים קל"ט:

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁךְ מִמֶּךָ וְלִיְלָלָה כִּי־וַיֵּר בְּחֹשֶׁכְךָ כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כולא קמיה כלא

"כולא קמיה כלא ממש"

ספר זוהר, הקדמה כ"קפ"ח-20:188-22:199Zohar, Introduction
כ"ב:קצ"ט

The genuine type is that which makes a man fear his Master because He is the mighty ruler, the rock and foundation of all worlds, before whom all existing things are as nought, as it has been said: "and all the inhabitants of the earth are as nought" (Dan. 4, 32), and place his goal in that spot which is called yir'ah (fear).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 18

ישא ה' פניו אליך

"ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום": נדרש כהמשכת האור הסובב לכל נשמה.

במדבר ו':Numbers 6:26ו'

יֵשָׁא Havaayah פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כו.

אם יהיה נדחך בקצה השמים

"אם יהיה נדחך בקצה השמים": גם את הרחוק ביותר אפשר להגיע

דברים ל"ד:Deuteronomy 30:4ו'

אִם־יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקֶצֶה הַשָּׁמַיִם מִשֶּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשֶּׁם יִקְחֶךָ:

If any of thine that are dispersed be in the uttermost parts of heaven, from thence will the L-RD thy G-d gather thee, and from thence will He fetch thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 19

208 שלום בפמליא של מטה

רב ספרא התפלל לשלום "בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה". אדמו"ר
הזקן מיישם את "של מטה" על עליית הנפש.

ברכות ט"ז ב:י"ח Berakhot 16b:18

רבי אֶלְעָזָר בְּתֵר דְּמִסְיִים צְלוֹתִיהָ אָמַר הָכִי: "יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁתִּשְׁכַּח בְּפוּרְיָנוּ אֶהְיָה וְאֶחָה וְשְׁלוֹם וְרִיעוּת. וְתִרְכַּח גְּבוּלָנוּ בְּתַלְמִידִים וְתַצְלִיחַ סוּפְנוּ אַחֲרִית וְתַקְנוּהָ. וְתִשֵּׁם חֻלְקָנוּ בְּגוֹן עֲדוּ, וְתַקְנֵנוּ בְּחֵבֶר טוֹב וְיִצֵּר טוֹב בְּעוֹלָמָהּ. וְנִשְׁפָּכִים וְנִמְצָא יְחוּל לְכַבְּנוּ לְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ, וְתִבָּא לְפָנֶיךָ קוֹרֵת נַפְשֵׁנוּ לְטוֹכָהּ".

R. Eleazar used to add at the conclusion of his prayer : May it be Thy will, O L-rd our G-d, to cause love and brotherhood, peace and comradeship, to abide in our lot, to enlarge our border with disciples, to prosper our goal with a [happy] end and with hope, to set our portion in the Garden of Eden, and fortify us with good companionship and the good impulse in Thy universe, so that we rise up and find the long-ing of our heart to fear Thy name ; ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

209 אליך ה' נפשי אשא

"אליך ה' נפשי אשא": העלייה מלמטה

Psalms 25:1 א'א:תהילים

לְהוֹדוֹת אֱלֹהֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֲשֹׂא:

[A Psalm] of David. Unto Thee, O L-RD, do I lift up my soul.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כה, א.

210 אהרן שושבינא דמטרוניתא

רעיא מהימנא מכנה את אהרן שושבינא דמטרוניתא, המקרב את ישראל
להי.

Zohar III, 20a זח"ג כ, אא

הערת קה"ת

רע"מ זח"ג כ, א. קעז, ב. קפ, ב.

211 אהרן אותיות נראה

הזוהר מציין שאותיות אהרן הן אותיות "נראה"

Zohar III, 103a זח"ג קג, אא

הערת קה"ת

זח"ג קג, א. ע' ח' במדבר לעיל (ל, א). [כ].

212 שיראח כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו

על האדם לראות את עצמו כאילו קדוש ברוך הוא שוכן בתוכו

Taanit 11b:1-2 י"א ב:א-ב:ב

כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו, שנאמר: "בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבּוֹא בְּעִירִי! לֹא קִשְׂיָא: הָא — דְּמַצִּי לְצַעוּרֵי נַפְשִׁי, הָא — דְּלֹא מַצִּי לְצַעוּרֵי

נפשיה. ריש לקיש אמר: נקרא חסיד, שנאמר: "גָּמַל נִפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד וְעֵכֶר שָׂאָרוֹ וגו'". אמר רב ששת: הָאִי בְּרַבִּי רַב דִּי תִיב בְּתַעֲנִיתָא — לִיכּוּל כְּלָבָא לְשִׁירוּתִיהָ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

213 בהעלותך את הנרות

"בהעלותך את הנרות": עבודת אהרן, כמו שלהבת העולה מאליה

במדבר ח':ב' Numbers 8:2

דָּבַר אֱלֹהֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ח, ב.

214 משה שושבינא דמלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה לעיל אהרן שושדמ"ט.

פסקה 20

215 קרוב הוי לכל קוראיו

"ה' קרוב לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת": הכפלת הביטוי נדרשת
כשני כיוונים של אמת.

Psalms 145:18 תהילים קמ"ה:י"ח

קְרוֹב ה' לְכָל־קֹרְאָיו לְכָל־אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ בֶאֱמֶת:

The L-RD is nigh unto all them that call upon Him, To all that call upon Him in truth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יח.

216 המולך מהודו ועד כוש

אחשוורוש מלך מהודו ועד כוש על 127 מדינות; הדבר נדרש כהיקף מלכות
הי.

Esther 1:1 אסתר א'א:א

וַיְהִי בִימֵי אַחֲשֵׁרוּשׁ הוּא אַחֲשֵׁרוּשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהִדּוּ וְעַד־כוּשׁ שִׁבְעַת וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה:

NOW IT came to pass in the days of Ahasuerus—this is Ahasuerus who reigned, from India to Ethiopia, over a hundred and seven and twenty provinces—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

אסתר א, א. ראה אוה"ת שה"ש ע' צח.

217 כסה שמים הודו

"כסה שמים הודו": הודו מלשון הוד

Habakkuk 3:3 חבקוק ג':ג

אֱלֹהִים מְתִימָן יָבוֹא וְקָדוֹשׁ מִהַר־פָּאָרָן סָלָה כֶּסֶה שָׁמַיִם הָדוּד וְתַהֲלֵתּוּ מִלְּאָה הָאָרֶץ:

G-d cometh from Teman, And the Holy One from mount Paran. Selah His glory covereth the heavens, And the earth is full of His praise.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

חבוקק ג, ג.

218 הודו על ארץ ושמים

"הודו על ארץ ושמים".

Psalms 148:13: תהילים קמ"ח:י"ג

יְהַלְלוּ אֶת־יְשׁוּעָה ה' כִּי־נִשְׁאָב שְׁמוֹ לְכֹדוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יג.

219 הוד והדר לפניו

"הוד והדר לפניו".

Psalms 96:6: תהילים צ"ו:ו

הוֹדִיָּה וְהָדָר לְפָנָיו עוֹ וְתִפְאָרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ:

Honour and majesty are before Him; Strength and beauty are in His sanctuary.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

I Chronicles 16:27: דברי הימים א ט"ז:כ"ז

הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עוֹ וְחֵדָּה בְּמִקְדָּמוֹ:

Honour and majesty are before Him; Strength and gladness are in His place.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צו, ו. דה"א טז, כז.

220 ע"פ יהודה אתה

המאמר על "יהודה אתה" מסביר שהודאה היא התגובה לדבר שלמעלה מן ההבנה.

הערת קה"ת

תו"א ר"פ ויגש.

221 יהודה אתה

"יהודה אתה יודוך אחיך": הפסוק שבמאמר תורה אור על הודאה.

Genesis 49:8: בראשית מ"ט:ח

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אֶחָיִךְ יָדוּךָ בְּעֶרְףְּ אֶחָיִךְ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ בְּנֵי אֲבִיךָ:

Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on the neck of thine enemies; Thy father's sons shall bow down before thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

222 החשך יכסה ארץ

"חשך יכסה ארץ": החושך התחתון

Isaiah 60:2: ישעיהו ס"ב:ב

כִּי־הִנֵּה חֹשֶׁךְ יִכְסֶּה־אֶרֶץ וְעֲרַפֶּל לְאֻמִּים וְעֲלִיךְ יָרֵחַ ה' וְכְבוֹדוֹ עֲלֶיךָ יִרְאֶה:

For, behold, darkness shall cover the earth, And gross darkness the peoples; But upon thee the L-RD will arise, And His

glory shall be seen upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

223 אלביש שמים קדרות

"אלביש שמים קדרות": שחור בסוף השתלשלות העולמות

Isaiah 50:3: ישעיהו נ"ג:ג

אֶלְבִּישׁ שָׁמַיִם קְדָרוֹת וְשָׁךְ אֲשִׁים כְּסוּתָם:

I clothe the heavens with blackness, And I make sackcloth their covering.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נ, ג.

224 סדי"ה יונת

הערת קה"ת מציעה, בזהירות, שייתכן שזו הכוונה למאמר. הקטע מסביר את ירידת הנשמה לצורך עלייה, ואת הצורך בתשובה של נשמה הכבולה בקליפות הטמאות; לכך רומז "יונתי בחגוי הסלע"

הערת קה"ת

אולי הכוונה לקמן יז, ג.

225 יונתי בחגוי

"יונתי בחגוי הסלע": הפסוק שבמאמר המצוטט

Song of Songs 2:14: שיר השירים ב':יד

יוֹנָתִי בַּחֲגוֹי הַסֵּלַע בְּסִתְרֵי הַמַּדְרֵגָה הָרְאִינִי אֶת־מִרְאִיךָ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עֲרֹב וּמִרְאִיךָ נָאוֹה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; For sweet is thy voice, and thy countenance is comely.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

226 ובלק"פ ת' בהעלותך

ההערה מבחירה שהכוונה כאן ללקוטי תורה של האר"י, שבו כוש מתפרשת כשכ"ה דינים.

הערת קה"ת

להארז"ל ע"פ אשה כושית.

227 ופי שופטים

וכן לקוטי תורה של האר"י על שופטים, בעניין כוש והדינים

הערת קה"ת

להארז"ל.

228 בחי' שכ"ה דינין

הצמח צדק דן בשכ"ה הדינים בפירושו לזוהר

הערת קה"ת

ראה ביאורו"ז להצ"צ כרך ב ע' תתקצד.

229 מלכותך מלכות כל עולמים

מלכות ה' משתרעת על כל העולמות

Psalms 145:13: תהילים קמ"ה:י"ג

מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמַמְשְׁלָתְךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

"וַיִּשְׁמַע עֶבֶד מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי, וְכִי כּוּשִׁי שָׁמוּ? וְהִלָּא צִדְקָהּ שָׁמוּ! אֲלָא: מָה כּוּשִׁי מְשׁוֹנָה בְּעוֹרֹ — אֵף ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

כוש בן ימיני

236

"כוש בן ימיני": חז"ל מזהים אותו כשאוּל

Psalms 7:1 א"י: תהילים

שִׁגְיֹן לְדָוִד אֲשֶׁר־שָׁרָה לְה' עַל־דְּבַר־כּוּשׁ בֶּן־יִמִּינִי:

Shiggaion of David, which he sang unto the L-RD, concerning Cush a Benjamite.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים ז, א.

הלא כבני כושיים אתם לי

237

"הלא כבני כושיים אתם לי" נדרש כשבח

עמוס ט:ז: Amos 9:7

הֲלוֹא כְּבָנֵי כּוּשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נֹאמְרֵי הִלָּא אֶת־יִשְׂרָאֵל הֶעֱלֵיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִמִּצְרַיִם וְאַרָּם מִקִּיר:

Are ye not as the children of the Ethiopians unto Me, O children of Israel? saith the L-RD. Have not I brought up Israel out of the land of Egypt, And the Philistines from Caphtor, And Aram from Kir?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עמוס ט, ז.

ות"י הלא כבני רחמימן אתון חשיבין קדמי

238

התרגום מתרגם את הפסוק "כבני רחמימן"

תרגום יונתן על עמוס ט:ז: Targum Jonathan on Amos 9:7

הֲלֹא כְּבָנֵי רַחֲמִימָן אַתּוֹן חֲשִׁיבִין קִדְמֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל אָמַר יְיָ הֲלֹא יִתְּ יִשְׂרָאֵל אֶסְקִית מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִמִּצְרַיִם וְאַרָּם מִקִּיר:

Mikraot Gedolot (Public Domain)

וכן פרש"י בפי' בהעלותך בענין האשה הכושית

239

למילים האלה Numbers 12:1 הערת קה"ת מפנה ל

במדבר י"ב: Numbers 12:1

הערת קה"ת

במדבר יב, א.

וכן פרש"י בפי' בהעלותך בענין האשה הכושית

240

רש"י מסביר שהאשה נקראה "כושית" בשל יופייה יוצא הדופן

רש"י על במדבר י"ב:ג'-ו: Rashi on Numbers 12:3-6

ענו. שִׁפְלָ וְסִכְלָן: פִּתְאֹם. נִגְלָה עֲלֵיהֶם פִּתְאֹם וְהֵם טָמְאִין בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ, וְהָיוּ צוֹעֲקִים "מִיָּם מִיָּם" לְהוֹדִיעֵם שֶׁיִּפְהָ עָשָׂה מִלְּשָׁה שֶׁפָּרַשׁ מִן הָאִשָּׁה, מֵאַחַר שֶׁנִּגְלִית עָלָיו שְׂכִינָה תְּדִיר וְאֵין עֵת קְבוּעָה לְדַבּוֹר (ע"י ילקוט): צאו שלשתכם. מִגִּיד שֶׁשְּׁלֹשְׁתָּם נִקְרְאוּ בְּדַבּוֹר אֶחָד מֵה שְׂאֵי אִפְשָׁר לָפֶה לומר וְלֹאֲזָן לְשִׁמְעַ (ספרי): בַּעֲמוּד עֲנוּ. יֵצֵא יְחִידִי שְׁלֹא כְּמִדַּת בֶּשֶׁר וְדָם, מִלֶּךְ בֶּשֶׁר וְדָם כְּשִׁיוֹצֵא לְמַלְחָמָה יוֹצֵא בְּאֶכְלוּסִים וּכְשִׁיוֹצֵא לְשִׁלוֹם יוֹצֵא בְּמוֹעֲסִין, וּמִדַּת הַקֶּבֶץ ה' יוֹצֵא לְמַלְחָמָה יְחִידִי, ...

He revealed himself to them suddenly just when they were unclear as a result of marital intercourse, so that they cried;

ומלכותו בכל משלה

230

"ומלכותו בכל משלה", גם על הכוחות החיצוניים

Psalms 103:19 תהילים ק"ג:י"ט

ה' בִּשְׁמַיִם הִכִּין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה:

The L-RD hath established His throne in the heavens; And His kingdom ruleth over all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קג, יט.

וכל העם רואים

231

"וכל העם רואים": הפסוק שבמאמר המצוטט

Exodus 20:15 שמות כ"ט:ט"ו

וְכָל־הָעָם רְאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלִּפְידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהֶרֶץ עֹשֶׂן וְיָרָא הָעָם וַיִּזְעוּ וַיַּעֲמָדוּ מֵרָחֵק:

And all the people perceived the thunders, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שבע ועשרים ומאה מדינה

232

אחשוורוש מלך מהודו ועד כוש על 127 מדינות; הדבר נדרש כהיקף מלכות ה'.

Esther 1:1 אסתר א'

וַיְהִי בַיּוֹם אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהִדּוּ וְעַד־כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה:

NOW IT came to pass in the days of Ahasuerus—this is Ahasuerus who reigned, from India to Ethiopia, over a hundred and seven and twenty provinces—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

אסתר א, א.

עיין ר"פ חיי שרה דקכ"ג

233

הזוהר בריש פרשת חיי שרה על המספר 127.

Zohar, Chayei Sara 5:23-6:28 ספר זוהר, חיי שרה ה':כ"ג-ו':כ"ח

שאוּל שנק' כוש

234

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

מ"ק (טו, ב). וספרי בהעלותך פסקא (צט יב, א) ובמי תלים (ז אות יד ד"ה דבר אחר). [כ].

שאוּל שנק' כוש

235

התלמוד מסביר ששאוּל נקרא כוש משום שהיה מצוין במראהו ובמעשיו

Moed Katan 16b:18-19 מועד קטן ט"ז ב:י"ח-י"ט

הָיִינוּ דְּכַתִּיב: "שִׁגְיֹן לְדָוִד אֲשֶׁר שָׁרָה לְה' עַל דְּבַר־כּוּשׁ בֶּן יִמִּינִי", וְכִי כּוּשׁ שָׁמוּ? וְהִלָּא שְׁאוּל שָׁמוּ! אֲלָא: מָה כּוּשִׁי מְשׁוֹנָה בְּעוֹרוֹ — אֵף שְׁאוּל מְשׁוֹנָה בְּמַעֲשָׁיו. כִּיּוֹצֵא בְּדָבָר אֶתָּה אוֹמֵר: "עַל אוֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכּוּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח", וְכִי כּוּשִׁית שָׁמָּה? וְהִלָּא צִיפּוֹרָה שָׁמָּה! אֲלָא: מָה כּוּשִׁית מְשׁוֹנָה בְּעוֹרָה — אֵף צִיפּוֹרָה מְשׁוֹנָה בְּמַעֲשֶׂיהָ. כִּיּוֹצֵא בְּדָבָר אֶתָּה אוֹמֵר:

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman -- corrected vocalization (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

הוזהר בפרשת תרומה: לפעמים קוראים ללבן שחור, כמו בעניין האשה הכושית.

ספר הזהר. תרומה ט"ז"ב Zohar, Terumah 9:62

Migra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תו"א צג. א.

251

ומרדכי יצא

״ומרדכי יצא״: הפסוק שבמאמר תורה אור המצוטט

אסתר ח׳ ט״ו Esther 8:15

ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריד בויז וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה:

And Mordecai went forth from the presence of the king in royal apparel of blue and white, and with a great crown of gold, and with a robe of fine linen and purple; and the city of Shushan shouted and was glad.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

252

אני הוי לא שניתי

״אני הוי לא שניתי״

מלאכי ג׳ ו׳ Malachi 3:6

כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא תלייתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

253

שניתנה תורה באש שחורה ע״ג אש לבנה

למילים האלה Zohar III, 132a הערת קה״ת מפנה ל

Zohar III, 132a זח״ג קלב, א

הערת קה״ת

זח״ג קלב, א. וראה ילקוט שמעוני רמז רפ.

254

הדר וקבלוה בימי אחשוורוש

התלמוד מלמד שהיהודים קיבלו את התורה מחדש, מרצונם, בימי אחשוורוש.

שבת פ״ה א׳:ה׳ Shabbat 88a:5

״ויתיצבו בתחתית ההר״, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שפכה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו — שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא: אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב: ״קיומו וקבלו היהודים״ — קיומו מה שקיבלו כבר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה״ת

שבת פח, א.

255

״וקבל היהודים״: הפסוק שממנו נלמדת קבלת התורה מחדש

אסתר ט׳ כ״ג Esther 9:23

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם:

And the Jews took upon them to do as they had begun, and as Mordecai had written unto them;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

ליקוטי תורה: ביאורים והערות המקורות. תרגום: likuteitorah.com. תרגום: CC BY 4.0. CC BY-NC 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Mikraot Gedolot (Public Domain); London "Chaldee Paraphrase," 1871 (Public Domain); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman -- corrected vocalization (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0).

כשלושון המאמר לצדו, בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/likkutei-torah/shir-hashirim/5/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק